Azg Ազգ

5 ՅՈՒԼԻՍ 2008 ՇԱԲԱԹ 128 (4022)

ԵԱՀԿ ԽՎ-ի նոր նախագահը պատրաստ է աջակցելու դարաբաղյան հակամարտության լուծմանը

ԵԱՀԿ խորհրդարանական վեհաժողովի նորընտիր նախագահը պատրաստ է հնարավոր բոլոր ջանքերը գործադրելու «սառեցված» դարաբաղյան հակամարտության կարգավորման համար: «Մենք ջանում ենք այդ հիմնախնդիրը լուծել ընդհանուր ջանքերով: Ես որպես ԵԱՀԿ-ի ԽՎ-ի նորընտիր նախագահ, կդառնամ հնարավոր ամեն ինչ անել եւ առկա բոլոր ռեսուրսներն օգտագործել դարաբաղյան հակամարտության լուծման ուղիներ գտնելու համար», հինգշաբթի օրն Ասատանայում ասել է ԵԱՀԿ ԽՎ-ի նախագահ Ժոան Սուարեսը: Ըստ նրա՝ ԵԱՀԿ խորհրդարանական վեհաժողովը պետք է վճռորոշ դեր խաղա այդ հարցում:

Սերժ Սարգսյանը կմեկնի Ասատանա

Նախագահի նստավայրից հաղորդում են, որ Սերժ Սարգսյանը հուլիսի 5-ին աշխատանքային այցով կմեկնի Ասատան: Հայաստանի նախագահը կմասնակցի Դազախստանի մայրաքաղաքի 10-ամյակի առիթով Ասատանա ժամանած պետությունների ղեկավարների հանդիպմանն, ինչպես նաեւ ներկա կգտնվի քաղաքի հիմնադրմանը նվիրված տոնակատարություններին:

Համաշխարհային հայկական կոնգրեսը պատրաստվում է իր հերթական համագումարին

Ըստ Արա Աբրահամյանի, ախյուռոֆի կոմիտեի միջոցով հնարավոր կդառնա միավորվել եւ ընդհանուր թիմով գործել ազգային շահերի պաշտպանության հարցերում

Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի եւ Ռուսաստանի հայերի միության նախագահ Արա Աբրահամյանը երեկ «Արմենիա-Մարիոթ» հյուրանոցում ներկայացրեց իր գլխավորած երկու կառույցների կազմակերպչական ու ծրագրերը: Խոսելով նախ ՌՀՄ հերթականության մասին՝ Աբրահամյանն ընդգծեց, որ դեռեւս ոչ ռուսաստանաբնակ հայությունը չի համախմբվել: Ու չնայած դրան, ՌՀՄ կազմում այսօր 70 տարածքային եւ ավելի քան 400 շրջանային ու քաղաքային կառույցներ կան: Դրանք սերտորեն համագործակցում են Ռուսաստանի իշխանության տեղական մարմինների հետ, ստեղծում հարաբերություններ, ինչը հեշտացնում է հայությանն առնչվող խնդիրների լուծումը:

Աբրահամյանի հավաստմամբ, կազմակերպությանը դիմող ամեն

մի հայի խնդրանքին անտարբեր չեն մնում: ՌՀՄ-ին օգնության խնդրանքով նաեւ գործարարներ են դիմում ու սպանում աջակցություն, մինչդեռ կազմակերպությունը դեռեւ միայն մեկ աղբյուրից է ֆինանսավորվում:

Մինչեւ 2000-ը Ռուսաստանի հայերի միության ստեղծումը Ռուսաստանում հայկական բոլոր համայնքներում միասին գործում էր ընդամենը 30 կիրակնօրյա դպրոց: Այսօր այդ թիվը հասել է 340-ի: Մոսկվայում գործում է հանրակրթական պետական թիվ 1110 դպրոցը՝ էթնո-մշակութային հայկական բաղադրիչով, բոլոր դասարաններում դասավանդվում է հայոց լեզու եւ գրականություն Հայաստանի կրթության նախարարության ծրագրով: ՌՀՄ նախաձեռնությամբ Մոսկվայի պետական լեզվաբանական համալսարանում բացվել է հայոց լեզվի ու գրականության ուսումնասիրման կենտրոն, եւ անցած տարիների ընթացքում ավելի քան 50 ռուս շրջանավարտներ սպացել են հայոց լեզվի դասավանդման մասնագետի կոչում:

Տես էջ 3

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ

Սահմանադրության արժեքը չենք գիտակցում

Սահմանադրության օրը շատ ազգեր նշում են իբրեւ տոն: Հայաստանում եւս Սահմանադրության օրը տոն է: Սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Հարությունյանն, օրինակ, այսօր նշում է այդ տոնը, հրավիրյալներով, ֆուրշեթի սեղանով եւ սահմանադրության հիմունքների մասին ասված մի ճարտար ճառով: Մի հեռահրահրական զուգադրությամբ ամերիկացիք երեկ նշում էին Անկախության օրը, որը բացի ռազնում հանում այդ օրվա խորհրդի: Գուցե դա նրանից է, որ մեր երկրում ամեն պահ ոտնահարվում է սահմանադրությունը: Ես չեմ տեսել մեր երկրում առավել ոտնահարվող մի բան, քան երկրի սահմանադրությունն է: Երկրի սահմանադրությունը ոտնահարում է թե՛ պաշտոնյան, թե՛ հասարակ մարդը, թե՛ առավել եւս՝ օլիգարխը, ու ոչ ոք դա առանձնապես մեծ մեղք չի համարում իր համար: Ես չեմ հիշում մի դեպք, որ որեւէ մեկի

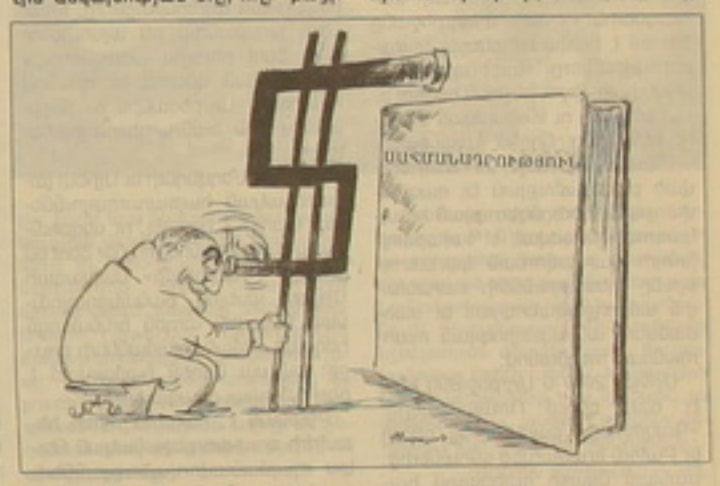

սեփական երկրում ծոխ-ծոխ տոնելուց, նշում են նաեւ այլ երկրներում՝ ռեգիոնեն կառույցների միջոցով, ու տվյալ երկրների բարձրաստիճանները գնում են մասնակցելու այդ տոնի կատարմանը, ասենք, ամերիկյան դեսպանատներում: Բացառություն չէ Հայաստանը, որտեղ երկրի նախագահի մակարդակով մասնակցություն է ապահովվում ամերիկյան Անկախության օրվա խորհրդին: Ու սպացվում է, որ ամերիկյան տոնն ավելի լավ ենք նշում Հայաստանում, քան մեր Սահմանադրության օրը: Զուգադրելով ասենք, որ մենք դեռեւս չենք գիտակցում մեր սահմանադրության արժեքը, դրա իմաստավորումը հայերիս համար դեռեւս չի դարձել կենցաղի անբաժան մաս, մեր սեղաններին բաժակ չենք բարձրացնում դրական գործընթաց սկսելի Հայաստանի սահմանադրությունը խախտելու համար: Չեմ հիշում, որ որեւէ պաշտոնյայի գործունեությունը կամ գործունեության մի հատվածը, որ ոչ պրոֆեսիոնալ է ու նյութապես կամ բարոյապես վնասել է երկրին, հակասահմանադրական համարվեն: Բայց ամեն քայլափոխում տեսանելի են սահմանադրության ոտնահարումներ, եւ դա մեր կենսակերպն է դարձել: Օրինակ՝ Աժ պատգամավորին սահմանադրությունն ու օրենքները արգելում են բիզնեսով զբաղվել, սակայն մեր Ազգային ժողովում մասերի վրա կարելի է համարել բիզնես չունեցող պատգամավորներին:

Տես էջ 2

Իրադրության կտրուկ սրում վրաց-օսական գոտում

Հուլիսի 3-ի գիշերը Ցխինվալի քաղաքի գնդակոծման հետեւանքով զոհվել է երկու եւ վիրավորվել վեց մարդ: Ինչպես հաղորդում է ԻՏԱՐ-ՏԱՍՍ-ը, վրաց-օսական հակամարտության գոտում իրադրության կտրուկ սրման առնչությամբ մոբիլիզացվել են հանրապետության բոլոր ուժային կառույցները: Ըստ ՆԳՆ ղեկավար Միխայիլ Մինձաեւի, գնդակոծությունն իրականացվել է Նիկոզ վրացական գյուղի կողմից: Գնդակոծության են ենթարկվել քաղաքի բնակելի թաղամասերը: Օսական կողմը, նշել է նախարարը, պատասխան կրակ չի բացել: Վրաստանի ԶՈՒ միացյալ շտաբի խաղաղարար գործողությունների շտաբի պետ, բրիգադի գեներալ Մամուկա Կուտաբվիլին «պատեղեկատվություն» է համարել այն պնդումները, թե «վրացական կողմը անցած գիշեր կրակ է բացել Ցխինվալիի բնակելի թաղամասերի ուղղությամբ»: Իրականում հուլիսի 3-ի ուշ երեկոյան եւ անցած կեսգիշերին, ասել է նա, «հարավօսական անօրինական զինված կազմավորումները գնդակոծել են խաղաղապահ խաղը ուժերի վրացական խաղաղարար գումարտակի մի քանի պահակակետեր»: Ըստ նրա, «Չնայած վրացական կողմի պահանջներին, հրաձգությունը չի դադարեցվել, եւ դրանից հետո վրացական կողմը պատասխան կրակ է բացել»:

Մարտիմեկյան դեպքերով կալանքի տակ է 17 մարդ

Հուլիսի 4-ի դրությամբ նախաքննության մեջ գտնվող գործերով կալանավորված անձինք 17-ն են: Այս մասին «Նոյյան տապանի» թղթակիցը տեղեկացավ ՀՀ գլխավոր դատախազությունից: Փոփոխություն է կրել գլխավոր դատախազի նախկին տեղակալ Գագիկ Ջհանգիրյանի մեղադրանքի ծավալը՝ ապօրինի զենք կրելու մեղադրանքի փոխարեն առաջադրվել է իշխանության յուրացման մեղադրանք: Վերջին հոդվածով մեղադրվում է նաեւ «Հանրապետություն» կուսակցության քաղխորհրդի անդամ Սմբատ Սվազյանը: Քրեական օրենսգրքի 4 հոդվածներով մեղադրանք է առաջադրված ՆԳՆ բեռական գործերով պաշտոնների իրականացման վարչության նախկին պետ Սուրեն Սաղաթելյանի դեմ: Նույնատիպ հոդվածներով մեղադրանք է առաջադրվել նաեւ ՀՀՇ անդամ Վարդան (Վահագն) Հայոցյանի դեմ: Ջանգվածային անկարգություններ կազմակերպելու մեջ մեղադրվում են Գրիգոր Ոսկերչյանը, Սուրեն Սիրունյանը, Գաբրիել Գաբրիելյանը, Գնել Թովմասյանը եւ Շանթ Հարությունյանը: Վերջինիս դեմ մեղադրանք է առաջադրված նաեւ երկու այլ հոդվածներով՝ իշխանության յուրացում եւ սպանություններով զուգորդված զանգվածային անկարգություններ: Նույն հոդվածներով մեղադրվում են նաեւ Աժ պատգամավորներ Մյասնիկ Մալխասյանը եւ Սասուն Միհայլյանը, ՀՀՇ վարչության նախագահ Արարատ Զուրաբյանը, նախկին արտգործնախարար Ալեքսանդր Արզումանյանը, Վերժ Նիկոլյանը: Ս. Միհայլյանը մեղադրվում է նաեւ զանգվածային անկարգություններին անմիջականորեն մասնակցելու մեջ: Աժ պատգամավոր Հակոբ Հակոբյանը մեղադրվում է իշխանության յուրացման եւ ապօրինի զենք պահելու հոդվածներով՝ 300 հոդվածի առաջին մաս եւ 235 հոդվածի առաջին մաս: Իշխանության յուրացման մեղադրանք է առաջադրվել նաեւ Ազգային անվտանգության պետական վարչության պետի նախկին տեղակալ Գուրգեն Եղիազարյանին: Երկու հոդվածներով (ընտրողի կամքի ազատ իրականացմանը խոչընդոտելը եւ օրենքով սահմանված կարգի խախտմամբ հրապարակային միջոցառում կազմակերպելը եւ անցկացնելը) մեղադրվում է «Մասենադարանի» փոխտնօրեն Արտակ Բանույանը:

Տեր-Պետրոսյանը բոլոր մահացու մեղքերի մեջ Ռոբերտ Քոչարյանին մեղադրեց

Իսկ հանրահավաքային ալիքն, իսկապես, այն չէ

ՄԵՐԻԵՏԱ ԽԵՉՈՅԱՆ

Տեր-Պետրոսյանի գլխավորած շարժման մարտավարությունը փոխվում է. մինչեւ օգոստոսի 1-ը՝ հաջորդ մեծ հանրահավաքը, հուլիսին այլեւս հանրահավաքներ չեն լինելու, այլ լինելու են նստացույցեր, պիկետներ, երթեր եւ այլ լոկալ միջոցառումներ եւ Երեւանի, եւ մարզային մակարդակներով, օգոստոսի 1-ի հանրահավաքին են պատրաստ նախապատրաստվելու: Մյուս ուղղությունը, որտեղ ջանալու են արտասահմանները, կուսակցական մոնոլիտ կառույցի՝ Ազգային կոնգրեսի կառուցվածքների ստեղծման ուղղությամբ ջանքերն են լինելու, որին, երեկվա հանրահավաքին ելույթ ունեցած Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի կարծիքով, մասնակից կլինեն ընդդիմադիր դաշտի շատ միավորներ:

Միանգամից ասենք՝ երեկվա

հանրահավաքը շատ մարդաշատ չէր, եկել էին Տեր-Պետրոսյանի գլխավորած շարժմանը հավատարիմ մնացած մարդիկ եւ շարժման ակտիվիստները:

Տես էջ 2

ԱԶԳ

ԸՆԹԱՑԻԿ

Ադրբեջանը որպես Ռուսաստանի նորահայտ ռազմավարական գործընկեր

Ադրբեջանը երկրորդն էր ԱՊՀ երկրների մեջ (Ղազախստանից հետո), որտեղ ոտքս դնելով եղավ Ռուսաստանի Նախագահ Դմիտրի Մեդվեդևը: Եվ եթե նկատի ունենանք, որ ուղևորության մեջ մեկնած են նաեւ Թուրքմենստանն ու նորեն Ղազախստանը, ապա պարզ է դառնում, որ ծրագրի անկյունաքարը էներգակիրներն են, գլխավորապես գազը, դրա պաշարներն ու արտահանումը:

Ըստ ռուս փորձագետների, Ռուսաստանը չէր կարող անտարբեր մնալ Ադրբեջանը ՆԱՏՕ-ի կազմի մեջ ընդգրկելու ամերիկացիների ակնկալիքներին: Բացի այդ, ժամանակն է իրապես հակազդելու էներգակիրները Ռուսաստանը շրջանցելով արտահանելու Արեւմուտի նախագծերին: Իր հերթին Ադրբեջանը ձգտում է հավասարակշռել հարաբերությունները Վաշինգտոնի եւ Մոսկվայի միջեւ՝ ինչպես հոգուս իր քաղաքական ու տնտեսական շահերի, այնպես էլ ընդդեմ Հայաստանի:

Պատահական չէ, որ ստորագրված բարեկամության եւ ռազմավարական գործընկերության հռչակագրում ընդգծված է Ղարաբաղի խնդրի կարգավորման կարեւորությունը քննությունների տարածքային անթողնելիության եւ տահմանների անձեռնմխելիության պահպանման պայմանով:

Մինչեւ 2007-ն Ադրբեջանն իմն էր գազ գնում Ռուսաստանից: «Գազպրոմը» բարձրացրեց գնները եւ Բաքուն հրաժարվեց գնումներից: Սակայն նկատի ունենալով համաշխարհային էներգետիկայի զարգացման գործընթացները, ռուսները խոստանում են այսուհետեւ գազ ձեռք բերելիս առաջնորդվել եվրոպական գներով եւ դրանով հրապուրել Ադրբեջանին ու միջինասիական հանրապետություններին:

Ելնելով Մեդվեդեւի եւ Ալիեւի լավատեսական հայտարարություններից, կարելի է կռահել, որ սկզբունքային համաձայնություններ ձեռք են բերվել: «Գազպրոմի» նախագահ Միլլերի ասելով, բանակցությունները կսկսվեն արդեն երկնագույն հեղուկի գնման պայմանների շուրջը: Եվ սա արդեն հաստավում է ճեղքում տվյալ բնագավառում:

Բնական է, հայերիս պիտի հետաքրքրի ռուս-ադրբեջանական նոր կապ պայմանավորվածությունների ազդեցությունը Ղարաբաղի խնդրի վրա: Բանն այն է, որ նավթի ու գազի նշանակությունը համաշխարհային տնտեսությունում հիրավի այնքան հրատապ է, որ տարածաշրջանային կոնֆլիկտներն անգամ խամրում են դրա առջեւ: Այստեղ գտնում են, որ ադրբեջանցիներն իրենց «համաձայնությունների» դիմաց զիջումներ պիտի պահանջեն Մոսկվայից, բայց թե ինչ չափով, բնական է, մնում է գաղտնի: Ընդգծվում է նաեւ, որ ինչ-որ տեղ Սերժ Սարգսյանին զգուշացվում է նատոյամետ եւ առհասարակ արեւմտամետ ընդգծված քայլեր անելու մտադրություններից: Նշվում է նաեւ, որ Ալիեւը հաջողությամբ է իրագործում Հայաստանի բարեկամների հետ էլ ավելի բարեկամական հարաբերություններ հաստատելու իր քաղաքականությունը:

ՌՈՒԲԵՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
Մոսկվա

Ներդրվել են տեղեկատվական համակարգեր

ՀՀ ափխաստանի եւ սոցիալական հարցերի նախարարության «Նորք» տեղեկատվավերլուծական կենտրոնը դարաբաղյան գործընկեր գերատեսչությունում ներդրել է ափխաստանի փնտրողների ու գործատուների հաշվառման, հաշվանդամների հաշվառման, ափխաստանի տեսչության եւ էլեկտրոնային փաստաթղթաշրջանառության տեղեկատվական համակարգեր, որի շնորհիվ տեղի ունեցավ երեկ՝ Ստեփանակերտի կայազորային սպայի տան դահլիճում: Շնորհանդեսի կազմակերպիչների հաղորդմամբ, համակարգի ներդրումը մեծապես կնպաստի պետական ծառայությունների որակին, պետական հաղորդակցության թափանցիկության ապահովմանն ու կառավարման ընթացակարգերի կատարելագործմանը:

Կենտրոնի տնօրեն Հայկ Զորաբյանի պարզաբանմամբ, համակարգերի ներդրումը հնարավորություն կտա հաղորդագիրներին հասանելի լինելու տեղեկատվական հոսքին: Բացի այդ, նրանք այսպիսեւ կազատվեն տեղեկանքներ ներկայացնելու անիմաստ հաբեռնվելից, ինչպես նաեւ իրենց հետաքրքրող հարցերի պատասխանները կարող են ստանալ կայքի միջոցով:

Ինչպես տեղեկացանք ԼՂՀ կառավարության տեղեկատվության եւ հասարակայնության հետ կապերի վարչությունից, սոցիալական ապահովության նախարարությունում ինքնակվել եւ հավանության են արժանացել այն բոլոր ծրագրերը, որոնք կապված են, մասնավորապես, գերատեսչության էլեկտրոնային կայքէջի ստեղծման եւ անշնչակազմի կառավարման տեղեկատվական համակարգի ձեւավորման հետ: Համաձայնություններ են ձեռք բերվել նաեւ հետագա համագործակցության վերաբերյալ: Ասել է թե՝ գործընթացը շարունակվում նպատակադրություն ունի, եւ «Նորք» կենտրոնը ակտիվ մասնակցություն կունենա դրանում:

Ինչպես լրագրողներին տեղեկացրեց ԼՂՀ սոցապ նախարարի տեղակալ Լենսոն Ղուլյանը, արդեն իսկ վաղվանից բոլոր հաշվանդամների տվյալները տեղադրված կլինեն բազայում:

Կ. ՊԱՐԻՆԵՆՅԱՆ,
Ստեփանակերտ

Սահմանադրության արժեքը չենք գիտակցում

1-ին էջից

Սահմանադրությունը երաշխավորում է յուրաքանչյուրի ազատելու իրավունքը, բայց, օրինակ, 40-ն անց հանի՞ կին կարող է իրացնել իր այդ սահմանադրական իրավունքը Հայաստանում: Հանցագործություն կատարելու հիմնավոր կասկածի առկայությամբ միայն մարդուն կարելի է ձերբակալել, բայց մերոնք երբ ուզենան եւ ում ուզենան կձերբակալեն՝ հիմնավորումն էլ հետո կամ կլինի, կամ՝ ոչ: Սահմանադրությամբ հանցագործության մեջ մեղադրվող հաստավում է անձեր, հանի նրա մեղավորությունն ապացուցված չէ օրենքով սահմանված կարգով ուժի մեջ մտած դատավճռով, բայց հենց «02» հարդարաբարով ամեն անգամ խախտվում է անձեղության կանխավարկածը՝ ապացուցման գործընթացները, ոստիկանը գազ ձեռք բերելիս առաջնորդվել եվրոպական գներով եւ դրանով հրապուրել Ադրբեջանին ու միջինասիական հանրապետություններին:

Ելնելով Մեդվեդեւի եւ Ալիեւի լավատեսական հայտարարություններից, կարելի է կռահել, որ սկզբունքային համաձայնություններ ձեռք են բերվել: «Գազպրոմի» նախագահ Միլլերի ասելով, բանակցությունները կսկսվեն արդեն երկնագույն հեղուկի գնման պայմանների շուրջը: Եվ սա արդեն հաստավում է ճեղքում տվյալ բնագավառում:

Բնական է, հայերիս պիտի հետաքրքրի ռուս-ադրբեջանական նոր կապ պայմանավորվածությունների ազդեցությունը Ղարաբաղի խնդրի վրա: Բանն այն է, որ նավթի ու գազի նշանակությունը համաշխարհային տնտեսությունում հիրավի այնքան հրատապ է, որ տարածաշրջանային կոնֆլիկտներն անգամ խամրում են դրա առջեւ: Այստեղ գտնում են, որ ադրբեջանցիներն իրենց «համաձայնությունների» դիմաց զիջումներ պիտի պահանջեն Մոսկվայից, բայց թե ինչ չափով, բնական է, մնում է գաղտնի: Ընդգծվում է նաեւ, որ ինչ-որ տեղ Սերժ Սարգսյանին զգուշացվում է նատոյամետ եւ առհասարակ արեւմտամետ ընդգծված քայլեր անելու մտադրություններից: Նշվում է նաեւ, որ Ալիեւը հաջողությամբ է իրագործում Հայաստանի բարեկամների հետ էլ ավելի բարեկամական հարաբերություններ հաստատելու իր քաղաքականությունը:

ՌՈՒԲԵՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
Մոսկվա

ԱՌԱՆՑՔ

Սեւանա լճի մակարդակը բարձրացել է

Վերջին 6 ամիսներին Սեւանա լճի մակարդակը բարձրացել է 48 սմ-ով: Այս մասին երեկ տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսի ժամանակ հայտարարեց ջրային տնտեսության պետական կոմիտեի նախագահ Անդրանիկ Անդրեասյանը: Ըստ կոմիտեի նախագահի՝ ջրի մակարդակն այժմ կազմում է 1899,27 մետր, ինչը 27 սմ-ով բարձր է նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ:

Այս տարի խորհրդարանի որոշմամբ թույլատրվել է Սեւանա լճից բաց թողնել 250 մլն խմ ջուր, նախորդ տարիներին թույլատրվող ծավալը կազմում էր 150 մլն խմ: Անդրանիկ Անդրեասյանը Սեւանից այս տարի ավելի շատ ջուր վերցնելը պատճառաբանեց նրանով, որ ոռոգման սեզոնն ավելի շուտ է սկսվել եւ հնարավոր չի եղել անհրաժեշտ քանակով ջուր կուտակել ջրամբարներում հետագա ամիսների համար: Ներկայումս Սեւանա լճից ոռոգման նպատակով արդեն բաց է թողնվել 117 մլն խմ ջուր: Սակայն, չնայած դրան, ջրային տնտեսության կոմիտեի նախագահը հույս հայտնեց, որ այս տարի եւս լճի մակարդակի բարձրացման վերջին մի քանի տարիների տեմպերը կպահպանվեն:

Ջրային տնտեսության կոմիտեի նախագահը երեկ անդրադարձավ նաեւ ֆրանսիական «Սաուր» ընկերության կողմից «Հայջրմուղկոյուղու» վարձակալության ժամկետի երկարացման հնարավորությանը, ասելով, որ այս տարվա հոկտեմբերին լրանում է կառավարման 4-ամյա ժամկետը եւ պայմանագրով հնարավորություն է տրված եւս 2 տարով երկարացնելու: Ըստ Անդրանիկ Անդրեասյանի, Համաշխարհային բանկի լրացուցիչ վարկային ծրագրի հաստատման դեպքում, ինչի նախնական համաձայնությունն արդեն կա, հավանական է, որ վարձակալման պայմանագիրը երկարացվի եւս երկու տարով:

Ա. Մ.

Տեր-Պետրոսյանը բոլոր մահացու մեղքերի մեջ Ռոբերտ Քոչարյանին մեղադրեց

1-ին էջից

Մարզերից էլ եկածներ կային, որոնք տեղեկացնում էին, որ նրանց խոչընդոտում էին երեւան հասնել, եւ մարզերից եկածների առումով գուցե իսկապես հանրահավաքը մասնակիցների կորուստ ուներ, սակայն երեւանյան միտինգավորն այդպիսի պրոբլեմ չուներ. մարում է հանրահավաքն, անխոս, եւ պատահական չէ, որ այս անգամ թվեր չէին հրապարակում հանրահավաքի կազմակերպիչները. ամենաշատը մի 10 հազար մարդ կլիներ, անգամ գուցե ավելի նվազ:

Այսինքն՝ այս մասով մեծ ճիշտ էինք, ժողովրդական լայն զանգվածը երկարատեւ պայքարի հակված չէ: Եվ չնայած Լեւոն Ջուրաբյանն իր խոսքում ասաց, թե իրենց մարտավարությունն ամբողջովին չեն հրապարակում, բանի որ իշխանությունները իմանում եւ միջոցներ են ձեռնարկում, այնուամենայնիվ՝ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի խոսքից պարզ դարձավ, որ այդպիսի հստակ մարտավարություն երեւի թե գոյություն էլ չունի, հարմարվում են օրվան՝ մինչեւ տեսնեն:

Տեր-Պետրոսյանի ելույթում թեեւ կային նոր շեշտադրումներ, մի քանի «սիրուն-պատկերավոր» եւ հանրահավաքային զանգվածին հաճո կետեր, սակայն ընդհանուր ելույթը նույն պատկերների մեջ էր, ինչ որ նախորդ մյուս ելույթները. բոլոր մահացու մեղքերի մեջ մեղադրվում էր Ռոբերտ Քոչարյանը, Սերժ Սարգսյանի հրաժարականը դեռ մինչեւ օգոստոսի 1-ը կարելի է չպահանջել՝ այս 20 օրը տրվում էր նրան հրաժարվելու կիսամիջոցներից, ազատ արձակելու քաղբանտարկյալներին, հեռացնելու Արմեն Գեւորգյանին, Հովիկ Աբրահամյանին, Աղվան Հովսեփյանին, ԱԱԾ ղեկավարին, Ալիկ Հարությունյանին, մի շարք այլ անհեռանգելի միջոցառումներ իրականացնելու: Ապա նա արտահերթ նախագահական ընտրություններ պետք է նշանակի, ահա այս դեպքում միայն Ս. Սարգսյանին Տեր-Պետրոսյանը իբեն արժանի մրցակից կհամարի նոր նախագահական ընտրություններում, որտեղ եւ միգուցե վերջինս լեգիտիմացնի իր նախագահ լինելը: Ահա այսպես:

Իսկ Ռոբերտ Քոչարյանը ոչ մի շանս չունի. ըստ Տեր-Պետրոսյանի՝ նա կորցնման եզրին է հասցրել երկիրը, կոռումպացրել, օլիգարխացրել, Ղարաբաղի խնդիրը բերել-հասցրել է տարածային վեճի մակարդակի, եւ շատ այլ մահացու մեղքեր գործել՝ մի մեծ ցուցակ թվեց այդ մեղքերից, բայց չմոռացավ դրական քայլերն էլ թվել. 500 մ (թիվը գուցե ճշգրիտ չեմ հիշում) կարմիր ժապավեն է կտրել, մի 10 հազար մարդու մեդալ ու գեներալի կոչում է տվել, աշխատատեղեր ստեղծելու մտահոգությամբ բազմապատկել է նախարարների թիվը, եւ այլն, եւ այլն. Տեր-Պետրոսյանը գոհ էր իր հումորից եւ իմպուլսներ էր ստանում ոգեւորող ծափերից ու բացականչություններից:

Դեռ վերջում էլ Լեւոն Ջուրաբյանը որպես նոր մարտավարություն՝ հանրահավաքի մասնակիցներին հրավիրեց հենց հանրահավաքի ավարտին, արդեն մութն ընկնող երեւանի փողոցներով գնալ նստացույցի Հյուսիսային պողոտայում: Մյուս առավոտ չէին կարող մարտավարություն փոխել, հենց այդ կիսամթով, ուժեղացված ոստիկանական օղակների միջով պիտի գնային:

Իհարկե, Տեր-Պետրոսյանի ելույթի որոշ շեշտադրումները դիտարկելու առիթ դեռ կունենանք, բայց գլխավորը, արդեն մի քանի անգամ կրկնվածը, եւ հիմա նոր ուժով առաջարկվածը ուլտիմատումներն էին Սերժ Սարգսյանին՝ այնուամենայնիվ համագործակցելու, երկխոսելու դուռն ու միջանցքը բաց թողնելով:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության մեջ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010 Հարությունյան 47
Ֆաքս 374 10 562863
e-mail: azg@azg.am
azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխավոր խմբագիր
ՀԱՎԵՏԻՔ ԱՐԵՎՇԱՏՅԱՆ / հեռ 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՒՅՐ ՀԱԿՈԲՅԱՆ / հեռ 529221
Հասցեատիրոջին (գովազդ) / հեռ 582960
Լուսագրության սենյակ / հեռ 581841
Հանձնարարագրերի ծառայություն / հեռ 582483
Շտաբային լուսանկարչություն / հեռ 529353
Հանձնարարագրային ծառայություն
«Ազգ» թերթ
Թերթի նիթերի ամբողջական թե մասնակի արտադրությունը տրպագիր մամուլի միջոցով կամ ծանրոհեռուստատեսությամբ առանց խմբագրության գրավոր համաձայնության խստիվ արգելվում են
Համաձայն ՀՀ հեղինակային իրավունքի մասին օրենքի
Նիթերը չեն գրախօսում ու չեն վերադարձնում
Գ տարով յորոյանները գովազդային են, որոնց բովանդակության համար խմբագրությունը պատասխանատուություն չի կրում.
"AZG" Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 10 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 0010

Համաշխարհային հայկական կոնգրեսը պատրաստվում է իր հերթական համագումարին

1-ին էջից

Արա Աբրահամյանը ընդգծեց նաեւ հայերի՝ Ռուսաստանի տարբեր իշխանական օղակներում ներգրավված լինելու կարեւորությունը: Մինչեւ 2001 թվականը Ռուսաստանի դաշնային եւ տեղական ինքնակառավարման մարմիններում ընտրված հայերը ընդամենը 50 հոգի էին, մինչդեռ 2008-ի տվյալներով նրանց թիվը հասնում է շուրջ 250-ի: Բացի այդ, Ռուսաստանում բոլոր ընտրությունների ժամանակ ծանաչված կուսակցությունների ղեկավարները հանդիպում են ունենում Ռուսաստանի հայերի միության կենտրոնական աղարատում, ներկայացնում իրենց մոտեցումները հայության խնդիրներին:

Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի նախագահը հիշատակեց կառույցի հրաղարակած երկու խոշոր աշխատությունները. «Հայերի ցեղասպանությունը: Թուրքիայի պատասխանատվությունը եւ միջազգային հանրության պարտավորությունները» եռահատորը եւ «Լեռնային Ղարաբաղը միջազգային իրավունքում եւ համաշխարհային հաղորդակցության մեջ» երկհատորյակը, որի երկրորդ հատորը լույս կտեսնի շուտով եւ կներկայացնի հարցի լուծման փորձագիտական եզրակացություններ: Ներկայումս նախատեսվում է իրականացնել համահայկական ակցիա, որի նպատակն է սփյուռքի հայ համայնքներում մեկ օրում հավաքել ներկայացուցչական ժողովներ եւ ընդունել մեկ հայտարարություն՝ «Հայ հասարակության միասնական դիրքորոշումը Լեռնային Ղարաբաղի հիմնահարցի կարգավորման վերաբերյալ»:

ՌՀՄ եւ ՀՀԿ գործունեության ոլորտում առանձնահատուկ տեղ են զբաղեցնում եւ կզբաղեցնեն ի բարություն Հայաստանի եւ Արցախի իրականացվող ծրագրերն ու նախագծերը, որոնք նպատակաուղղված են օժանդակելու Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական զարգացմանը, հայկական ոլորտանության պահպանմանն ու ամրապնդմանը: Կազմակերպությունների նախաձեռնությամբ տեղի են ունեցել մի շարք տնտեսական համաժողովներ Հայաստանում, որոնցից «առանձնահատուկ նշանակություն ձեռք բերեց այս տարվա հունվարին կազմակերպված հայ-ռուսական բիզնես ֆորումը, որտեղ ստեղծվեց գործարարների հայ-ռուսական երկխոսության ընկերակցություն ստեղծելու առաջարկությունը: Ըստ Աբրահամյանի, Ռուսաստանում մի շարք երկրների հետ նման ընկերակցության աշխատանքի փորձ կա, եւ օգտակար կլինի այդ օրինակը Հայաստանում կիրառելու:

Հայաստանում գիտության, արվեստի, կրթության զարգացմանը նպաստող ծրագրերի իրականացումը դարձել է ՌՀՄ եւ ՀՀԿ գործունեության հիմնական ուղղություններից մեկը: 2001-ից զգալի ֆինանսական օժանդակություն է ստացել Հայաստանի գիտությունների ազգային ակադեմիան, իսկ 2007-ին Կոնգրեսի օժանդակությունը Հայաստանի ԳԱԱ-ին նոր որակ ստացավ, երբ համատեղ ստեղծվեց գիտության զարգացման հիմնադրամը:

Նման հիմնադրամ է գործում նաեւ Հայաստանի Գողոնների միության հետ համագործակցության շրջանակներում: 2007-ին ՌՀՄ ու ՀՀԿ նախաձեռնությամբ եւ ֆինանսական միջոցներով Գողոնների եւ Ժուռնալիստների միությունների հետ հայտարարվեցին նաեւ ստեղծագործական մրցույթներ, որոնց այս տարի միացել են Կոմպոզիտորների, Նկարիչների միությունները եւ Գիտությունների ազգային ակադեմիան:

ԼՀՄ-ն եւ ՀՀԿ-ն շարունակում են «Հայաստանի եւ Արցախի դպրոցների համակարգչայնացմանը՝ համազգային հոգածություն» շարժումը, որի շրջանակներում համակարգչային դասարաններ ու լսարաններ են ձեւավորվել Հայաստանի եւ Արցախի ավելի քան 700 դպրոցներում, բուհերում, ուսումնական այլ հաստատություններում: Ներկայումս Արա Աբրահամյանի միջոցներով 500 աշակերտի համար նախատեսված նոր դպրոցի շինարարություն է սկսվել Ստեփանակերտում:

Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում հայոց բանակին: Բանակի համար պարբերաբար նյութական, բարոյական, կրթամշակութային օժանդակության ծրագրեր են իրականացվում: Այդ շրջանակներում միայն վերջին երկու տարում բանակը ստացել է ավելի քան 450 համակարգիչ:

Մինչեւ ասուլիսը Արա Աբրահամյանը հանդիպում էր ունեցել Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսյանի հետ, որի առնչությամբ նշեց, որ քննարկել են երկու կազմակերպությունների իրականացրած ծրագրերն ու հետագա անելիքները: Մասնավորապես, Աբրահամյանը կարեւորեց, որ Սերժ Սարգսյանի՝ Ռուսաստան կատարած վերջին երկու այցելությունների ընթացքում հանդիպում է եղել համայնքի ներկայացուցիչների հետ:

Ի դեմ, այս համատեքստում լրագրողների հարցերին՝ ինչպես գնահատել Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահների այցերը Ռուսաստան ու կնքված նաեւ ռուս-ադրբեջանական պայմանագրերը, Արա Աբրահամյանը ընդգծեց, որ ինքը ՌԴ քաղաքացի է եւ ուրախ է, որ ՌԴ նախագահ Ադրբեջանի հետ լավ պայմանագրեր է ստորագրում, ինչը կարող է շատ օգտակար լինել:

ՌՀՄ եւ ՀՀԿ նախագահը մեծապես կարեւորեց ԱԳՆ-ին կից նորաստեղծ սփյուռքի հարցերով կոմիտեի հիմնումը, որի ղեկավարի հետ Աբրահամյանը կհանդիպի այսօր: Ըստ Արա Աբրահամյանի, այդօրինակ կառույց ստեղծելով հնարավոր կդառնա միավորվել եւ թիմով ընդհանուր գործեր կատվեն ազգի, մշակույթի, լեզվի պահպանության եւ այլ հարցերի առումով: ՀՀԿ եւ ՌՀՄ նախագահը տեղեկացրեց, որ Հայաստանի նախագահից խնդրել է ավելի մեծ ուշադրություն սփյուռքի հարցերին, ինչին նախագահ Սարգսյանը արձագանքել է, որ Հայաստանն էլ ոչ այնքան նյութական օգնություն է ակնկալում սփյուռքից, որքան պատասխանատվության:

Այս եւ շատ այլ հարցեր կքննարկվեն հոկտեմբերին Երեւանում կայանալիք ՀՀԿ հերթական 2-րդ համագումարում, որտեղ կընտրվեն նաեւ կազմակերպության ղեկավար մարմիններ: Համագումարը տեղի կունենա ավանդույթ դարձած «Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի եւ Ռուսաստանի հայերի միության օրերը Հայաստանում եւ Արցախում» ծրագրի շրջանակներում:

Գործարարները դժգոհեցին ԱԱՀ վերադարձման ուշացումից եւ պատժիչ սուգումներից

Զարգացման հայկական գործակալությունում (ԶՀԳ) երեկ քննարկեցին Հայաստանում հարկային վարչարարության կատարելագործման վերաբերյալ կառույցի ներկայացուցիչների եւ գործարարների առաջարկները: Գործակալության տնօրեն Ռոբերտ Հարությունյանը կարեւորեց այստեղ առկա խնդիրների վերաբերյալ գործարարների մոտեցումները, որոնցի դրանք նկատի առնվեն տնտեսական հաղորդակցության ճակատման ժամանակ: Մինչդեռ, ինչպես նշվեց քննարկման ժամանակ, հարկային վարչարարության հայեցակարգի վերաբերյալ գործարարներից ստացվել է ընդամենը 6 առաջարկ:

Գործարարներն անդրադարձան ավելացված արժեքի վերադարձման խնդրին: Առաջարկվեց ԱԱՀ վերադարձն ուշացնելու համար սահմանել տույժեր եւ տուգանքներ, այնպես, ինչպես դրանք սահմանված են գործարարների համար, երբ նրանք ուշացնում են հարկերի, տուրքերի կամ տույժերի վճարումը:

Հարկային ոլորտային ծառայության հարկային վարչարարության բարեփոխումների բաժնի պետ Արման Զարգարյանը այդ առնչությամբ նշեց, որ այս տարի պետբյուջեում առանձին տողով 22 մլրդ դրամ է նախատեսվել ԱԱՀ վերադարձման համար: Այժմ նախագիծ է մշակվում, որտեղ պետք է հստակեցվեն ԱԱՀ վերադարձման ծրագրի ներդրման ժամկետները եւ այդ ուղղությամբ իրականացվելիք միջոցառումների ցանկը:

Գործարարներն իրենց դժգոհությունները արտահայտեցին «ի սկզբանե ակտ գրելու սկզբունքով» հարկային տեսուչների այցելությունների վերաբերյալ: Հաճախ սուգող մարմինների ոչ մասնագիտական մոտեցումները վնասում են իրենց գործունեությանը եւ ավելորդ ժամանակ խլում: Ըստ գործարարների, սուգումները պետք է նաեւ որոշակիորեն խորհրդատվական բնույթ կրեն:

Նախագահի խորհրդական Վահրամ Ներսիսյանը նշեց, որ բոլոր առաջարկները քննարկման կդրվեն, իսկ քննարկումների վերջնական արդյունքները կներկայացվեն վարչապետին:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

«ԿՆՈՋ ԱՇԽԱՐՀ»

Բացահայտեմ կնոջ աշխարհը

«Էխպո 2008»-ը Նկարիչների միությունում

Հայ կինն այսօր դարձել է ավելի կրթված ու գործունյա, մեծ տեղ է հատկացնում իր արտաքինին ու հետաքրքրություններին՝ միաժամանակ պահպանելով հայ կնոջը բնորոշ նվիրվածությունն ընտանիքին: Այսօր նա կարողանում է համատեղել աշխատանքը, կարիերան, ընտանիքի խնամքն ու երեխաների դաստիարակությունը: Կնոջ հմայքն ու գեղեցկությունն ավելի ընդգծելու, նաեւ նրա նկատմամբ հասարակության վերաբերմունքը, պահանջները ու ձգտումները ցույց տալու նպատակով երեկ Նկարիչների միությունում բացվեց «Կնոջ աշխարհ» յոթերորդ միջազգային մասնագիտացված ցուցահանդեսը: Ներկայացված կոստեմիկ եւ բուժիչ միջոցները, զարդերը, հագուստն ու կոշկեղենն ավելի են ընդգծում կնոջ բացառիկությունն ու գրավչությունը:

Այսօրինակ մասնագիտացված ցուցահանդեսները ներկայացնում են երկրի տնտեսական, սոցիալական վիճակը: Ցուցահանդեսում ներկայացված ավելի քան երեք տասնյակ ընկերություններից ընդամենը մի քանիսի արտադրանքն է արտադրվում Հայաստանում, ինչն հերթական անգամ աղացուցում է, որ Հայաստան ավելի շատ արտահանվում:

«Կանանց բոլոր խնդիրները ներկայացված են ցուցահանդեսում: Ի տարբերություն նախորդ տարիների, այս անգամ տեսականին ավելի շատ է, բնականաբար որակն էլ է բարձրանում: Գեղեցկության կենտրոնները կցուցադրեն մասներ կլաս: Ցուցահանդեսը կտեւի երեք օր, համոզված եմ, որ կհետաքրքրի հայ կանանց ու աղջիկներին», ասում է «Էմոդի մեդիայի» տնօրեն Անանա Հակոբյանը:

ՀԵՍՈՒՍ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

«Հայփոստի» վերանորոգված երկու բաժանմունք Գյումրիում

Գյումրիում երեկ «Հայփոստը» վերաբացեց վերանորոգված երկու նոր՝ թիվ 3 եւ թիվ 15 փոստային բաժանմունքները: Վերանորոգված բաժանմունքները կունենան առաքբաց ինտերնետ կետ, որը փոստային բաժանմունքի տարածքում հասանելի կլինի բոլոր ցանկացողներին:

«Հայփոստ» ընկերությունը հաստատել կարեւորում է Գյումրիում իր փոստային բաժանմունքներն առի չափանիշներով վերանորոգելու եւ առաքբաց ինտերնետ կետով ապահովելու անհրաժեշտությունը, հաշվի առնելով այն փաստը, որ ՀՀ կառավարության ծրագրով Գյումրի քաղաքը դառնալու է նոր տեխնոլոգիաների կենտրոն», նշել է ընկերության կառավարիչ Հանս Բոնը:

Ա. Մ.

ՕՐԱԿԱՐԳ

Այսօր

◆Ժամը 12.00-ին «Հայաֆ» մամուլի ակումբի հյուրն է իրավաբանական գիտությունների թեկնածու Հրայր Թովմասյանը: Թեման՝ «ՀՀ սահմանադրությունն ու հասարակությունը»:

◆Ժամը 13.00-ին Պատկեր հայրիկյանը հրավիրում է մամուլի ասուլիս Դավիթաբեկի իր այգում՝ նվիրված Սահմանադրության օրվան եւ ընդդիմության հանրահավաքին:

◆Ժամը 13.00-ին «Ուրբաթ» ակումբի հյուրն է Հայաստանի հելսինկյան կոմիտեի նախագահ Ավետիք Իշխանյանը: Թեման՝ «Սահմանադրական բարեփոխումներ. իրավունքների եւ ազատությունների պաշտպանության գլխավոր երաշխիք»:

◆Ժամը 17.00-ին Արարատի մարզի Ջովաշեն գյուղում, Համահայկական միջազգային երիտասարդական կենտրոնի նախաձեռնությամբ տեղի կունենա Սահմանադրության օրվան նվիրված համերգ հայկական էստրադայի աստղերի մասնակցությամբ: Մեկնումը 15.00-ին, Արաքունյաց 5 հասցեից:

Կիրակի

◆Ժամը 10.20-ին Չեխիայի արտաքին գործերի նախարար Կարել Շվարցենբերգի գլխավորած պատվիրակությունը կայցելի Մեծ եղեռնի հուշահամալիր:

◆Ժամը 11.00-ին ԱԳՆ-ում տեղի կունենա Չեխիայի ԱԳ նախարար Շվարցենբերգի հանդիպումը էդվարդ Նալբանդյանի հետ:

◆Ժամը 11.50-ին ԱԳՆ սրահում տեղի կունենա ՀՀ ԱԳ նախարար էդվարդ Նալբանդյանի եւ Չեխիայի ԱԳ նախարար Կարել Շվարցենբերգի համատեղ մամուլի ասուլիսը:

Երկուշաբթի

◆Ժամը 10.10-ին Զարգացման հայկական գործակալությունում (Չարենցի 17) տեղի կունենա հայ-չեխական բիզնես ֆորումի բացումը, որտեղ Չեխիայի եւ Հայաստանի ԱԳ նախարարները հանդես կգան ելույթով:

◆Ժամը 13.00-ին Armenian Music Center-ում (Կարապետ 16/1) տեղի կունենա երգչուհի Վարդանի Վարդանյանին նվիրված երգերի ձայնասկավառակի շնորհանդեսը, ինչին ներկա կլինեն էստրադային բազմաթիվ երգիչներ:

◆Ժամը 13.00-ին «Հայաֆ» մամուլի ակումբում կքանավիճեն Աժ պատգամավոր, ՀՀԿ խմբակցության անդամ Մկրտիչ Մինասյանը եւ ՀՀ հաղորդագրողների միության նախագահ Հմայակ Հովհաննիսյանը:

Հայը եւ հայը

ԵՐՈՒԱՆԴ ԱՋԱՏԵԱՆ

Տագնապի եւ ճակատագրական կործանման հեռանկարին դիմաց երբեմն ոչխտ է կանգ առնել եւ հարց տալ, թէ ո՞վ է հայը, ինչ է անոր ճակատագիրը, ինչ կ'ուզէ իր անձէն եւ ինչ կ'ակնկալէ այս ափարհէն: Այս հարցադրումներուն դիմաց մենք կ'ունենանք մէկ պատասխան՝ հայը հանճարեղ է անհատապես եւ ոչ այնքան՝ հաւաքաբար: Եւ այդ հակասութիւնը միշտ առաջնորդած է զինք իմնակործանման:

Ու դեռ հայը սեղծագործող է, տնտեսական փայլուն միտք է, արի զինուորական է եւ փայլուն ռազմագէտ ու հրամանատար, երբ օտարի լուծին է ենթակայ: Ու դեռ հայը իր բախտին, իր ճակատագրին, իր հաւանական փրկութեան առաջին քանիին է:

Ցմոռնանք, որ Մեծն Տիգրանի փառին ու կայսրութեան անկման ճգտող հոմէական զօրքերու սատարողը Նոյնիսկ Արեւելք Արեւի որդին էր: Ցմոռնանք, որ Բիւզանդիոնի Մօրիկ կայսր հայկական ծագում ունէր, նոյնպէս ռազմական հրամանատար Փիլարտոսը, երբ Բիւզանդիոնի սահմանագլուխներուն հայկական պետականութիւնը, հայկական իշխանապետութիւնները սելջուքեան սպառնալիքի տակ էին: Եվ անոնք կործանեցին հայկական պետականութիւնը եւ 1452-ին աղէտը հասցուցին Բիւզանդիոն ու Կոստանդնուպոլիս: Ու դեռ չմոռնանք, որ միջնադարեան հայ մշակոյթի պայծառ ոսկան Անի հաղարի բերդի բանալին մեր Վեսս Սարգիսն է, որ յանձնեց օտարին:

Ցմոռնանք նաեւ, որ 1918-ի փետրուարին, երբ Զօր. Անդրանիկ Երզրումի մէջ հայրենի հողի մէկ պատմական բեկորը կ'ուզէր պաշտպանել, ռուսական դասալիք բանակէն աւար մնացած հարուածներով ու պաշարներով, իր արեւելահայ կամաւորները լքեցին ճակատը, թողուցին բաժին թողելով պատմական այդ հողը:

Ու դեռ առաջին հանրապետութեան բարիքները չվայելած՝ արտաքին գրոհներուն չափ նոյնքան ներքին պառակտումները մեզ առաջնորդեցին նորահասաս հանրապետութեան վախճանումին:

Մեր ներքին հակասութիւնները, միասնական կամքի բացակայութիւնը, արտաքին աղէտի դիմաց անհասկանալի զգայազրկութիւնը՝ միշտ ակամահարած են պետականութիւն կառուցելու եւ հաւանական մեծութեան ձգտելու մեր ազգի ազնիւ փաթաստիությունը:

Բայց միւս կողմէ միշտ հպարտացած ենք մեր առեւտրականներով, ռազմական հանճարներով ու մասնագէտներով, որոնք սատարած են օտար պետութեանց: Մեր ճարտարապետներ Սինանն ու Տրդատը փայլուն ծառայութիւններ մատուցած են ափարհի ճարտարապետական փառքին: Հայը Օսմանեան կայսրութեան սատարած է Տիզբեաններով, Գազազ Արթին ամիրաներով, դիւանագէտ Նորատունկեաններով, իսկ Ռուսական կայսրութեան ու Սովետական հզօր երկրի սահմաններէն ներս Լազարեաններով, Մանթաշովներով, Բաղրամեաններով, Սաֆարեաններով, Միկոյեաններով եւ Իսակովներով:

Սակայն, երբ տարուած ենք մեր ներքին պայքարներով՝ երբեմ չենք յիշած Հոմի ծերակոյտին մէջ անընդհատ հնչող զգաստութեան կոչերը, թէ «Անիբալը դռանն է»: եւ Անիբալները միշտ եղած են մեր դռանը եւ այսօր ալ կը շարունակեն մնալ:

Մեր փոքրիկ, խեղճացած եւ անյուսորէն մահառող երկրին սպառնացող Անիբալները դեռ արթուն են մեր դռանը եւ անհաւասային՝ մեր երկրի վերջնական կործանումը, իրենց համար հաւասալի եւ իրական ծրագիր է միայն: Թուրքը, ազերիները եւ անոնց նեռ կանգնող ուժերը մեր այսօրուան Անիբալներն են: Ամէն հայու մէջ Արտակ Բ արքայ մը կը բնակի, որ կ'ուզէ թագաւոր դառնալ իր հողին վրայ: Ցաւը, սակայն, այն է, որ մեր երկրին նեղ սահմանները տեղ չեն թողուր այդման թիւով արքայական յատկութիւններու:

Սակայն ո՞վ պիտի հնչեցնէ զգօնութեան ձայնը այսօր, ո՞վ պիտի բացայայտէ, թէ «Անիբալը դռանն է» եւ կոչ ուղղէ հաւաքական զօրաշարժի ընդդեմ արտաքին Անիբալներուն:

Մեր պատմական Արցախի սահմանները շատ դիւրաբեկ են այսօր եւ աւելի հեշտ կը թուի խախտել մեր երկրի արտաքին սահմանները, քան այն անանցանելի պատեր, որոնք բարձրացած են մեր հողին վրայ, մարդոց հոգիներէն ու միտքերէն ներս:

Առաջի հայուն մէջ գոյութիւն ունեցող այդ երկու հայերու անհասկացողութիւնը մեր ազգային յատկենական ողբերգութիւնն է, որ պիտի տանի մեզ պատմականօրէն կրկնուող ճակատագրի կործանման:

Մեր սուրբ հողին, մեր ժողովուրդի պատմական այս վերջին կոուանին համար չկայ ուրիշ փրկութիւն եւ չկայ ելք, եթէ հայուն անհասական հանճարը չխօսի անոր հաւաքական տխմարութեան հետ, եթէ հայը հայով չամբողջանայ եւ անհաս հայուն հանճարը չտիրապետէ հաւաքական հայուն կամքին ու միտքին:

Ցեղասպանությունը «Թայմսի» օնլայնում

Պատմաբանների, լրագրողների եւ գիտաշխատողների ուշադրությունը հրավիրելով անգլիական հեղինակաւոր «Թայմս» թերթի օնլայն հրատարակումներին (The Times:http://archive.timesonline.co.uk/tol/archive/#), ժամ էսիյանը մեկ օրինակ է բերում թերթի 1915 թվի սեպտեմբերի 25-ի համարից: Հոդվածը վերնագրված է՝ «Մի ամբողջ ազգի բնաջնջումը: Երիտթուրքերի քաղաքականությունը ընդդեմ հայերի»:

«Եթե պատերազմը հիմից չի ցնցում ամբողջ աշխարհը եւ թողնում է, որ կարեւոր իրադարձությունները լռության մատնվեն, ապա անտարակույս հաղթակիրթ աշխարհի բոլոր երկրներում հանրահավաքներ կանցկացվեն բողոքելու երիտթուրքերի հայկական հաղթականության անմարդկային բնույթի դեմ:

Դա կարելի է ամփոփել մեկ նախադասությամբ, որ նոր ասիմանական, բայց արդյունավետ ձեւով բնաջնջում են ամբողջ հայ ժողովրդին եւ ձերբազատվում հայաստաբ մի ցեղից:

Կարգը հետեւյալն է. ամեն մի հայկական գյուղից օրական այնքան մարդ են դուրս բերում, որքան գնացքները կարող են տանել: Երբ նրանց դուրս են բերում եւ ուղեկցորդի առաջնորդությամբ հում դեպի Տավրոսի լեռները, որից այն կողմ այդ թափառները, որ ընդամենը մի քանի օրվա սննդի պաշար ունեն, պետք է շարունակեն իրենց ճանապարհը դեպի հարեւան Մոսուլ, որտեղ իր աղահով կլինեն:

Բայց իրականում այդ տարածը ընդամենը անապատ է եւ մի քանի ժամվա ընթացքում ուրդ կամ բեդվին ասպատակների խմբերը թալանում են ու կողոպտում այդ անօգնական տղամարդկանց, կանանց եւ երեխաներին, որ ողջ մնացողները մահանում են սովից եւ ծարավից:

Նրանցից ոչ մեկը չի հասնում նախատեսված վերջնակետը: Ովքեր փորձում են փախչել այլ ուղղությամբ, սպանվում են թուրք հովվների կողմից: Հուսահատ կանայք իրենց երեխաներին նետում են եփրատ գետը, չտեսնելու համար նրանց տառապանքը: Ոմանք էլ նույնիսկ վաճառում են նրանց: Ներքին գործերի նախարար Թալեաթ փաշան Ամերիկայի դեսպանին հայտնել է, որ մտադիր չէ փոխել իր հաղթականությունը եւ որ «հայկական հարցը նրան զվարճացնում է»:

Փոքր Ասիայում եւ մասնավորապես հայկական շրջաններում տեղակայված ամերիկյան միսիոներական կազմակերպությունները ասիմանաբար թողնում են տարածը դեսպանի խորհրդով:

Թուրքերի հաղթականությունն ընդհանուր առմամբ վրեժխնդրության դրսեւորում է: Մահվան դատապարտվածներից յուրաքանչյուրը անմեղ հաղթաց է»:

Հոդվածը ստորագրել է «թղթակիցը»:

Օնլայնում տեղադրվել են թերթի նյութերը 1875 թվից:

Հ. Ծ.

Անվանի գիտնականն ու արժանավոր մարդը

Ակադեմիկոս Լյուդվիկ Միրզոյանի 85-ամյակի առիթով

Ակադեմիկոս Լյուդվիկ Միրզոյանի (1923-99) անունն անբաժանելի է թէ՛ Բյուրականի աստղադիտարանի ու աստղաֆիզիկայի զարգացման, թէ՛ Հայաստանի ողջ գիտության պատմությունից: Մայիսի 1-ին լրացավ այդ անվանի գիտնականի ու առաքինի մարդու ծննդյան 85-ամյակը, եւ մենք մեր արժանի տուրն ենք մատուցում նրա կյանքին ու գործին:

... Լյուդվիկ Միրզոյանի մասին իմ առաջին տպավորությունները 35 տարուց ավելի վաղեմություն ունեն. 1972-ին թե 73-ին գիտնականը մեր տուն հյուր էր եկել Փարիզում (հայրս դիվանագետ էր, աշխատում էր Ֆրանսիայում ԽՍՀՄ դեսպանությունում), եւ հիշողությանս մեջ մինչեւ հիմա մնացել է Միրզոյանի խորհուրդը՝ խորապես ուսումնասիրել մայրենին, կատարելապես տիրապետել հայերենին: Հետո էլ ինձ՝ դպրոցականիս առավել մատչելի ձեւով պատմում էր աստղագիտությունից, պատմում էր այդ գիտության ամենակարեւոր հարցերը:

Հետագայում նրա հետ բազմիցս ըմբռնվել եմ Երեւանում, Գիտությունների ազգային ակադեմիայում, Բյուրականում, միշտ հիշելով իրենից ստացած մայրենիի դասը...

Ակադեմիկոս Միրզոյանի կենսագրության մեջ առաջնորդվել է իր ադրոտ հակասական ժամանակը, որ վեհի կորիզն ողբերգականն էր:

1935-ին իրեն, որպես ուսման գերազանցիկի, հնարավորություն է ընձեռվում օդանավով թռիչք կատարելու Երեւանի վրայով եւ օդից տեսնելու մայրաքաղաքը:

Երջանիկ մանկությունն ընդհատվում է 1930-ին, երբ ներքդրծողները ձերբակալում է, դատապարտում ու գնդակահարում հորը, Մակրուհի գաղթած Վասիլի Միրզոյանին, որը մրցերի խանութ ուներ, իսկ խորհրդայնացումից հետո պատահաբերների տեսքի ներքոյ էր: Տարիներ անց Իրանի օգին լրտեսության անհեթեթ մեղադրանքը հանանելու է անհիմն եւ հայրը հետահու արդարացվելու է: Իսկ մինչ այդ «ժողովրդի թշնամու» զավակ Լյուդվիկը պիտի անցներ դժոխքի ուղիներով: Հորը կազատվելու իսկ օրը գնդակահարել ասպետին ազատում են դասարանի ակտիվ պատասխանատվություններից:

15 տարեկան պատանին մնում է ընտանիքի միակ տղամարդը, որը պիտի հոգար մոր ու երկու քույրերի ապրուստը: Սակայն ուսման ծարավն այնքան մեծ էր, որ Միրզոյանն ավարտելով դպրոցը, միաժամանակ բանվորություն անելով ընդունվում է Երեւանի պետական համալսարանի ֆիզիկա-մաթեմատիկական ֆակուլտետ: Ցվստահելով, նրան անգամ չեն թողնում ուզածակաս մեկնել, եւ նա գնում է ափխատանքային գումարտակ, հունգարացի ու գերմանացի ռազմագերիների հետ մասնակցում «Հաղթանակ» կամրջի շինարարությանը, հիշում է քույրը՝ Նինա Դարիբջանյան-Միրզոյանը:

Պատերազմից հետո էքսերտ կարգով հանձնելով քննությունները բաց թողած տարիների համար, 1947-ին ավարտում է համալսարանը: Նույն թվականին աշխատանքի է ընդունվում նոր-նոր ստեղծվող Բյուրականի աստղադիտարանում, որին անմնացորդ նվիրում է իր հետագա կյանքն ու գիտակազմակերպական գործունեությունը: 1953-59-ին վարել է աստղադիտարանի գիտական քարտուղարի, իսկ 1959-86 թթ. 27 տարի անընդմեջ՝ համաշխարհային համբավ ունեցող այդ հաստատության փոխտնօրենի պաշտոնները, միաժամանակ 1965-86 թթ. ղեկավարելով աստղերի միգամածությունների ֆիզիկայի բաժինը: Գործընկերների վկայությամբ, ավելի քան քառորդ դար Բյուրականի աստղադիտարանի գիտական առօրյան, բազմաթիվ ու բազմաբնույթ գիտաժողովների, գիտական այլ հավաքների բարեհաջող ընթացքը զգալիորեն պայմանավորված էր ակադեմիկոս Լ. Միրզոյանի բազմաբեղուն գործունեությամբ: Մասնավորապես նրա անմիջական ղեկավարությամբ տեղադրվել եւ շահագործվել են Շմիդտի մեկ մետրանոց եւ 2,6 մետր տրամագծով մեծ աստղադիտակները:

Հայաստանի գիտության վաստակավոր գործիչ, ակադեմիկոս Լյուդվիկ Միրզոյանը զգալի ավանդ է ներդրել երիտասարդ մասնագետների պատրաստման գործում: Մանկավարժական գործունեությունն սկսելով ԵՊՀ-ում 1949-ին, 1970-ին դառնում է մայր բուհի պրոֆեսոր: Ժամանակակից աստղաֆիզիկայի տարբեր ոլորտներին վերաբերող իր չափազանց հետաքրքրական դասախոսությունները կլանված լսել է հայ աստղագետների մի քանի սերունդ:

Միջազգային աստղագիտական միության ու ԽՍՀՄ ԳԱ Աստղագիտական խորհրդի անդամ Լ. Միրզոյանը գործուն մասնակցություն է ունեցել «Աստղաֆիզիկա» միջազգային գիտական հանդեսի կազմակերպման եւ լույսընծայման գործընթացին՝ սկզբում իբրեւ գլխավոր խմբագրի տեղակալ, այնուհետեւ՝ գլխավոր խմբագիր: Նրա անխոնջ ջանքերով է, որ ենթագետիկ ճգնաժամի տարիներին այդ հեղինակաւոր պարբերականը շարունակում է լույս տեսնել:

Զավակները՝ Նունեն, Անահիտը եւ Առան, հիշում են իրենց շատ բարի ու հոգատար, բայց եւ խիստ ծնողի մասին: Սիրել է դասական երաժշտություն, հետաքրքրվել է լեզվաբանության խնդիրներով, որպես Հայաստանի տերմինաբանական կոմիտեի անդամ հայերենի է վերածել աստղաֆիզիկային, ֆիզիկային եւ մաթեմատիկային վերաբերող բազմաթիվ հասկացություններ: Ընկերական շրջապատում իրավամբ ունեցել է լավ քամադայի համբավ: Երբ ընտրվեց Ֆրանսիայի աստղագնացության ակադեմիայի անդամ (ընդ որում ԽՍՀՄ-ից առաջինը) եւ Փարիզի աստղաֆիզիկայի ինստիտուտի խորհրդական, երեխ ամսում սովորեց Ֆրանսերեն: Աստղերից բացի, սիրել է հողը, այս զգացմունքն արտահայտելով իր բյուրականյան այգում:

Համարյա 9 տարի է անցել անվանի գիտնականի ու արժանավոր հաղթացու մահվան օրվանից: Թվում է, որ ժամանակն է ակադեմիկոս Լյուդվիկ Միրզոյանի անվամբ անվանակոչելու մեկական փողոց Երեւանում եւ Բյուրականում: Առաջադեմ կլինի, որ հայրենասեր մտավորականի անունը նաեւ ֆիզիկաթեմ ներկա լինի երկու այդ բնակավայրերում, որ նրա ոգեղեն ներկայությունը չի մառում մինչեւ օրս:

Վիլյամ Մարոյանի հետ Բյուրականում

ՏՈՔԹԻՆ ԼՈՒՍՈՅԻՆ

5 ՅՈՒԼԻՍ 2008 ԷՋ Ա

ՀԱՅԵԼԿԱՅ ՄԱՄՈՒՆՅՈՒՆ

Պարբերականությունը՝ երկաբաթյա

Թիվ 13(56)

«Կը կարծեի, որ պիտի փոխեի աշխարհը, որ քառս մըն է»

Զրույց Վիլյամ Սարոյանի եւ Օշին Քեշիշյանի միջեւ

Ամերիկահայ գրականագէտ եւ լրագրող Դոքթ. Օշին Քէշիշյանը շաբաթներ մեր մէջ է եղել համաշխարհային համբաւի գրող Վիլյամ Սարոյանի հետ: Հանդիպումներ է նաեւ Ֆրեզնո՝ Եղիա Ճինոյանի եւ Արամ Արաֆսի հետ: Քէշիշյանը գլխաւորել է երեք հոգուց բաղկացած այն հանձնախումբը, որ Սարոյանի ամբողջ մի մասը փոխադրեց Երեւան, Հայաստան, 1982-ի մայիսին, եւ որ ելոյթ ունեցաւ Պանթեոնում արարողության ժամանակ մայիսի 29-ին:

Վիլյամ Սարոյանի հետ այս հարցազրոյցը ձայնագրված է առավելաբար օգոստոս 9-ին, 1978-ին Վաշինգտոնում եւ ուրիշ առիթներով: Սա մի փոփոխուած է այն հարցազրոյցներից, որոնք ձայնագրված են Սարոյանի գիշերվայի ընթացքում, նրա տան մեջ՝ Ֆրեզնոյում, երբեմն Լոս Անջելոսում, երբեմն ծաւարանում, երբեմն իմ նստարանում: Ավելի քան 30 ժամանց այս զրույցները եղել են ընդհանրապես անգլերեն լեզվով՝ տեղ-տեղ մի քանի բառ հայերենով՝ մի օր ամբողջությամբ հրաւարակելու առաջադրությամբ:

- Գրելը ինչ՞ն է ձեզի համար:

- Շունչ առնելու չափ հետ է, ինչպես վկայ: Տարիներ տեւեց մինչեւ որ լեզուս եւ ափխաւելու ձեւս գտայ: Երբ սուտ խմելն ու ծխելը դադրեցուցի՝ անհրաժեշտ էր նաեւ փոխել ափխաւանքային սովորությունս (ձեւը): Ժամանակին ես կարող էի ափխաւել ահռելի ճնշումի տակ: Օրական երեքն չորս տուփ ծխախոտ կը գործածէի: Եօթ տարի առաջ թողեցի միկարդ, 1971ին (այս նախադասությունը հայերենով ըսաւ): Աշխատած էի իմ գրելու ափխաւանքի ձեւս փոխելու: Տես, բաւարարությունները կը գրէի եօթ օրուան ընթացքին, հիմա բաւարարություն մը գրելու համար 33 օր կ'առնէ: Բաներ կան որ փոխուած են:

- Գիտեմ որ գրեթէ ամէն օր կը գրէ: Վերջերս բաւարարություն գտա՞ ես:

- Օ՜, այո, անոյշամ, եւ ինչ կու տամ անոնցմէ մէկուն անունը All of Us Are Jackasses, Lifting Our Glasses. (Բոլորս ալ էշ ենք, երբ մեր բաժակները կը բարձրացնենք - անուշ անգլերենով կը հանգատուի եւ աւելի կը շեշտուի միտքը): Տեսա՞ծ ես մարդիկ երբ բաժակ կը բարձրացնեն: Խենդություն է, սուս-սուս բաներ կ'ըսեն: Խենդություն է, սուս կը խօսին (այս նախադասությունը հայերենով ըսաւ): Միւս բաւարարությունը գոր գրած եմ կը կոչուի Laughed At, որ կը խօսի հայերու կեցուածքին մասին, երբ կը փորձեմ բանակցիլ վերապրելի մէջ, երբ մեր վրայ ծիծաղեցան, եւ մենք ճաշկերոյթ մը կազմակերպեցինք իրենց համար եւ իրենց բրինձ կերցուցինք:

- Արտայայտութեան ո՞ր միջոցը կը նախընտրէք: Ո՞ր մէկը աւելի հետ է:

- Ոչ մէկ բան հետ է: Բայց ես բաւարարությունը կը սիրեմ: Որովհետեւ փոխանակություն է մարդոց, գաղափարներու եւ բառերու միջեւ: Ուրիշ խօսքով, հիմա ասիկա բաւարար է՝ երբ միասին կը խօսինք: Հիմա դուն կը նեռնուես դէմքերու տակը եւ արդէն կ'ունենանք բաւարար: Եթէ մէկը ինձի հարց տայ, թէ ի՞նչպէս բաւարար կը գրեմ, ես կը պատասխանէի «Գաղափար մը գտիր եւ յետոյ կազմատրէ զայն»: «Քու կեանքիդ ժամանակը» (The Time of Your Life) բաւարարություն մըն է, սեղանին նստած տղան ուրիշ տղու մը յանձնարարութեան կը դրէր: Սա անոր սկզբնատրությունն է: Մէկ հայլ առաջ կերթաս, եւ կը վերջացնես գործը:

- Ձեր բաւարարություններէն ո՞ր մէկը աւելի կը սիրէք:

- «Սիրտս Լեռներուն մէջն է»(My Hearts In the Highland), մերն է, ժողովրդական է, հայ է, ամերկացի է (հայերենով): Միջազգային է եւ համընդհանուր է:

- Ձեր ո՞ր պատմուածքը կը նախընտրէք:

- Առաջինը: «Յանդուգն երիտասարդը թռչող մարգածողին վրայ» (The Daring Young Man) առաջին կարճ պատմուածքս:

- Իսկ գիրքե՞ր:

- «Մարդային կապակցությունը» եւ «Որէ Ռակրամ»-ը, եւ անոնք, որոնք այժմ կը գրեմ: ...

- Դուք միշտ լաւատես էք: Բնաւ ատելություն չկայ ձեր երկերուն մէջ: Երբ կը սկսիք ատել:

- Դադրեցուս ատելությունը: Կ'ատես ցածրական կարմ, կ'ատես յաջողությունն հանդէպ յարգանքի բացակայությունը որ եւ ընտանիքի մէջ, եւ յետոյ մնացեալ մեծ ընտանիքին մէջ: Այնքան ատելությունը չէ, որքան գիտակցությունը անհերքելիության, կամ պակասին, կամ ծուլությունն կամ արհամարհանքին:

- Ո՞վ պատճառ եղաւ որ գրելու սկսիք:

- Կի Տը Մուպասանը: Իր պատմուածքներէն մէկը կարդացի, «Ջանգանը», որ ինձ սիրեց գրելու սկսիլ:

- Ինչ խորհուրդ կու տայիք նոր գրողներուն:

- Որեւէ գործունէություն, որ կ'ընդգրկէ կարողականություն, եւ մրցակցություն, մարդկային միտքին, հոգիին եւ ոգիին վրայ կը պարտադրէ ծանր պահանջներ: Այս ըսել կ'ուզեմ, երբ կ'ըսեմ դիտէն օգնություն չկայ: Կամ ունիս, կամ չունիս: Առաջին բանը, որ յայտնաբերեցի եւ հասկցայ, այն էր, որ ինչ որ ունէի՝ այդ ունէի հրամցնելու: Իմ ամբողջ կեանքիս ընթացքին ինձմէ դուրս չեմ նայած: Պէտք է որ ներսէն գայ, ու ներսիդիդ, ու փորձառութենէդ: Քու ինքնությունդ ափխաւելի մէջ ոչ մէկ կարգ ունի դուրսին հետ: Ամբողջ կեանքիս ընթացքին երբեք յանձնարարագիր չեմ ունեցած: Նիւ Եորք կը խորհին, թէ իմ լաւագոյն գործս «Նամակներ 74 թաղամասի փողոցէն» գիրքն է, որ 31 նամակներ ունի ուղղուած ընկերներու, բայց իրականությեան մէջ ամբողջությունը ընդունուած է: Ուրիշներ կը կարծեն, թէ «Մարդկային կապակցությունը» լաւագոյնն է:

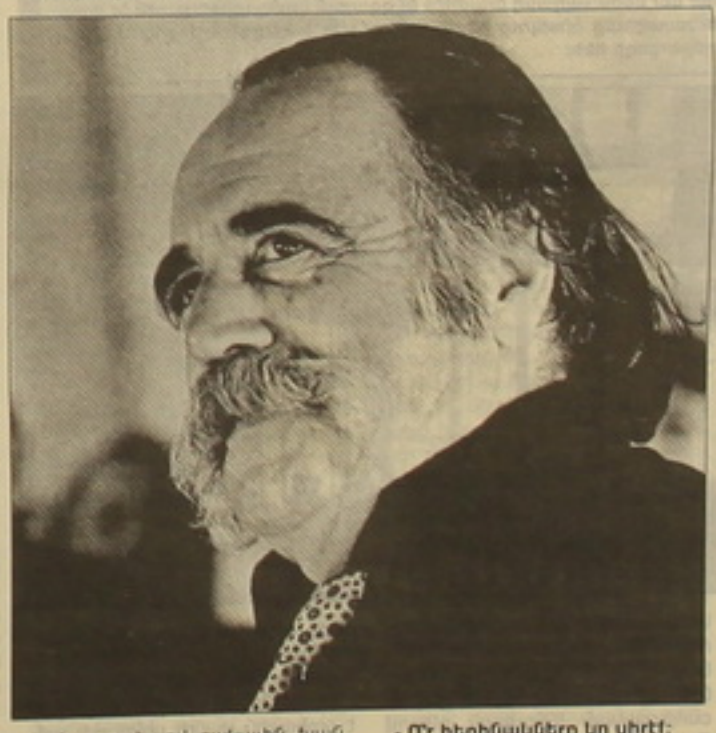

- Ո՞ր հեղինակները կը սիրէք:

- Քանի մը հաս: Շեքսպիր Անտրուսը, Ուիլիամ Ֆոլքնր, Հեմինկուէյ, Եմիլ Լանտրն, Տրայզր, Սինքլէր Լուիս, Օ'Հենրի, Ճան Օ'հարա, Թոլսթոյ, Չեխով, Տոսթոեւսքի, Նորուա, Մորավիա, Մուիասան, եւ քանի մը ուրիշներ:

- Եւ հայ մտակոյքէ՞ն:

- Կը սիրեմ Չարենցը, Մեսարենցը, Պետրոս Դուրեանը, Վահան Թէքէեանը: Անշուշտ Նարեկացին մեծագոյնն է հայ ժողովուրդէն: Իսկ ժամանակակիցներէն՝ Շիրազ, Սեւակ, Վահագն Դաւթեան եւ Ռազմիկ Դաւոյեան: Դաւոյեանի «Ռեքուիէմ»-ը ուշագրաւ գործ մըն է: Դաւոյեանին ըսի, որ այդ գործէն բաւարարություն մը ստեղծէ:

- Հայ գրողներէն որո՞նց հանդիպած էք:

- Առաջին հայ գրողը որ գիտեմ, ինձի համար մեծ մարդ մըն է: Իսկապէս մեծ մարդ է, եւ անիկա Վահան Թոթովենցն է: Իրեն հանդիպեցայ 1935-ին: Չարենցին Հայաստան գացի օթոմիւսով տակաւին խան տարեկան չեղած: Աշխատեր եմ ճանապարհածախսիս համար: Դիտութեամբ հանգստաւէտ կեանքի կամ հարստության հասնիլը անհանցի մը կարողության մասին սխալ կարծիք կը յառաջացնէ:

- Սակայն գործնական աշխարհի մէջ գիտենք, որ ընկերներ ունենալու ես, որպէսզի քեզ յառաջ մղեն:

- Ամերիկացի գրող Էմերսընէն լսած եմ բարեկամության կարեւորության մասին եւ շատ սխալ պիտի ըլլար ոեւէ մէկուն համար իր ընկերները դրժել: Բայց ու միակ ընկեր դուն ես:

- Գրողները ե՞րբ ըսելիք կ'ունենան:

- Երբ երիտասարդ ես եւ իսկապէս պատասխան մը կու տաս ամէն առութագէտի սիրտին մէջի գոյությունն ունեցող խորունկ կասկածներուն: Պիտի հարցնես՝ արդեօք ես այն աղնիւ եմ, որ իրաւունք ունի իր ընտիրը ուրիշին պարտադրելու: Ես այդման լաւն եմ: եւ հետեւորդ տեղեկությունը գացի օթոմիւսով տակաւին խան տարեկան չեղած: Աշխատեր եմ ճանապարհածախսիս համար: Դիտութեամբ հանգստաւէտ կեանքի կամ հարստության հասնիլը անհանցի մը կարողության մասին սխալ կարծիք կը յառաջացնէ:

- Սակայն գործնական աշխարհի մէջ գիտենք, որ ընկերներ ունենալու ես, որպէսզի քեզ յառաջ մղեն:

- Ամերիկացի գրող Էմերսընէն լսած եմ բարեկամության կարեւորության մասին եւ շատ սխալ պիտի ըլլար ոեւէ մէկուն համար իր ընկերները դրժել: Բայց ու միակ ընկեր դուն ես:

- Գրողները ե՞րբ ըսելիք կ'ունենան:

- Երբ երիտասարդ ես եւ իսկապէս պատասխան մը կու տաս ամէն առութագէտի սիրտին մէջի գոյությունն ունեցող խորունկ կասկածներուն: Պիտի հարցնես՝ արդեօք ես այն աղնիւ եմ, որ իրաւունք ունի իր ընտիրը ուրիշին պարտադրելու: Ես այդման լաւն եմ: եւ հետեւորդ տեղեկությունը

- Լաւ եմ: Առանց շատ լաւ է, բայց նաեւ որքա՞ն հայր եւ ամուսին լաւ է: Երկու շատ անուշիկ դուստրեր ունի եւ փոփոխ տղայ մը, որ անունած է Արմենակ, իմ հօրս անունով: Առաջին գրականությունը բարելաւուի մէջ է:

- Ինչո՞ւ գրող եղաք:

- Կը կարծեի, որ պիտի փոխեի աշխարհը, որ քառս մըն է: Նաեւ կ'ուզէի փոխել մարդ արարածը, մարդը: Չեմ գիտեր՝ յաջողեցա՞ իմ ջանքերուս մէջ, բայց մտածեցի փորձ մը ընել: Թերեւս աւելի օգտակար կրնայի ըլլալ ափխաւարիին եւ մարդկությանն, եթէ հոգագործ եղած ըլլայի, չեմ գիտեր: Ես նաեւ կը հաւատամ, որ ամէն մարդ գրող դառնալու կարելիությունը ունի:

- Կ'ըսեն, թէ ձեր գրությունները շատ պարզ են, եւ հետեւորդն կը հասկցուին: Ո՞րքանով ճիշտ է:

- Սարոյեանի մասին շատ բաներ կ'ըսեն: Նոյնիսկ կ'ըսեն, թէ ես ազդուած եմ Անտրուսէն: Ես կը խորհիմ, թէ ես շատ մը գրողներէ ազդուած եմ, բոլոր գրողներու նման: Ես կը խորհիմ, որ ամէնէն շատ ազդուած եմ գիրքերու ամէնէն պարզէն Հին եւ Նոր Կտակարանէն, Սուրբ Գիրքէն:

- Ձեր գործերուն վրայ հիմնուած շարժապատկերները տեսա՞ծ էք:

- Այո, երանի տեսած չըլլայի: Շատ վատ եմ, վա՛ս: «Մարդային կապակցությունը» եւ «Քու կեանքիդ ժամանակը» փլասթիքի վերածած էին: Երկուքն ալ վատ շարժապատկերներ են, որովհետեւ բեմադրիչները չէին կարողացած հանրությանն փոխանցել ինչ որ գիրքերը կ'ուզէին ըսել, ինչ որ ունէին հրամցնելիք: Բեմին վրայ, պատմությունը տարբեր է - ես աւելի լաւ ներկայացուած եմ: Ես կը յիշեմ Նիւ Եորքի մէջ, տարիներ առաջ, երբ Չարլի Չափլինը բեմ ցատկեց եւ իր հակիրճ խօսքին մէջ ըսաւ «Քու կեանքիդ ժամանակը» նորութիւն էր ամերիկեան բաւարարին մէջ եւ անհրաժեշտ է որ նախընթաց մը ստեղծէ: Չեմ գիտեր, թէ այդպէս եղաւ:

- Ամերիկեան գրականությունն կը կարդաք: Եթէ այո, ինչ է ձեր տպաւորությունը:

- Այս օրերուս շատ խրթին է: Շատ դժուար է հետեւիլ այսօրուան ամերիկեան գրականության հետեւեալ պատճառով: Մեծ խանգարումներ լաւ գրականություն կայ: Ամէն կողմ վարժեցուցիչ կայ: Ինչ որ կը պակսի, եւ ես ինձի ազատությունը պիտի տամ ըսելու եւ վստահ եմ՝ շատերուն պիտի նեղացնեմ, որ որեւէ մէկը չկայ, որ մեծ սիրտ ունենայ: Մենք շատ լաւ մտատրական գրողներ ունինք: Բայց չկայ որեւէ մէկը, որ մարդկությանն հանդէպ մեծ սիրտ ունենայ: Այդ բացակայ է:

- Խնդրեմ, կրնա՞ք դիպ մը աւելի պարզաբանել:

- Թամբս Ուլֆի, Մարք Թուէյնի կամ Հեմինկուէյի հետ բախտաւորելի մարդ չկայ: Նոյնիսկ Ֆիցճերալդը, իր բոլոր թափառումներով, ընկերային շրջանակներու մէջ բարձրանալով, հարստությանն իր ձգտումը, այս բոլորով հանդերձ մեծ սիրտ ունէր: Այժմ երիտասարդները աւելի դիմացկուն են: եւ կը խորհիմ, որ բացայայտ բարելաւում մըն է գանազան ձեւերով: Սեւամորթ գրողներն ալ սիրտ ունին: Ռիչըրտ Ռայթ ընկերս, որ Փարիզ մահացաւ, սիրտ ունէր: Իր հետեւորդը, Ճէյմզ Պոլդուինն, տես, ինքն ալ սիրտ ունի, եւ մեծ սիրտ մը: Սա է իմ ըսածս:

- Բանաստեղծությունը դիպ մը թոյլ կը թուի ըլլալ, կարելի կեանքի մէջ չէ ներառուած: Ինչ կը խորհիք, այդպէս չէ՞:

- Օշին, դիպ մը պիտի ըլլայ: Մեր ժամանակներու բանաստեղծությունը շատ, շատ խանդավառիչ է: Միայն մէկ թերություն կայ՝ տահմանափակուած է: Ուղղուած է ուրիշ բանաստեղծներու: Միջին ընթերցողին համար որոշ իմաստներ մութին մէջ մնացած են: Բոլոր իմաստները բաղուած են գանազան մթութեանց մէջ եւ պէտք է հասկնալ զանոնք:

- Լորընս Ֆերլինկէթիի մասին ինչ կը խորհիք:

- Ֆերլինկէթին որոշ տարմտություն ունի: «Քոնի Այլանտ օֆ տը հարթ» (Coney Island of the Heart), խելացի բաներ կը գրէ, լաւ բաներ կը գրէ: Իմն ալ մեծ սիրտ ունի:

- Կը խորհիք, որ գրողները կամ ընդհանրապէս արուեստագէտները, պէտք է հաղարականութեամբ զբաղին:

- Այդպէս կը խորհիմ:

- Կը խորհիք թէ իրենց ստեղծագործականութենէն բան մը կը պակսի:

- Անոյշամ, եթէ շատ ներգրաւուած են՝ իրենց ստեղծագործականությունը կը տուժէ: Եթէ մէկուն արդարութիւն ընես՝ միւսին հաւասար կերպով արդարութիւն չես կրնար ընել: Եթէ մէկուն գրես՝ միւսը գրած կ'ըլլաս: Այս է կարծիս այս նիւթին վերաբերեալ:

- Եթէ կրկին ծնիր, ինչ ասպարէզ պիտի ընտրիր:

- Բաղդախաղ խաղցող: Նոյնը ինչ որ գրողը: Գրելը բախտախաղ խաղալու նման բան մըն է արդէն:

- Հիմա բախտախաղի մէջ կը մտնես: Միւսը, իսկական բախտախաղը:

- Այդ բախտախաղը երկար ժամանակ առաջ ձգած եմ: Այժմ տարիս շատ առած եմ բաղդախաղի համար:

- Ցիրաւարակուած գործեր ունիս:

- Շատ: 1979ի սկիզբներուն աւարտեցի «Այբբենարանի գիրք» (The Book of Alphabet), որուն մէջ կը խօսիմ այբբենարանի իւրաքանչիւր տառին մասին:

Տպագրութեան պատրաստ բազմաթիւ ձեռագիրներ ունիմ: Կ'ուզեմ որ իմ մահէս եսէ տպագրուին: Հաստատ մը ունիմ, որ կը կոչուի «Էփի եւ Քէն»(Epi and Ken): Այս վէպը օր մը պիտի տպագրուի եւ կրնայ մէկ միլիոն տպար հասնիլ բերել: Ունիմ երկու կամ երեք երկերեցեակ չհրատարակուած գործեր, որոնք վէպեր, որոնք բաւարարություններ, որոնք ալ կարճ պատմուածքներու հաւաքածու: Երբոր մեռնելէս յետոյ լոյս տեսնեն, անոնց եկամուտով կարելի պիտի ըլլայ կանգուն պահել այն թանգարանը, որ պիտի ուզի ունենալ Ֆրեզնոյի մէջ, որ ամէն բան սկսաւ ինձի համար:

Լոս Անջելես

ԽՇԿԱՐԿՈՒՄԻ ՑՆՇՈՒԹՅՈՒՆ

117 ՏԱՐՎԱ ԸՆԴՄԻՋՈՒՄԻՑ ՀԵՏՈ ԼՈՍ ԱՆՋԵԼԵՍՈՒՄ ԲԵՄԱԴՐՎԵՑ ՏԻԳՐԱՆ ՉՈՒԽԱՋՅԱՆԻ «ՁԵՄԻՐԵ» ՕՊԵՐԱՆ

Մայիսի 30-ին, 31-ին եւ հունիսի 1-ին Փասադենայի «Միվիկ օդիտորիում» հանդիսասրահում ՀԲԸՄիության «Արտավազդ» թատերախմբի ու «Լարֆ» երաժշտական ընկերության համատեղ ջանքերով ներկայացվեց Տիգրան Չուխաջյանի «Ձեմիրե» 4 արարանոց օպերան: Երաժշտական մասի պատասխանատու, խմբավար Վայէ Պարսումյանի ու բեմադրիչ Գրիգոր Մաթամյանի ամիսների աշխատանքը տուրջ 120 հոգանոց նվագախմբի, երգչախմբի ու մենակատարների հետ՝ հաջողությամբ պսակվեց, ինչը սփյուռքյան պայմաններում բացառիկ երեւույթ է, մանավանդ որ ներկայացվածը 117 տարի չբեմադրված գործ է, հետեւաբար երաժշտական ու բեմադրական ավանդույթներ չեն պահպանված: Եվ ավելի քան բնական է, որ այդ իրադարձությանն անձամբ անդրադառնար մեր մեծատաղանդ երաժիշտ եւ զգայուն կոմպոզիտորը, որն իր տպավորություններն ու գնահատականը, ներկայացումը դիտելուց հետո, նախընտրել է «Ազգի» միջոցով կիսել հայասանյան եւ առհասարակ հայ ընթերցողի հետ:

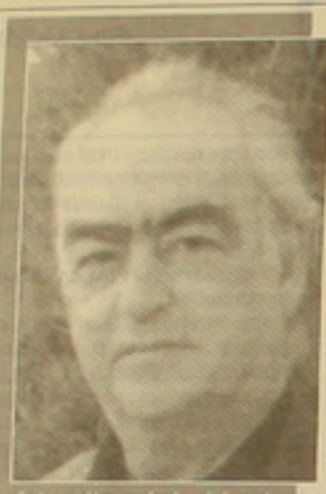

Գրիգոր Մաթամյան, բեմադրիչ

Վայէ Պարսումյան, խմբավար

Սոնա Ավետիսյան, խոսքագրություն

Արտաշես Հայրյան, բարիտոն

Շուշիկ Պարսումյան, սոպրանո

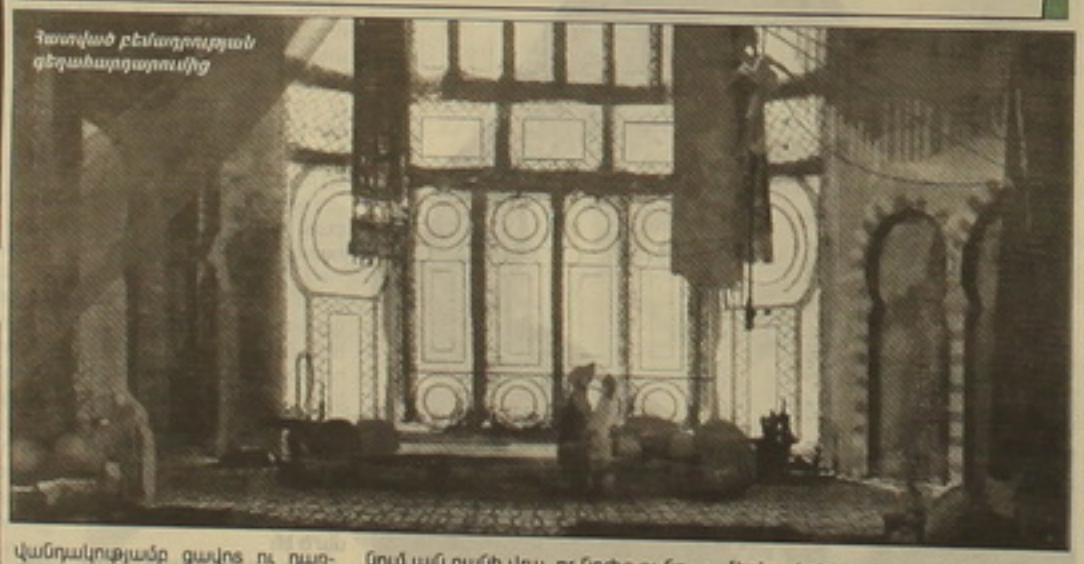

Դատված բեմադրության գեղանկարչությունից

ՏԻԳՐԱՆ ՄԱՆՍՈՒՐՅԱՆ

Սիա: Բեմադրվել է մեծանուն կոմպոզիտոր Տիգրան Չուխաջյանի «Ձեմիրեն»: Կարճ եւ ամփոփ այս հայտարարությունը ուրախության եւ հիացմունքի զգացում է ծնում յուրաքանչյուր հոգում, ով սիրում է հայ երաժշտությունը, ճանաչում է հայ դասականի արժեքը: Իրոք, սա արտակարգ իրադարձություն է հայ երաժշտության բնագավառում: Ոչ ավելի, ոչ պակաս՝ իր առաջին բեմադրությունից (Կ. Պոլիս) 117 տարի հետո կրկին բեմ է բարձրացել «Ձեմիրեն»: Եվ բեմադրությունն իրականացրել է նշանավոր երաժիշտ ու երաժշտական կյանքի կազմակերպիչ Վայէ Պարսումյանը: Այս առնչությամբ հարցականների մի հիմնավոր շարք էլ է գոյանում՝ բոլորս ասողներս էի հիացմունք բերեր ասողների հետ էի հիացմունք այրում. սակայն գլխավորն այն է, որ ամբողջ ներկայացման ընթացքում ինձ հետ մնաց իմ զարմանքը առ օպերային ժանրի խորքերը թափանցած լինելու եւ այն տիրապետելու Չուխաջյանի հսկայական փորձն ու վարպետությունը:

Օպերային դրամատուրգիայի հարցերին տեղյակ յուրաքանչյուր ոք գիտի, թե երաժշտական ինչպիսի նախադրյալների հիմքի վրա է գոյանում բեմական շարժման ծավալվող ընթացքը, ինչպիսի հասկանիշներով օժտված երաժշտությունն է առաջանում այն: Եթե ավելի պարզ ասենք, ո՞ր երաժշտությունն է ունակ իր միջից բեմական շարժում ծնելու: Առհասարակ գիտենք, որ ֆիզիկական ժամանակի շարժում-ընթացքը երաժշտության հիմնարար գոյավիճակներից է: Օպերային աղեսի երաժշտական վերլուծությանը տրված մասնակցությունս դարձյալ ինձ իր մեջ է առնում, տանում իր ոլորտով, անակնկալների իր վայրիվերումներով: «Ձեմիրեի» երաժշտության այս հատկությունն է, որ առաջնորդել է այս բեմադրության ամբողջ դրամատուրգիական ընթացքը: Ճիշտ է, որ սյուժեն անխարդախ եւ պարզ մի պատմություն է՝ ընդհանուր առմամբ բնորոշ 19-րդ դարի օպերային ժանրին: Ճիշտ է, որ սյուժեի մեջ բեմական շարժման նախադրյալները գոյություն ունեն, սակայն դրանց կենդանություն տվող զարկերակը նախ եւ առաջ երաժշտությունն է, անշուշտ: Զարկերակի այս կենդանությունը երկրորդական դեր է վերապահում օպերայի սյուժեին, այն է՝ գրական հիմքին:

Այս է պատճառը, որ ներակայացումը դիտելիս ինձ զգում ես մասնակից ոչ միայն եւ ոչ այնքան սյուժեի ծավալման, որքան օպերայի, ասել է թե բեմական գործողության եւ երգ-նվագով պատմություն առաջելու առվեսին, որ գեղեցիկի յուրօրինակ տոն է:

Բեմ բարձրացած տարբեր սերունդների բոլոր երգիչ-երգչուհիները հիրավի ապրեցին այդ տոնը՝ վառակվելով Չուխաջյանի անմահ երգ ու նվագից: Սիա երջանիկ կյանքի մի պատառ, որ առաջին անգամ բեմ բարձրացած երաժիշտը կամ պարողը երկար տարիներ իր հիշողության մեջ պիտի տանի: Սիա ներշնչանքի գեղեցիկ մի առիթ, որ ավագ սերնդի երգիչ-երգչուհիներն ապրեցին՝ վերանալով առօրեականությունից: Եվ երեք օրվա ընթացքում ներկա ունկնդիրների հոծ բազմությունը վայելեց «օպերա» կոչվող այս տոնը՝ Չուխաջյանի «Ձեմիրեն»:

Ես շատ մոտիկից ականատես եղա բեմադրության աշխատանքներին: Տեսա, թե այս աշխատանքների կայացման սկզբնական փուլում ինչպիսի բեռի տակ է փորձում մտնել իմ բարեկամը, որի անձնական նվիրումի եւ խանդավառության ուժը վճռական դեր է ունեցել այս բեմադրության կյանքում: Տեսա, որ երաժիշտ, երաժշտական կազմակերպիչ, մանկավարժ, խմբավար Պարսումյանը փորձում է իր անձով փոխարինել ամբողջ մի երաժշտական խոշոր հիմնարկություն: Հիմնարկություն եմ ասում, որովհետեւ այս կամ տան նմանվող մի մարմին պիտի գրաղվեր 100-ամյա լռության փոշու մեջ թաղված մի ձեռագիր օպերա պեղելու, դրա մեջ գրական նյութի մի շարք շերտեր համահարթեցնելու, ամբողջ պարտիտուրը նորոգելու, խմբագրելու, կատարման մակարդակի հասցնելու գործով: Եվ այս «մարմինը» իր մեջ պիտի ունենար ոչ միայն բանաստեղծին, ոչ միայն պատմաբանին, երաժշտագետին, այլեւ մասնավորաբար ջուխաջյանագիտությունը ամբողջությամբ: Քանի որ այս ասացի, հավելեմ նաեւ, որ վերջին հինգ տարիների ընթացքում Պարսումյանը բեմ է բարձրացրել, «Ձեմիրեից» զատ, նաեւ Չուխաջյանի «Քյոսե Քեհիան» եւ «Լեբլեբիջին»: Գիտական այս հիմնարկին փոխարինած միայնակ երաժիշտը, Չուխաջյանի «Ձեմիրե» պարտիտուրը մաքրել-խմբագրելուց հետո, ձեռն է առել նվագավարի փայտիկը՝ կենդանի հնչողության վերածելու այն: Իրոք, որ ահռելի ծավալների աշխատանք է կատարել իմ բարեկամը՝ Վայէ Պարսումյանը, եւ լավ է, որ օպերան բեմադրելու ընթացքում իր կողքին են եղել հրաշալի գործընկերները՝ չուխաջյանական ամբողջ մի կոթող վերականգնելուն նվիրված արվեստագետներ-սիրողներ: Խոր հարգանքի են արժանի բոլորը մեկ առ մեկ:

Այս տեսակ հսկայածավալ մի աշխատանքի շուրջ մեզանում միշտ գոյացել են երբեմն շուկներով, երբեմն մեծախոսության երանգով հարցականներ, որոնց պատասխանները տարբեր առիթներով առավել կամ նվազ ծավալում, խորհրդի թե մակերեսի բացատրականներով տր-

Տես էջ 9

Ժամանակագրություն

ԽՑԿԱՐԿՈՒՄԻ ՑՆՈՄՈՒԹՅՈՒՆ

Բ էջից

վել են, ու միևնույն է՝ հարցը ամեն անգամ մեջտեղ է գալիս: Օրինակ՝ «Ջեմիրեն» «հայկական երաժշտություն է»: Նորից ու նորից հարկ է ասել. ճիշտ է, որ սա նախակոմիտասյան երգչի մեծանուն կոմպոզիտորի գրչի արդյունքն է, ճիշտ է, որ իսալական օպերայի եւ մասնավորապես Վերդիի օպերաների հետ երաժշտաբեղվական, գեղագիտական առնչություններ ունի, բայց սա հայ երաժշտի ստեղծածն է, մի արվեստագետի, որ հավատում է իր ժամանակաբջանին ու միջավայրին եւ մանավանդ՝ իր լսարանին: Երանի կարողանայի այս պահին մեջբերել Մարտիրոս Սարյանի խոսքը, երբ Վերդեսը հրաւալի հիմնավորումներ է տալիս Հովհաննես Այվազովսկու արվեստի ազգային պատկանելիությանը: Այս խոսքը մեզ է հասցրել երգանկահիշատակ Վիլիելմ Մաթեւոսյանը իր «Զրույցներ Սարյանի հետ» (Երեւան, 2002թ. «Սարգիս Խաչենց» հրատ.) գրքի միջոցով:

Թվում է, թե ծուլն ու հայկական բնաոյանկերը իրար խորթ աշխարհամասեր են: Սարյանի տված բացատրականները այնքան համոզիչ են Այվազովսկու ամբողջ ստեղծածը հայ գեղանկարչության օրգանական մասը նկատելու համար: Պիտի ուզեի, որ այս բացատրականը օգտագործ իմանալիով իբրեւ նման երեւույթների ազգային պատկանելիությունը վերլուծելու, արժեւորելու սկզբունք եւ այն կարողանայինք տարածել մյուս արվեստների վրա եւս: Ահա այս հարցերը ճնարկելիս նորից անհրաժեշտություն է դառնում հիշեցնել, որ հայ երաժշտական իրականությունը դարերով գտնվել է երկու աշխարհների՝ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ: Մենք ոչ միայն երկու կողմից ներառել ենք, այլ նաեւ տվել ենք երկու կողմերին: Առնելու եւ տալու երաժշտական մտածողության մեր հարուստ փորձը եւս նպաստել է մեր ինքնուրույնության եւ ինքնատիպության ձեւավորմանը, հայ կոմպոզիտորական դպրոցի այսօրվա նկարագրի ամբողջացմանը: Խոսքը այստեղ փոխառության մասնավոր օրինակներին չի վերաբերում, երբ հայանալ ու սիրել կարող է մի դոդոխյանական «Ծիծեռնակ», Հայաստանի պետական հիմն դարձած մի «Մեր հայրենիք», մի «Հինգալա»...

Խոսքը առաջին հերթին համակարգային մտածողության մասին է: Չլինեն համակարգային մտածողության այս որոշիչ հատկությունը՝ հազիվ թե Կոմիտասը մեր պարզ մեղեդիներից բազմաձայնության սկզբունքներ գոյացներ. մի բազմաձայնություն, որ իր մեջ ունի եկեղեցական տարբեր դարաշրջանների փորձը՝ «հարմոնիա», «պոլիֆոնիա» հասկացությունների համաձայն: Այս հիմքի վրա է գոյացել ներկայի հայ կոմպոզիտորական դպրոցը, որ ունակ է թե՛ հայ սիմֆոնիա, թե՛ հայ կոնցերտ, թե՛ հայ օպերա գրելու...

Մյուս կողմից՝ առ այսօր կենդանի պարող ստեղծագործություններ են Արեւելքի մեջ ամբողջովին թաթախուն երգերը, օրինակ՝ Պաղտասար Դպիրի, Սայաթ-Նովայի եւ այս ավանդույթով ստեղծված երգերը: Կոմիտասը երաժշտական այս երկու թեւերի նկատմամբ հոգատար եղել եւ երաժշտական «մարակենցաղությունը» իրեն առաջնորդ չի կարգել Արեւելք-Արեւմուտք երաժշտահարաբերություններ հարցը շուրջբերելիս: Դեռեւելով իր օրինակին՝ մենք եւս մեր երաժշտական մշակույթի օրգանական մասը հանդիսացող թե՛ Արեւելքի եւ թե՛ Արեւմուտքի հատկություններով օժտված երաժշտական մտածողությունը եւ դրա արգասիքը հանդիսացող գեղարվեստական արժեքները, անշուշտ, մերը լինելու վրա չդիտի կասկածենք:

Լավ կլինի, որ մի օր այս կարգի հարցերի պատասխանը լիուլին գիտակցված լինի մեզանում, որ այլեւս չհարցնենք՝ «Ջեմիրեն» հայկական օպերա է, թե՛ ոչ:

Տավոլ, ականատես եմք եղել մեծանուն կոմպոզիտորի արհեստավարժությունը կասկածի տակ դնելուն: Ճիշտ է, որ երաժշտություն գրելը կապված է ակադեմիական հոկվածության հասած տարբեր ենթամասնագիտությունների հետ, ինչպիսին են, օրինակ, հարմոնիան, պոլիֆոնիան, գործիքավորումը, երաժշտական ձեւը եւ այլն: Այս եւ այլ տարբեր դիսցիպլինների ամբողջացմամբ է գոյանում մի պարտիտուր, եւ այս տարբեր, այսպես կոչված, «դիսցիպլիններին» տիրապետելը պարտադիր պայման է եղել բոլոր ժամանակների կոմպոզիտորների համար: Ասում եմ, որ պոլիֆոնիայի իր մտածողությունը արթուն պահելու համար Վերդին տեսականորեն ֆուգայի աշակերտական վարժություններ է գրել: Այս առնչությամբ ես մի մանրամասն. հանճարեղ Շուբերտը (որի երաժշտության նկատմամբ Չուխաջյանը հատուկ սեր է տածել), իր կյանքի վերջին տարիներին մի ուսուցիչ է գտել, որի հետ պոլիֆոնիայի իր փորձառությունը պիտի զարգացներ: Ավելորդ է ասել, որ Շուբերտի երաժշտությունը կատարելություն է, որին որեւէ ուսուցիչ որեւէ բան անկարող էր հավելել՝ հանճարեղ կոմպոզիտորին գիտելիք կամ փորձ ներարկելու առումով: Շուբերտն այդ ուսուցչի կարիքը չուներ:

Գալով մեր նյութին՝ հարց տամ, թե ինչն է կասկածի տակ դրվում, երբ փորձ է արվում Չուխաջյանի այս կամ այն պարտիտուրը վերագործիքավորել: Ինչո՞ւ որեւէ մեկի մտով չի անցնում պոլիֆոնիայի տեսակետից պակասավոր նկատել Շուբերտի այս կամ այն գործը, երբ ավստրիացի դասականը կարծես թե դրա իրավունքը մասնակիորեն, թվում է, տվել է: Անշուշտ, բարբառս պիտի լիներ միամիտը, որ, հավատալով Շուբերտի պոլիֆոնիայի դաս առնելու մղումին, բազմաձայնության այս ձեւը պիտի ներարկեր նրա գործերի մեջ: Խոսքը այս պահին Շուբերտ-Չուխաջյան հանձնառության եզրեր շոշափելու մասին չէ, այլ դասական արժեքներին հարգանքով վերաբերվելու մասին է, ընդամենը, որ Շուբերտի դեպքում քանի հարյուրամյակ գործում է անբասիր, իսկ Չուխաջյանի պարագային՝ զառանցանի խաթարումներով: Այս արձարձումները անհիմն չեն գոյանում Չուխաջյանի պարագային, քանի որ լսեցինք, թե ինչ արհեստավարժ գործիքավորմամբ է հնչում «Ջեմիրեն» եւ այն էլ ոչ թե առանձին դվաձներում, այլ ամբողջությամբ: Մեզանում գոյացած անցյալի որոշ արժեքներ «մշակելու» հավակնոտությունը զարդ մի կրվան եւս դարձավ այսօր կենդանի հնչողության բերված Չուխաջյանի պարտիտուրը, որ անկասկած վարպետ գրչի արդյունք է եւ վավերական:

Գիտեմ, որ լուսահոգի Բորիս Սակիլարին, որին միշտ սիրել եմ եւ որի հիշատակի առաջ խոնարհվում եմ, ժամանակին «Ջեմիրեն» մասամբ վերագործիքավորելու, նաեւ վերախմբագրելու փորձ է արել (մեծահանակ կրճատումների գնով): Սա, անշուշտ, իր անձնական նախաձեռնությունը չի եղել, Չուխաջյանի վարպետությունը կասկածանքի տակ առնողների նախաձեռնությունն է եղել, որոնց, ահա, Չուխաջյանն իր պատասխանն է տալիս Պարսումյանի օգնությամբ:

Վաչե Պարսումյանի կատարած աշխատանքի հետակ պատկերը ունենալու համար հարկ է տարբեր փուլերի բաժանել մի ամբողջություն, որ, թերեւս, սկսվում է չուխաջյանական ձեռագրի որոնում-հայթայթումով, ու երբ պարզվում է, որ մեզ հասած օպերայի ձեռագրի գրական մասը իրար լրացնող երեք լեզուներով է (տաճկերեն, ֆրանսերեն, իտալերեն), Պարսումյանը ունի իր մտերիմները այս մասնագիտություններին տիրապետող մարդկանց շրջանակում: Այս ձեւով է, որ նա իր շրջապատին վարակում է՝ խնկարկելու Չուխաջյանի ստեղծած բարձրարժեք գործը: Խնկարկումի այս ցնծությունը երբեմն ներկայացումների միջոցով լիուլի ըմբոշխնեց լսանջելեսյան հանդիսությունը: Հրաւալի է, որ Պարսումյանն իր մտերիմների մեջ ունի իրեն հավատացող, իրեն վստահող մարդիկ, որ կարող են նյութական նեցուկ կանգնել այս գործին:

Անկասկած է, որ օպերայի բեմադրությանը մասնակցած յուրաքանչյուր անձ (իր առաջով մեծ կամ փոքր) արժանի է խոր հարգանքի եւ գնահատության: Ահա այսպես Վաչե Պարսումյանը իրականացրել է տարիների փայփայած իր ծրագիրը՝ մի հայելով եւս մոտեցնելով Չուխաջյանի ամբողջ օպերային ժառանգությունը բեմ բարձրացնելու հանդուգն երազանքը:

Այս գրությունը ամբողջացնելու համար ինձ մնում է մի հարց տալ: Պետական հովանավորություն վայելող, աշխատելու տարիների փորձ եւ ավանդույթներ ունեցող Ալ. Սպենդիարյանի անվան պետական ակադեմիական օպերային թատրոնի աշխատակազմը եւ ղեկավարությունը պիտի ուզե՞ր հայրենիք տեղափոխել Չուխաջյանի այս օպերան, որով թե՛ ինքը կիարտանար եւ թե՛ մեզ կիարտացներ: Չէ՞ որ «Ջեմիրեի» չուխաջյանական ձեռագիրը եւ բեմադրվելու աշխատանքային նյութը (կլավիր, ձայներ) մաքրածիրատարակված վիճակով կամ՝ պատրաստ տեղափոխվելու հայրենիք: Կա նաեւ «Ջեմիրեի» լսանջելեսյան բեմադրության օրինակելի փորձը:

Լուս-Մեջելես

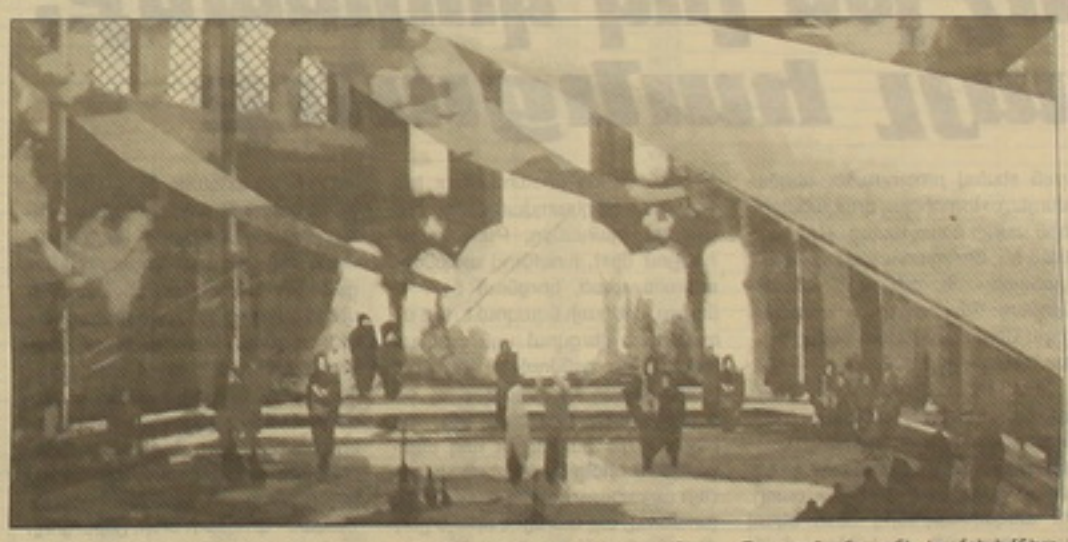

Սուրեն Մկրտչյան, տենոր

Բաղրատ Քալանթարյան, բաս

Հոգիկ Բուշակչյան, մեզzո սոպրանո

Ռուբեն Թեյլանց, բարիտոն

Մարի Վարդապետյան, այտոիստ

Ստահոգություն

ԿԱՐՊԻՍ ՍՈՒՐԵՆՅԱՆ

Ոչ թե լոկ փորձանք, այլ հանցանք

Ասեղնավե՞մ: Ականջս նախ չընկալեց այդ բառը: Ի՞նչ, սեղմավե՞մ: Չէ՞, սեղմավեմ: Այդպես կազմված բառեր գիտեի՝ սեղմիռան (կորսետ), սեղմածող, սեղմագիր: Ուրեմն նաեւ՝ սեղմավե՞մ: Նոր բառնություն է: Իմաստը...

«Ազգ» թերթի խմբագրություն էի եկել ուրիշ գործով, ականջիս առաջ ընկավ այդ բառը եւ դրա հետ կապված խնդիրը, կարծիս հարցին: Իսկույն էլ, անշուշտ, կասեցի «իմաստը», որ չարագուշակ թվաց, երբ կարդացի թերթի մշակութային հավելվածի «Գրքի տեսություն» էջում խնդիրը ներկայացնող նյութը եւ տեսա «Գիտանմ» հրատարակչության լույս ընծայած առաջին հինգ «սեղմավեմների» հովհարաձեւ լուսանկարված պատկերը (Դեմիրճյանի «Վառյանամ», Ռաֆֆու «Սամվել», Մուրացանի «Գետոց Մարգոյեսունի», Շիրվանզադեի «Քարս», Աբովյանի «Վերք Հայաստանի»): Եվ թե գործը «հանակարգված ձեւով» շարունակվելու է, արդեն կա «Սասունցի Դավիթ» էպոսի սեղմավեմն էլ արձակ շարադրված, ու նաեւ, օ՜ցնցիչ անակնկալ, շուտով կլինի Շահան Շահնուրի «Նահանջը առանց երգի» վեպը՝ ոչ միայն սեղմավիրված, այլեւ... «արեւելահայերեն տարբերակով»: Սրտանալիք հնչեց ականջիս...

Ուրախանն անց մարդ եմ, գրող՝ ավելի քան տասը գրքերի հեղինակ, թարգմանել եմ Դոստոեւսկու «Կարամազով եղբայրներ» տիտանական վեպը, Գալսուորդիի «Ֆորսայթների պատմությունը» վիպաշարը, նաեւ փոքրածավալ երկեր՝ հին հունական «Ցիանոդգա» ուրվանքարից մինչեւ մեր օրերում Սարոյան, Սենտէգզյուպերի, Սոմերսեթ Մոեմ եւ այլն: Բայց նաեւ մոլի գրասեր եմ, միշտ եղել եմ գրախանութների «մուկը» պատանությանս օրերից կիրոսում, Աթենքում, իսկ ներգաղթելուց հետո Երեւանում եւ Հայաստանի շրջաններում, առա Մոսկվայում եւ Սովետական Միության այլ քաղաքներում, առա կրկին արտասահմանյան այցելություններիս, մի խոսով՝ ուր եղել եմ կյանքիս ընթացքում: Վաթսուն տարի ձեռ եմ բերել զանազան ասպարեզների ընտիր գրքեր, կազմվել է բավական մոտ գրադարան՝ հայերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, ռուսերեն, մի փոքր էլ հունարեն, գերմաներեն, անգամ թուրքերեն: Իսկ «սեղմավեմի» պես բան ոչ մի տեղ չեմ տեսել ու չկա իմ գրադարանում: Տեսել եմ որոշ հին վեպերի այս կամ այն հատվածները կրճատված հրատարակություն, իսկ դա բոլորովին այլ բան է: Բայց դրանք էլ ինձ խրախճրել են: Սիրում եմ ամբողջական տեքստեր, որ վարից տրել ու վերատրում են մեծալուրջ հրատարակչություններ:

Գրողի, թարգմանչի, մոլի գրասերի բնազդս, կռահելով իսկույն, թե դա ինչ է, բողոքեց այդ «սեղմավեմ» կոչվածի դեմ, եւ վրդովմունքով հայտնեցի կարծիս, որ եթե շարունակվի այդ չարագուշակ գործը, դա մեր դասական գրականության կործանումը կլինի...

Կռահումը՝ կռահում, վրդովմունքը՝ վրդովմունք, բայց տեսնեմ, շարունակեմ այդ «սեղմավեմները»: Ներկայացնող նյութում երկու իրար հակասող բան ուշադրությունս գրավեցին: Կրթության եւ գիտության նախարարությունը սեղմավեմերն ընդունել է որպես ուսումնական գրականություն, բայց միայն Սփյուռքի համար (զարմանք, տարակուսանք, հարցեր է հարուցում այս «միայն Սփյուռքի համար»-ն էլ, բայց չշեղվեմ): Եվ միաժամանակ՝ թե գրախանութներում այդ սեղմավեմերի արժեքը 500-1500 դրամ է (այսինքն մաչելի գին), ուրեմն վաճառվում են ոչ Սփյուռքի, այլ մեր գրախանութներում:

Գնացի, տեսա, շոշափեցի, տնտղեցի այդ սեղմավեմերը: Բողոքս ավելի ուժգնացավ, վրդովմունքս ավելի խորացավ, մեր դասական գրականության ի խնդիր մտահոգությունս ավելի չարագուշակ դարձավ: Բողոք, վրդովմունք, մտահոգություն լսեցի ուրիշներից էլ գրախանութում, երբ հարցուփորձ արեցի: Մի երիտասարդ գրավաճառուհի մեայլ դեմքով ասաց, որ ինքը «բացարձակապես դեմ է այդ սեղմավեմերին»: Մի խոհարդեմ հաճախորդ «խայտառակություն» կոչեց դրանք: Ցեմ ուզում բերել ավելի խիստ արտահայտություններ, մանավանդ մի տարեց գրավաճառից, որ նույնիսկ «վռնդել» է իր մոտ դրանք վաճառելու բերողին: Եվ սակայն հետաքրքրվեցի նաեւ, թե գնվում են այդ սեղմավեմերը: Ականջս նախ չընկալեց այդ բառը: Ի՞նչ, սեղմավե՞մ: Չէ՞, սեղմավեմ: Այդպես կազմված բառեր գիտեի՝ սեղմիռան (կորսետ), սեղմածող, սեղմագիր: Ուրեմն նաեւ՝ սեղմավե՞մ: Նոր բառնություն է: Իմաստը...

«Ազգ» թերթի խմբագրություն էի եկել ուրիշ գործով, ականջիս առաջ ընկավ այդ բառը եւ դրա հետ կապված խնդիրը, կարծիս հարցին: Իսկույն էլ, անշուշտ, կասեցի «իմաստը», որ չարագուշակ թվաց, երբ կարդացի թերթի մշակութային հավելվածի «Գրքի տեսություն» էջում խնդիրը ներկայացնող նյութը եւ տեսա «Գիտանմ» հրատարակչության լույս ընծայած առաջին հինգ «սեղմավեմների» հովհարաձեւ լուսանկարված պատկերը (Դեմիրճյանի «Վառյանամ», Ռաֆֆու «Սամվել», Մուրացանի «Գետոց Մարգոյեսունի», Շիրվանզադեի «Քարս», Աբովյանի «Վերք Հայաստանի»): Եվ թե գործը «հանակարգված ձեւով» շարունակվելու է, արդեն կա «Սասունցի Դավիթ» էպոսի սեղմավեմն էլ արձակ շարադրված, ու նաեւ, օ՜ցնցիչ անակնկալ, շուտով կլինի Շահան Շահնուրի «Նահանջը առանց երգի» վեպը՝ ոչ միայն սեղմավիրված, այլեւ... «արեւելահայերեն տարբերակով»: Սրտանալիք հնչեց ականջիս...

Ուրախանն անց մարդ եմ, գրող՝ ավելի քան տասը գրքերի հեղինակ, թարգմանել եմ Դոստոեւսկու «Կարամազով եղբայրներ» տիտանական վեպը, Գալսուորդիի «Ֆորսայթների պատմությունը» վիպաշարը, նաեւ փոքրածավալ երկեր՝ հին հունական «Ցիանոդգա» ուրվանքարից մինչեւ մեր օրերում Սարոյան, Սենտէգզյուպերի, Սոմերսեթ Մոեմ եւ այլն: Բայց նաեւ մոլի գրասեր եմ, միշտ եղել եմ գրախանութների «մուկը» պատանությանս օրերից կիրոսում, Աթենքում, իսկ ներգաղթելուց հետո Երեւանում եւ Հայաստանի շրջաններում, առա Մոսկվայում եւ Սովետական Միության այլ քաղաքներում, առա կրկին արտասահմանյան այցելություններիս, մի խոսով՝ ուր եղել եմ կյանքիս ընթացքում: Վաթսուն տարի ձեռ եմ բերել զանազան ասպարեզների ընտիր գրքեր, կազմվել է բավական մոտ գրադարան՝ հայերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, ռուսերեն, մի փոքր էլ հունարեն, գերմաներեն, անգամ թուրքերեն: Իսկ «սեղմավեմի» պես բան ոչ մի տեղ չեմ տեսել ու չկա իմ գրադարանում: Տեսել եմ որոշ հին վեպերի այս կամ այն հատվածները կրճատված հրատարակություն, իսկ դա բոլորովին այլ բան է: Բայց դրանք էլ ինձ խրախճրել են: Սիրում եմ ամբողջական տեքստեր, որ վարից տրել ու վերատրում են մեծալուրջ հրատարակչություններ:

Գրողի, թարգմանչի, մոլի գրասերի բնազդս, կռահելով իսկույն, թե դա ինչ է, բողոքեց այդ «սեղմավեմ» կոչվածի դեմ, եւ վրդովմունքով հայտնեցի կարծիս, որ եթե շարունակվի այդ չարագուշակ գործը, դա մեր դասական գրականության կործանումը կլինի...

Կռահումը՝ կռահում, վրդովմունքը՝ վրդովմունք, բայց տեսնեմ, շարունակեմ այդ «սեղմավեմները»: Ներկայացնող նյութում երկու իրար հակասող բան ուշադրությունս գրավեցին: Կրթության եւ գիտության նախարարությունը սեղմավեմերն ընդունել է որպես ուսումնական գրականություն, բայց միայն Սփյուռքի համար (զարմանք, տարակուսանք, հարցեր է հարուցում այս «միայն Սփյուռքի համար»-ն էլ, բայց չշեղվեմ): Եվ միաժամանակ՝ թե գրախանութներում այդ սեղմավեմերի արժեքը 500-1500 դրամ է (այսինքն մաչելի գին), ուրեմն վաճառվում են ոչ Սփյուռքի, այլ մեր գրախանութներում:

Գնացի, տեսա, շոշափեցի, տնտղեցի այդ սեղմավեմերը: Բողոքս ավելի ուժգնացավ, վրդովմունքս ավելի խորացավ, մեր դասական գրականության ի խնդիր մտահոգությունս ավելի չարագուշակ դարձավ: Բողոք, վրդովմունք, մտահոգություն լսեցի ուրիշներից էլ գրախանութում, երբ հարցուփորձ արեցի: Մի երիտասարդ գրավաճառուհի մեայլ դեմքով ասաց, որ ինքը «բացարձակապես դեմ է այդ սեղմավեմերին»: Մի խոհարդեմ հաճախորդ «խայտառակություն» կոչեց դրանք: Ցեմ ուզում բերել ավելի խիստ արտահայտություններ, մանավանդ մի տարեց գրավաճառից, որ նույնիսկ «վռնդել» է իր մոտ դրանք վաճառելու բերողին: Եվ սակայն հետաքրքրվեցի նաեւ, թե գնվում են այդ սեղմավեմերը:

Սեղմավեմի այս պատմությունից, կուլտուրական ասած, բիզնեսի հոտ է փչում (ախ, այս «բիզնես» բառը, որ անկախությունից հետո եկավ այլակերպված, շահամոլ, մանրախնդիր նկրտումներով ըմբռնված խառնվելու մեր առեղն իսկ խառնափոթ հասարակությանը՝ շարելու «փող աշխատել» կոչտիս արտահայտությունը): Կարդալով «Գիտանմ» հրատարակչության տնօրեն Ալեքսանդր Աղաբեկյանի պատասխանները, բացատրությունները սեղմավեմերի հնարադության դեմ, ունեցա այն տպավորությունը, թե նա, բնականաբար, կամա թե ակամա, փորձում է իր նախաձեռնած այդ «բիզնեսը» պաշտպանել: Եվ սխալ բաներ է ասում:

Սկսենք իր բուն ելակետից: Գրում է. «Գիրը նախ եւ առաջ բովանդակություն է. մնացածը՝ նկարագրությունները, գեղեցիկ լեզուն, լեզվի մոդությունը, ոճը եւ այլ գործիքները, այդ բովանդակությունն ամենալավ ձեւով ընթերցողին ներկայացնելու համար է»: Նախ՝ սխալն սկսվում է հենց առաջին բառից՝ «գիրը»: Հարցն առհասարակ գրի մասին չէ, այլ գեղարվեստական երկի՝ վեպի մասին: Իսկ գեղագիտական հայեցի ճշմարտություն է, որ գեղարվեստական որեւէ երկի, լինի վեպ, հեքիաթ, դրամա, սիմֆոնիա, նկար եւ այլն, բովանդակությունն ու ձեւը կազմում են անխզելի միասնություն, միաձուլ ամբողջություն եւ ոչ մի կերպ կարելի չէ այդ միաձուլումից տարանջատել բովանդակությունը, որ մնա կմախք, ոչ էլ կմախք նույնիսկ, ասենք, ճարտարապետական հանդուցի կոթողից մի փոքր դասդասված քառակույտ: Պարոն Աղաբեկյանի իբրեւ «մնացածը» համարած բաները ոչ թե «գործիքներ» են՝ իբր «բովանդակությունն ամենալավ ձեւով ընթերցողին ներկայացնելու համար», այլ բովանդակությունը կենդանիորեն մարմնավորող, բնականի նման organաթես իրար կարգակցված տարրերի համակարգ, որ բուն իսկ կենդանի էակի նման, հոգի ու մարմին միաձույլ, բովանդակության ու ձեւի հենց անխզելի ամբողջությունն է կազմում՝ որոշիկան:

Գուցե տարաձայր չեմ մի հայ գրողի ու թարգմանչի այս ասածներին հավաս ընծայելու: Բերեմ վերին վկայություններ: Օրինակ՝ հանճարեղ վիպագիր Տոլստոյից: Առարկելով իր «Անննա Կարենինա» վեպը այս կամ այն կերպ ըմբռնած ենթադասներին, նա գրում է. «Իսկ եթե ես ուզենայի խոսքերով ասել այն ամենը, որ նկատի ունեի արտահայտելու վեպով, ապա պետք է սկզբից գրեի այն նույն վեպը, որ գրել եմ: Ու եթե կարծես ենթադասները կարեւոր են, թե ես ուզում էի նկարագրել այն միայն, որ ինձ դուր է գալիս, ինչպես մաում է Օբլոնսկին եւ ինչ ուսեր ունի Կարենինան, սխալվում են նրանք: Ամեն ինչում, գրեթե ամեն ինչում, որ գրել եմ, ինձ առաջնորդել է՝ իրենք իրենց արտահայտելու համար իրար շաղկապված մտքերը հավաքելու պահանջը: Բայց յուրաքանչյուր միտք, խոսքերով առանձին արտահայտված, կորցնում է իր իմաստը, սոսկալի նվազում է, երբ առանձին է վերցվում այն շաղկապումից, ուր գտնվում է: Իսկ բուն շաղկապումը կազմված է ոչ թե մտածությամբ (կարծում եմ), այլ ինչ-որ ուրիշ բանով, եւ այդ շաղկապման հիմքը ոչ մի կերպ չի կարելի արտահայտել անմիջականորեն խոսքերով, այլ կարելի է միայն ընդմիջականորեն՝ խոսքերով նկարագրելով կերպարներ, գործողություններ, իրադարձություններ»: (Տե՛ս Л. Н. Толстой о литературе, 1955, էջ 155): Առաջարկում եմ խորամուխ լինել Տոլստոյի ասածի մեջ ու լրջորեն մտածել՝ նա թույլ կտա՞ր, որ իր վեպը, խանդելով ասած շաղկապումից եւ անդամահատելով, սեղմավեմի վերածեին՝ ինչ նոպատակով էլ լինի: Իսկ ինչո՞ւ եմ հանդգնում կարծել, որ Աբովյանն ու Ռաֆֆին, Մուրացանն ու Շիրվանզադեն, Դեմիրճյանն ու Շահան Շահնուրը թույլ կտային ձեզ հանել իրենց վեպերը եւ իրենց անունն էլ խոշորատառ դրոշմել այդ ավերի վրա...

Ահա մի վկայություն եւս՝ մյուս հանճարեղ վիպագիր Դոստոեւսկուց: Երբ նրա վեպից դրամա սարքելու համար դիմում են թույլտվություն խնդրելու, նա իր պատասխանում, այդ առթիվ, սկզբունքային հարց է դնում. «Կա աղեսի մի գաղտնիք, որի պատճառով էթիկական ձեւը երբեմ իր համապատասխանը չի գտնի դրամատիկական ձեւի մեջ: Ես նույնիսկ հավատում եմ, որ աղեսի տարբեր ձեւերի համար գոյություն ունեն բանաստեղծական մտքերի համապատասխան կարգեր, այնպես որ մի որոշ միտք երբեմ չի կարող արտահայտվել դրան չհամապատասխանող տարբեր ձեւի մեջ»: (Տե՛ս «Պուսկ թարգմանական», էջ 133): Ուշադրություն դարձրեք, որ մեծ գրողն այստեղ խոսում է աղեսի տարբեր ձեւերում բանաստեղծական մտքերի համապատասխան կարգերի մասին, իսկ դրամ ձեր սեղմավեմերով հենց վերի բուն ձեւն իսկ հիմնովին խախտում եմ, արտահայտված բազմաթիվ բանաստեղծական մտքերին համապատասխան կարգն եմ խեղաթյուրում, եւ իբր թե վերի բովանդակությունն եմ մատուցում ընթերցողին այդ կարգից որկված, վերցված, հենց Տոլստոյի բնորոշմամբ «սոսկալի նվազած» կերպարանքով: Ո՞վ ձեզ իրավունք տվեց այդ վանդալությունը կատարելու ընդհանրապես գեղագիտության եւ ի մասնավորի սեղմնավիրման զոհ դարձած գրողի ուրույն որոշիկայի դեմ:

Մի շատ դիպուկ վկայություն էլ՝ անգլիացի նշանավոր գրող Սոմերսեթ Մոեմից: «Նա փաստերն էր շարադրում,- գրում է Մոեմը,- բայց վերի համար բավական չեն լոկ փաստերը, որպիսիներ դրանք իմանան մեռած բան են: ...Կորցիս փաստերին կյանք ներշնչելու համար՝ գրողը պետք է դրանք տրի միջով անցկացնի»: (Տե՛ս У. Сомерсет Моем, Искусство слова, 1989, էջ 74): Ահա խնդրեմ, լսեցի՞ք. «տրի միջով»: Իսկ դրանք վերից հանում եք հեղինակի սիրտը, այս կամ այն փաստերը ձեր գրչի ծայրով եք անցկացնում եւ դա թյուններ: Մի խոսով, դրանք արվում էին ծրագրված մեթոդով: Իսկ ձեր սեղմավեմերում այդպիսի մեթոդական ոչինչ չկա: Ինչո՞վ են դրանք ուսուցողական: Ասում եք՝ սեղմավեմը կարդալով «միգուցե» ցանկություն առաջանա բուն վեպը կարդալու: Սիրեցի՞ ձեր այդ «միգուցեն»: Այդպիսի «միամիտ» հո՞ւյս ունեք մարդկային հոգեբանության վրա, որ մանավանդ մեր նյութապաշտ օրերում տրամադրություն չունի իր ժամանակն այդպես «վատնելու»: Այնքա՞ն շուտ վարակվեցինք time is money հոգեբանությամբ...

Ինձ շատ զարմացրեց ձեր այն միտքը, թե այժմ կբաստանան հայերեն սովորել ցանկացող օտարները: Ի դեմ, այդ առթիվ շահարկում եք մի բան, որ ճիշտ չէ: Երբեք էլ «մի անննան փոքր ժողովուրդ» չեմ եղել ոչ ԽՍՀՄ-ում, ոչ էլ արտասահմանում: Ցխորանամ այդ հարցի մեջ հիմա, տեղս միշ է թերթային հոդվածում: Ում պետք է եղել՝ սովորել է հայերեն: Դեռ արտասահմանում գիտեի այդպիսիներին: Այստեղ էլ ամի առաջ ունեմ, օրինակ, Ուկրաինայի դեսպանին, որ սաստիկ հայերեն է խոսում: Լավ, եմքադրեմ այսօր շատացան: Ի՞նչ է, ձեր «պարզ, հասկանալի, գեղարվեստական «ավելորդություններից» զերծ (!!!- Կ. Ս.) լեզվով շարադրված», մեթոդական ոչ մի տվյալ չունեցող սեղմավեմերի՞ց են սովորելու հայերենը: Ու դեռ հույս էլ ունեք, որ սեղմավեմերի ընթերցումը «միգուցե» առաջացնի բուն վեպը կարդալու ցանկությունը: Իսկ ըստ իս, վստահ եմ, այդ խղճուկ սեղմավեմերի ընթերցումից օտարի մեջ կառաջանա մի ուրի՞ն բան, թե «այս է ձեր դասական գրականությունը»: Եվ դա տխուր բան կլինի, այս անգամ օտարի աչքին մեր դասական գրականությունը կործանող...:

Դուք խոսում եք սեղմավեմերի «համաշխարհային փորձի» մասին, եւ թե քաղաքակիրթ ժողովուրդներն այդպիսի բազմաձյա փորձ ունեն, որով իրենց դասական գրականությունը սփռում են աշխարհով մեկ: Ցհասկացա ինչի մասին է խոսքը, որպիսիներն այդպիսի բանի չեմ հանդիպել: Ինձ խրախճեցնող կրճատված հրատարակությունների մասին ասացի: Մ՞, հասկացա, երբ իսկույն էլ հիշում եք, որ օտար լեզուները նախ սեղմավեմեր կարդալով եք սովորել: Բայց դրանք հենց մեթոդատես մշակված «ադապտացիաներն» են: Դա արել են մանավանդ անգլիացիները եւ ֆրանսիացիները՝ իրենց կայսրություններում եւ այլուր տարածելու իրենց լեզուն: Անում էին, սակայն, որպես լեզվական ու մանկավարժական մեծ ու խոր հետազոտությունների արդյունք: Եվ օտար սովորողին մատակարարում էին նաեւ հարակից ձեռնարկներ, ինչպես օրինակ՝ Մայլ Ուեսթի (կրթության հետազոտող որոշեսոր) կազմած բացատրական բառարանը օտարների համար՝ The new method English dictionary-ն, որ 1490 բառ ընդգրկող բառապաշարի սահմանում բացատրում է 18000 բառերի եւ 6000 ոճական դարձվածների նշանակությունը: (Ի դեմ, ես 14 տարեկանիս որպես «ուսման մրցանակ» ստացել եմ այդ բառարանը, երբ դեռ մեկ տարվա աշակերտ էի Կիպրոսի Մելգոնյանում, եւ դա ինձ շատ է օգնել սովորելու անգլերենը այնպես, որ շատ չանցած կարողանում էի գեղարվեստական բնագիր տեքստեր կարդալ ընբռնելով եւ նույնիսկ փորձում էի թարգմանել):

Շարունակությունը՝ էջ 6

ՄԱՍՆԱՎՈՐԵՑՈՒՄ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆՈՒՄ Է

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ, ՀԱՍՑԵՆ՝ Ք. ԵՐԵՎԱՆ, Դ.ԱՆՀԱՂԹԻ 23 /4-ՐԴ ՀԱՐԿ/

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Լուսաբանված «Սեւանի սառցակոմբինատ» ՓԲԸ-ի լուսաբանից հետո մնացած շարժական գույքը

N	Գույքի անվանումը	Քանակը (հատ)	Գնահ. արժեքը /դրամ/	Լուծ. ընթացքում վերջին աճուրդի մեկ. գինը /դրամ/	23.07.08թ. աճուրդի մեկնարկ. գին /դրամ/	07.08.08թ. աճուրդի մեկնարկ. գին /դրամ/	22.08.08թ. աճուրդի մեկնարկ. գին /դրամ/	08.09.08թ. աճուրդի մեկնարկ. գին /դրամ/	23.09.08թ. աճուրդի մեկնարկ. գին /դրամ/	08.10.08թ. աճուրդի մեկնարկ. գին /դրամ/	23.10.08թ. աճուրդի մեկնարկ. գին /դրամ/	07.11.08թ. աճուրդի մեկնարկ. գին /դրամ/	24.11.08թ. աճուրդի մեկնարկ. գին /դրամ/	09.12.08թ. աճուրդի մեկնարկ. գին /դրամ/	24.12.08թ. աճուրդի մեկնարկ. գին /դրամ/
1	Հրեց կայան	1	6800	1700	1360	1088	871	697							
2	Էլ. վահանակ	1	9040	2260	1808	1447	1158	927							
3	Կառուց կտող սարք	1	10150	2538	2030	1625	1300	1040							
4	Մեխանիկական անջատիչ	1	11340	2835	2268	1815	1452	1162							
5	Գազի անալիզատոր ՌԳԳ-2	1	7110	1778	1422	1138	911	729							
6	Հոսքաչափիչ ՕՄՄ-100	1	8300	2075	1660	1328	1063	851							
7	Հոսքաչափիչ ՕՄՄ-101	4	2080	520	416	333	267	214							
8	Սնուցիչային ռոմբ 354ԱՀԳ	4	19700	4925	3940	3152	2522	2018							
9	Սարեալորում «Սնուցիչ»	1	54390	13598	10878	8703	6963	5571							
10	Վահանակ 100x600x500	3	17880	4470	3576	2861	2289	1832							
11	Օդանոցի սարք (ընդհանրատրոլ)	1	18040	4510	3608	2887	2310	1848							
12	Տրի ռոմբ Կ20 302	2	2480	620	496	397	318	255							
13	Դուռանցքային սարք	1	8330	2083	1666	1334	1068	855							
14	Էլ. կայտիներ	3	6630	1658	1326	1062	850	680							
15	Կաթսահարդեպ	1	10160	2540	2032	1626	1301	1041							
16	Մեսաղյա հարթակ	4	12930	3230	2584	2068	1655	1324							
17	Տասնյակ ոլանել. վահանակ 1	1	62600	15650	12520	10016	8013	6411							
18	Տասնյակ ոլանել. վահանակ 2	1	23210	5803	4642	3714	2972	2378							
19	Տասնյակ ոլանել. վահանակ 3	1	42870	10718	8574	6860	5488	4391							
20	Տասնյակ ոլանել. վահանակ 4	1	16480	4120	3296	2637	2110	1688							
21	Տասնյակ ոլանել. վահանակ 5	1	15280	3820	3056	2445	1956	1565							
22	Տասնյակ ոլանել. վահանակ 6	1	31340	7835	6268	5015	4012	3210							
23	Տասնյակ ոլանել. վահանակ 5.9	1	7410	1853	1482	1186	949	760							
24	Կոնդենսատոր վահանակ ԿԿՊ-0.38	2	16850	4213	3370	2697	2158	1727							
25	Օդաբաշխիչ Ց-4706	3	7400	1850	1480	1184	948	759							
26	Տրանսֆորմատոր /ցոցեր/	2	33220	8305	6644	5316	4253	3403							
27	Եռակի ոլանել վահանակ 8	1	18260	4565	3652	2922	2338	1871							
28	Քարակի ոլանել վահանակ 8	1	30260	7565	6052	4842	3874	3100							
29	Մեկ ոլանելային վահանակ 7	1	12410	3103	2482	1986	1589	1272							
30	Սիրդ հասցեց 3136-41	1	55360	13840	11072	8858	7087	5670							
31	Ռոթորոն	1	15790	3948	3158	2527	2022	1618							
32	Մեսաղյա քսած	2	20760	5190	4152	3322	2658	2127							
33	Սառնարանային խցի դուռ	1	36740	9185	7348	5879	4704	3764							
34	Սեղմ Ք/Ս	1	8300	2075	1660	1328	1063	851							
35	Գրանտենա «Ռոթորոն»	1	15812	3953	3162	2530	2024	1620							
36	Մեսաղյա քսած	1	20760	5190	4152	3322	2658	2127							
37	Մեսաղյա քսած	1	20760	5190	4152	3322	2658	2127							
38	Գրանտեղան 2 տունքա	1	3970	993	794	636	509	408							
39	Էլ. հաստիչ	7	15350	3838	3070	2457	1966	1573							
40	Սրսալ. անոթ 60լ/	3	34838	-	34838	27871	22297	17838	14271	11417	9134	7308	5847	4678	
41	Խոհանոցային գլուխ LSU	1	48710	-	48710	38968	31175	24940	19952	15962	12770	10216	8173	6539	5232
42	Էլ. զոդող սարք	1	19650	-	19650	15720	12576	10061	8049	6440	5152	4122	3298	2639	2112
43	Էլ. սպիկ ՊԷ - 2Ս	1	8300	-	8300	6640	5312	4250	3400	2720	2176	1741	1393	1115	892
44	Կոպիատոր«ՊՍԳ-1»	1	14640	-	14640	11712	9370	7496	5997	4798	3839	3072	2458	1967	1574
45	Սնցաթել ՊՀ-46-02	2	3236	1618	1294	1036	829	664	532	426	341				
46	Սնցաթել Ռ22ԱՀ-13	32	3040	1520	1216	973	779	624	500	400	320				
47	Սնցաթել 4Հ-01	15	4155	2078	1662	1330	1064	852	682	546	437				
48	Սնցաթել դլաց sr. 16	15	2220	1110	888	711	569	456	365	292	234				
49	Տրանսֆորմատոր լոգ ԳԱՍ-52	2	94	47	38	31	25	20	16	13	11				
50	Ռելատիկա 165	10	100	50	40	32	26	21	17	14	12	10			
51	Ռելատիկա Բ-90-01-50	73	2117	1059	847	678	543	435	348	279	224				
52	Սուսմնկանաչ 267	2	192	96	77	62	50	40	32	26	21				
53	Սուսմնկանաչ 75-0867	7	91	46	38	30	24	20	16	13	11				
54	Սուսմնկանաչ 204	19	3800	1900	1520	1216	973	779	624	500	400				
55	Սուսմնկանաչ 304	5	1000	500	400	320	256	205	164	132	106				
56	Սուսմնկանաչ80-20	1	200	100	80	64	52	42	34	28	23				
57	Սուսմնկանաչ 30-309	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11	9			
58	Սուսմնկանաչ 180-60	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11	9			
59	Սուսմնկանաչ 22-98	2	96	48	38	31	25	20	16	13	11	9			
60	Սուսմնկանաչ 75-07	1	200	100	80	64	52	42	34	28	23	19			
61	Սուսմնկանաչ 16-07	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11	9			
62	Սուսմնկանաչ 54-25	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11	9			
63	Սուսմնկանաչ 208	13	91	46	38	30	24	20	16	13	11				
64	Փական Ֆ-15	5	1385	693	554	444	356	285	228	183	147				
65	Փական Ֆ-15	8	2040	1020	816	653	523	419	336	269	216				
66	Փական վիսաց. սարք Ֆ-50	10	5500	2750	2200	1760	1408	1127	902	722	578				
67	Փական 40	8	2008	1004	803	643	515	412	330	264	212				
68	Փական 32	4	1568	784	627	502	402	322	258	207	166				
69	Փական 100	1	3000	1500	1200	960	768	615	492	394	316				
70	Փական 15	8	736	368	294	236	189	152	122	98	79				
71	Փական 20	10	2120	1060	848	679	544	436	349	280	224				
72	Սուսմնկանաչ	9	2313	1157	925	741	593	475	380	304	244				
73	Կայծակ	15	1380	690	552	442	354	284	228	183	147				
74	Կիսատակի	16	3616	1808	1446	1158	927	742	594	476	381				
75	Սնկ. ոլոր. սարք էլ. - 103	4	1568	784	627	502	402	322	258	207	166				
76	Սնկ էլ. -103-500x160-375	12	3612	1806	1445	1156	925	740	592	474	380				
77	Սնկ 400x125x240	2	3888	1944	1555	1245	996	797	638	511	409				
78	Հոսքագրիչ M-35-75	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
79	Սիրդ կոմոդես. հաստ	2	94	47	38	31	25	20	16	13	11				
80	Սնցաթել Ռ220A-13	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
81	Սնցաթել Ռ220A-13-0.5	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
82	Ռեսուրսատակ	5	1660	830	664	532	426	341	273	219	176				
83	Փական ՌՈՒ-65	4	1568	784	627	502	402	322	258	207	166				
84	Փական ՌՈՒ-100	3	111	56	44	36	29	24	20	16	13				
85	Փական ՌՈՒ-25	44	2596	1298	1038	831	665	532	426	341	273				
86	Փական ՌՈՒ-150	2	278	139	111	89	72	58	47	38	31				
87	Փական ՌՈՒ-40	8	2496	1248	998	799	640	512	410	328	263				
88	Փական ՌՈՒ-32	12	192	96	77	62	50	40	32	26	21				
89	Փական Ֆ-80	1	3000	1500	1200	960	768	615	492	394	316				
90	Փական Ֆ-100	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
91	Գեռարդ փական x25	3	93	47	37	30	24	20	16	13	11				
92	Գեռարդ փական 100	1	1050	525	420	336	269	216	173	139	112				
93	Գեռարդ փական 40	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
94	Գեռարդ փական 50	1	550	275	220	176	141	113	91	73	59				
95	Ակտոնա փական B/C200	18	3420	1710	1368	1095	876	701	561	449	360				
96	Սիրդի բլոկ ԱՈՒ-200	2	184	92	74	59	48	39	32	26	21				
97	Սիրդ	2	184	92	74	59	48	39	32	26	21				
98	Տրի ռոմբի սաղ. ամիկ	4	188	94	75	61	49	40	32	26	21				
99	Սնուցանային ռոմբ	3	93	47	37	30	24	20	16	13	11				
100	Ռեսուրի հաստացուց	3	93	47	37	30	24	20	16	13	11				
101	Փականի վիսաց սարք Ֆ-150	2	184	92	74	59	48	39	32	26	21				
102	Սարեալորում ՇՄ-4Ա	1	1478	739	591	473	379	304	244	196	157				
103	Ներքևակ. վերեկի հաստ, վոր	31	1302	651	521	417	334	268	215	172	138				
104	Ներքևակ. վերեկի հաստ, ծեռ	31	1488	744	595	477	382	306	245	196	157				
105	Էլ. ստարտ	2	464	232	186	149	120	96	77	62	50				
106	Սուսնկանաչ	4	4800	2400	1920	1536	1229	984	788	631	505				
107	Փական Ֆ-50	2	184	92	74	59	48	39	32	26	21				
108	Փական Ֆ-25	2	184	92	74	59	48	39	32	26	21				
109	Փական	5	35	18	14	12	10	8	7	6	5	4			
110	Սուսնկանաչ	13	2483	1242	993	795	636	509	408	327	262				
111	Փական Ֆ-20	4	368	184	147	118	95	76	61	49	40				
112	Փական Ֆ-15	4	368	184	147	118	95	76	61	49	40				
113	Փական Ֆ-100	4	12000	6000	4800	3840	3072	2458	1967	1574	1260				
114	Փական Ֆ-25	2	130	65	52	42	34	28	23	19	16	13			
115	Փական Ֆ-65	2	184	92	74	59	48	39	32	26	21				
116	Փական Ֆ-100	2	6000	3000	2400	1920	1536	1229	984	788	631				

→

Սխալագրություն

→															
117	Ավտոմա սարք	17	2040	1020	816	653	523	419	336	269	216				
118	Հոծք ոլորակ	44	1364	682	546	437	350	280	224	180	144				
119	Հոծք սարք	9	2004	1017	814	651	521	417	334	268	215				
120	Կոմուտս. դրամ փոխան	2	184	92	74	59	48	39	32	26	21				
121	Ցերմաչափ ВСКМ	5	1475	738	590	472	378	303	243	195	156				
122	Էլ. ցերմաչափ ԷԿՄ24-ՈՒ	4	1480	740	592	474	380	304	244	196	157				
123	Էլ. ցերմաչափ ВЗ16РС	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
124	Ցերմաչափ Мр 3А-ՈՒ	19	2318	1159	927	742	594	476	381	305	244				
125	Ցերմաչափ Мр 3А	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
126	Լոգարար А-64	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
127	Դրամ ծգամ	8	184	92	74	59	48	39	32	26	21				
128	Դրամ բոնակ	5	460	230	184	148	119	96	77	62	50				
129	Լամպ ԱՍ-40	376	2256	1128	902	722	578	463	371	297	238				
130	Բարեկարգ	1	277	139	111	89	72	58	47	38	31				
131	Ցուցաք հրեք	54	4968	2484	1987	1590	1272	1018	815	652	522				
132	Վերեակ սանկ երեսք	2	184	92	74	59	48	39	32	26	21				
133	Անցանք	5	460	230	184	148	119	96	77	62	50				
134	Կարգակ Էլ. РЦ-30	64	5888	2944	2355	1885	1508	1207	966	773	619				
135	Բոնակ դրամ /գլանոց/	3	276	138	110	89	72	58	47	38	31				
136	Կոակցիոներ	4	188	94	75	61	49	40	32	26	21				
137	Կաստրոն	10	1750	875	700	560	448	359	288	231	185				
138	Փականներ РЦХ150х250	18	3168	1584	1267	1014	812	650	520	416	333				
139	Փական սուսամբ	4	368	184	147	118	95	76	61	49	40				
140	Կպիրակի կողպեք	2	94	47	38	31	25	20	16	13	11				
141	Էլ. զանգ	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
142	Անցանք	3	93	47	37	30	24	20	16	13	11				
143	Կպիրակի կողպեք	3	93	47	37	30	24	20	16	13	11				
144	Շեմքեր	4	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
145	Ֆաներա	5	85	43	34	28	23	19	16	13	11				
146	Վահանակ	8	1664	832	666	533	427	342	274	220	176				
147	Խողովակ 255	54	1404	702	562	450	360	288	231	185	148				
148	Ֆակսգաբի սարք	5	750	375	300	240	192	154	124	100	80				
149	Մեռաղա ցանկ	15	2205	1103	882	706	565	452	362	290	232				
150	Շինիի դրամ /գլանաձև ատրճ կանթ/	100	7400	3700	2960	2368	1895	1516	1213	971	777				
151	Սանդ դրամակակ	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
152	Դաբեցոյն գլխարկ	5	900	450	360	288	231	185	148	119	96				
153	Սուտ	2	94	47	38	31	25	20	16	13	11				
154	Ուղղի գոտի	23	1104	552	442	354	284	228	183	147	118				
155	Արարկի ծաղր	7	280	140	112	90	72	58	47	38	31				
156	Հակազգ	97	14550	7275	5820	4656	3725	2980	2384	1908	1527				
157	Բարուան	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
158	Սուտ	2	400	200	160	128	103	83	67	54	44				
159	Բանալիների հանգիստ	1	1100	550	440	352	282	226	181	145	116				
160	Սեղան ծեկ տուփակի	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
161	Երկաթի ոլոռան	1	5000	2500	2000	1600	1280	1024	820	656	525				
162	Երկաթ. տեղ	1	20000	10000	8000	6400	5120	4096	3277	2622	2098				
163	Ագռ	1	94	47	38	31	25	20	16	13	11				
164	Սեղան երկու տուփակի	1	3000	1500	1200	960	768	615	492	394	316				
165	Սեղան ծեկ տուփակի	3	6000	3000	2400	1920	1536	1229	984	788	631				
166	Ագռ	3	234	117	94	75	60	48	39	32	26				
167	Հարշ/Հարթիչ/	5	90	45	36	29	24	20	16	13	11				
168	Ագռ	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
169	Հարշ/Հարթիչ/	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
170	Երկաթյա բաք 2.5լ.Ն	1	277	139	111	89	72	58	47	38	31				
171	Մեռաղա դարձակ	1	277	139	111	89	72	58	47	38	31				
172	Երկաթյա ոլոռան 54մ	1	2125	1063	850	681	545	436	349	280	224				
173	Արարկի	2	94	47	38	31	25	20	16	13	11				
174	Կանեփ	1	185	93	74	60	48	39	32	26	21				
175	Վառարանի կանեփ	15	645	323	258	207	166	133	107	86	69				
176	Մեռաղա դարձակ	1	185	93	74	60	48	39	32	26	21				
177	Երկաթյա տեղ	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
178	Երկաթյա ոլոռան	12	60000	30000	24000	19200	15360	12288	9831	7865	6292				
179	Վանկա	2	370	185	148	119	96	77	62	50	40				
180	Երկաթյա դարձակ	1	370	185	148	119	96	77	62	50	40				
181	Գրի ոլոռան	1	3000	1500	1200	960	768	615	492	394	316				
182	Ագռ	3	183	92	74	59	48	39	32	26	21				
183	Երկաթյա ոլոռան	1	5000	2500	2000	1600	1280	1024	820	656	525				
184	Ներսիս	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
185	Կանեփ	1	185	93	74	60	48	39	32	26	21				
186	Բաղպատ	1	185	93	74	60	48	39	32	26	21				
187	Հարշ/Հարթիչ/	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
188	Արարկի	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
189	Կոմուտատոր	1	4158	2079	1663	1331	1065	852	682	546	437				
190	Վառարանի կանեփ	2	184	92	74	59	48	39	32	26	21				
191	Սեղանի երկու տուփ	1	185	93	74	60	48	39	32	26	21				
192	Տուփոցկա	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
193	Կանեփ	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
194	Տուփոցկա	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
195	Ագռ	4	6000	4000	3200	2560	2048	1639	1312	1050	840				
196	Գրի կրպա		462	231	185	148	119	96	77	62	50				
197	Սեղան լաթուար		277	139	111	89	72	58	47	38	31				
198	Կեցեմ տեղ	1	277	139	111	89	72	58	47	38	31				
199	Հակազգ	1	554	277	222	178	143	115	92	74	60				
200	Սեղանի երկու տուփ	1	185	93	74	60	48	39	32	26	21				
201	Գուտպահարան	1	739	370	296	237	190	152	122	98	79				
202	Հարշ/Հարթիչ/	2	184	92	74	59	48	39	32	26	21				
203	Բաք երկաթյա	1	554	277	222	178	143	115	92	74	60				
204	Մեռաղա դարձակ	1	463	232	186	149	120	96	77	62	50				
205	Էլ. ֆարգոցներ/գարիներ/	1	8291	4146	3317	2654	2124	1700	1360	1088	871				
206	Գրիչ շ/ղ	1	647	324	259	208	167	134	108	87	70				
207	Հակազգ Բ-2	3	93	47	38	31	25	20	16	13	11				
208	Սառնարան սարք	1	2038	1019	815	653	523	419	336	269	216				
209	Երկաթյա ճնակ	1	92	46	37	30	24	20	16	13	11				
210	Հակազգ	8	464	232	186	149	120	96	77	62	50				
211	Գրիչ 45/30	1	739	370	296	237	190	152	122	98	79				
212	Խոսակոց գին ՊԱՍ-5	1	5359	2680	2144	1716	1373	1099	880	704	564				
213	Էլ. ֆարգոցներ	1	1386	693	554	444	356	285	228	183	147				
214	Էլ. ֆարգոցներ	1	610	305	244	196	157	126	101	81	65				
215	Սեղան մեծակ	2	554	277	222	178	143	115	92	74	60				
216	Գրչի գրիչ Բ-110	2	464	232	186	149	120	96	77	62	50				
217	Գրի գրիչ	4	280	140	112	90	72	58	47	38	31				
218	Ճնակի ծանկոց	1	370	185	148	119	96	77	62	50	40				

Սեռորները կանցկացվեն դասական (գնի աճելացման) եղանակով:

Բոլոր սեռորները սկսվում են ժամը 12:00-ին «Սեռորի կենտրոն» ոչ առևտրային կազմակերպությունում (հասցե՝ Գ.Երևան, Դ.Սնոռաթի 23 /4-ոլ հարկ) :

Սեռորով՝ կնքագրված գրքի ծեկնարկային գինը յուրաքանչյուր հաջող սեռորի ժամանակ նվազեցվում է վերջին սեռորի գրքի ծեկնարկային գնի 10 տոկոսի չափով: Տվյալ լոտի սեռորը կայանալու դեպքում հաջող սեռորը չի անցկացվում:

Սեռորին կարող են մասնակցել մասնակցության իրավունք ձեռք բերած մասնակիցները կամ նրանց կողից լիազորված անձինք:

Սեռորին մասնակցելու իրավունք են ձեռք բերում մասնակիցների այն սուբյեկտները,որոնք յուրաքանչյուր սեռորի համար մինչև սեռորի նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00 սեռորային հանձնաժողովին են (հասցե՝ Գ. Երևան, Դ.Սնոռաթի 23 /4-ոլ հարկ) ներկայացել.

- սեռորի մասնակցության խոսք,
- սեռորի մասնակցության վճարի անդորագիր՝ առաջին սեռորի մասնակցության վճարի չափն է՝ 20 դրամ, ուսանողական հաշիվն է՝ թիվ 1 տեղական գանձարանական բաժանմունքի սեռորի մասնակցության նախավճարի դրանցից թիվ 90001314 5025 հաշիվը (յուրաքանչյուր հաջող սեռորի համար սեռորի նախավճարը հաշվարկվում է ամբողջ սեռորի ծեկնարկային գնի տիրոջ թվաբանական 5 տոկոսի չափով, բայց ոչ ավելի քան նվազագույն ծեկնարկային գին ունեցող գրքի ծեկնարկային գնի 50 տոկոսը),
- իրավաբանական անձեր ներկայացնում են հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները:

Սեռորի մասնակիցները պետք է ձեռք բերեն սեռորի մասնակցի տոմս, որի գինը է 5000 դրամ,սեռորի մասնակից կիսանդրող անձանց (դիտորներ) տոմսի գինը է 3000 դրամ:

Մասնակիցների անձնագրի տվյալները գրանցում է մասնակիցներին եւ յուրաքանչյուր մասնակցի, տալիս է խաչ:

Սեռորը անցկացնում է սեռորավար, որը հրամայական է վարելու գրքի բնութագրող ցուցանիշները, գրքի ծեկնարկային գինը, սեռորային հայտ կանչը: Սեռորի մասնակիցը բարձրացնում է իր տոմսին համապատասխանող համարը, որպես ապիս է իր հանձնաժողովին հայտարարած գնով գրքի ձեռք բերելու մասին: Յուրաքանչյուր գնում կարող է գրքի գինն ավելացնել մեկ կամ մեկից ավելի հայտով կամ հայտ չանելով որպես գնամարտ: Սեռորավարը սեռորը շարունակում է այնքան ժամանակ, քանի դեռ չի մնացել առավելագույն գին առաջարկած մեկ թեկնածու: Որքան առավելագույն արժեքն առաջարկած թեկնածուն, սեռորավարի կողմից առաջարկված գինը 3-րդ անգամ հայտարարելից հետո, հանվում է սեռորի հարցում եւ դարձվում է 30 տոկոսի չափով նվազեցնել մասնակցի տոմսն ու վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 5 տոկոսի չափով գումար եւ ստանալով սեռորի մասին տեղեկագրությունը: Վերոնշյալ գործարքությունները կնքագրվում են դրքում նրա մոտակա մասնակցության վճարը չի վերադարձվում եւ նա զրկվում է սեռորին մասնակցելու իրավունքից եւ դուրս է հանվում դահլիճից: Այդ դեպքում գրքի սեռորը վերսկսվում է ծեկնարկային գնից:

Սեռորի մասին տեղեկագրությունը ստացվում հետո, որքան սեռորում հաջող մասնակցած մասնակից, նրան տրվում է վճարման հանձնարարագիր՝ մնացած վճարման ենթակա գումարը սահմանված ժամկետում՝ 10 օրվա ընթացքում վճարելու համար: Սահմանված ժամկետում նշված վճարումը կկայանալու դեպքում իր կողմից վճարած մասնակցության վճարը եւ իր առաջարկած գնի առնվազն 5%-ի չափով գումարը հետ չի վերադարձվում, իսկ սեռորը համարվում է կայացած:

Գրքերի ծանոթանալու համար զանգահարել (281) 2-72-20 հեռախոսահամարով: Գրքի գնելու վայրը՝ Գ.Երևան, Գաբրիելյան:

Վճարումները կատարվում են Հայաստանի Հանրապետության արժույթով:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար (յուրաքանչյուր սեռորի նախավճարի չափի մասին) կարող եք դիմել ՀՀ կառավարությանն առընթեր «Բաց կառավարման վարչություն» «Սեռորի կենտրոն» ոչ առևտրային կազմակերպություն, զանգահարել 23-73-00 հեռախոսահամարով, հասցեն՝ URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխությունների ու լրացումների մասին տեղեկացվելիք այն ձեռով, ինչպես կատարել է սեռորների մասին սույն հրապարակումը:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր «Բաց կառավարման վարչություն»

Հրատարակում

ԳՐԻԳՈՐ ԱԶԵՄՅԱՆ

ԳՈՒՐԳԵՆ ՄԱՀԱՐՈՒ «ՉԱՐԵՆՑԻ ՀԵՏ» ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅԱՆ ԱՆՀԱՅՏ ՏԱՐԲԵՐԱԿԸ

Չարենցագետների ու մահարիագետների համար գաղտնիք չէ, որ Գուրգեն Մահարու «Չարենցի հետ» բանաստեղծությունը գրված է 1927 թվականին: Սակայն էլեր գիտեն, որ բացի հանրահայտ, մի քանի անգամ վերահրատարակված 11 քառատողանոց այդ տարբերակից կա մեկ ուրիշը՝ բաղկացած 19 քառատողից, որտեղ, հայտնի բանաստեղծության հանձնառությամբ, կրկնվում է միայն 7 քառատող:

1926 թվականն ամենադժվար տարիներից մեկն էր Ե. Չարենցի կյանքում: Ասենք՝ ճշմարիտ բանաստեղծները հետ տարիներ չեն ունենում: Բայց այդ տարի էր, որ նրա կյանքում տեղի ունեցավ մի իրադարձություն, որը սկիզբը եղավ փորձությունների մի ամբողջ շղթայի, եւ որն իր կնիքը թողեց ինչպես նրա հետագա ճակատագրի, այնպես էլ «Նոյեմբեր» միության այդման հաջող սկսված ոյայարի վրա՝ պրոլետգրողների ասոցիացիայի դեմ:

Խոսքը տանք Գ. Մահարուն.

«Իսկույն Աբովյանի վրա: (Աբովյանի համար չկամ գաղտնիքներ ոչ բնական, ոչ ընտանեական, ոչ...):

Խոսված դեմքեր, ճշմարներ:

- Ինչ... Ապ... Ե՞ր... Ատ:

- Բուլվարի մոտ... աղջկան՝ հիվանդանոց... Չ. Չ. Չ... միջիցիա...»:[1]

Ե. Չարենցը հայտնվեց Երեւանի ուղղիչ տանը՝ ոմն օրիորդ Այվազյանի վրա արձակված կրակոցի եւ նրան վիրավորելու համար:

1926-ին հաջորդող տարին պակաս ճակատագրական չէր եւ Գ. Մահարու համար: Փարիզի դաշնակցական «Դրօշակ» թերթը տպագրել էր նրա «Քառասունը» անտիպ բանաստեղծությունը, որը «երկրում», ավելի ճիշտ Գրողների ասոցիացիայի կոմֆրակցիայի նիստում որակվեց որպես հակահեղափոխական:[2] Գ. Մահարին, Ն. Զարյանի «թեթեւ» ձեռով, երկրորդ անգամ վտարվեց Գրողների միությունից: Այդ օրերին էր, ավելի ստույգ՝ 1927թ. ապրիլի 12-ին էր, որ գրվեց «Չարենցի հետ» բանաստեղծությունը:

Տանկանալով հետին թվով օրինական տեսք տալ արտասահմանյան իր «անօրինական» հրատարակմանը, Գ. Մահարին մտադրվեց հրատարակել այն Փարիզի կոմունիստական «Երեւան» թերթում, որի խմբագիրը եղիա Ցուբարն էր, իսկ գրական աշխատակիցը՝ Զարեհ Եսայանը (հետագայում երկուսն էլ զոհ գնացին ստալինյան բռնադատումներին): Սակայն մինչեւ բանաստեղծությունը նամակով կհասներ Զ. Եսայանին, այն Երեւանում անցավ կուսակցական-գրաքննչական մի երգան, ինչի մասին վկայում են Գ. Մահարու գրուշավոր տողերը Զ. Եսայանին.

«Չարենցի հետ» բանաստեղծությունս լույս տեսավ տեսներ տեղիս «Երիտ. բայլեբնիկ»-ի մեջ ընկ. Գյուլու[3] նախաբանով. իր հավնած հերթվածներեն մեկն է, համար տեսանք, որ տալի «Երեւան»-ի մեջ. գուցե ասիք կա ձեզի նա արտահայտվել եւ դասախոսելու եւ ուշադրելու համար. ամեն դեպքի՝ Ձեր հայեցողության» (17 հունիսի 1927թ.):

Այսպես թե այնպես, բավական երկար ճանապարհ անցնելուց հետո, բանաստեղծությունը հասավ Փարիզ եւ տպագրվեց «Երեւան» թերթի 1927թ. հուլիսի 17-ի թիվ 268-ում:

Պարզվեց, որ «գաղտնիք չկար» ոչ միայն մարդաբաս Աբովյանում, այլեւ հասարակությունից կարծես կտրված ուղղիչ տնում.

« -Ինչ կա-չկա դրսում, տղեր ջան: Դա, եկել էր X-ը: Այցելության: էդ ինչ ափեղ-ցփեղ սիկս ես տալ Պարիզի «Երեւան» թերթում իմ մասին: Բեր մի կարդամ...

«Պարիզ»-ի «Երեւան» թերթում՝ «Չարենցի հետ» բանաստեղծությունը: Կարդաց: Ասես թեթեւացած ժպտաց.

- Սրտառուչ ես գրել:

Ֆիտո՞ւմ ես, հիտո՞ւմ ես,
գալիս էր աշունը...

- էլ ինչ էր բանբասում պարիկնախեռ ոչխեսը=:[5]

Խոսքը Վ. Այվազյանի մասին էր:

Օրինական ճանապարհով Փարիզում լույս տեսած բանաստեղծությունը բաղկացած էր 19 քառատողից: Դրանցից միայն 7-ն է կրկնվել հետագա հրատարակություններում: Ցորս քառատող գրվել է նորից: Փաստորեն խոսքը գրեթե միանգամայն նոր՝ մեր մոտ մինչեւ օրս անհայտ բանաստեղծության մասին է:

Այնուամենայնիվ, որտեղի՞ց է գալիս բանաստեղծության կրճատված տարբերակը: Պետք է հիասթափեցնեմ մեր օրերի գրականագետներից ու հրապարակախոսներից ոմանց: Այստեղ ամենազոր ՊԱԿ-ը կամ գրաքննիչները չունեն այն մեղքը, որը սովորաբար բարդում են նրանց իրական հանցանքների վրա՝ կամա-ակամա թեթեւացնելով այդ մարմինների կամ անձանց մեղքերի իրական բեռը:

«Չարենցի հետ» բանաստեղծության կրճատված տարբերակը մեր մոտ առաջին անգամ լույս է տեսել Գ. Մահարու «Մրգահաս» ժողովածուում (1933, էջ՝ 75): Եվ քանի որ ժողովածուի փաստացի խմբագիրը Ե. Չարենցն էր, ապա առաջանում է հետաքրքիր եւ գրեթե անհերքելի մի վարկած, որ, գոնե լինելով բանաստեղծության ընդհանուր «տրամուչ» ոգուց, խմբագրին այնուամենայնիվ «դուր չէին եկել» իրական ակնարկներն ու վերհիշեցումները, որոնք վերաբերել էին «դեմքին»:

Ինչպես էլ որ եղած լինի, մենք մեր պարտքն ենք համարում գրական հասարակությանը վերադարձնել ութ տասնամյակ առաջ լույս տեսած «Չարենցի հետ» բանաստեղծության սկզբնական տարբերակը (մուգ տառերով նշված են հարդավված քառատողերը).

1.

Ֆիտո՞ւմ ես, հիտո՞ւմ ես, գալիս էր աշունը,
Ամեն տրտում էր մեկ տարից անդին,
Բուլվարի ծառերը խշխշում էին,
Բուլվարը նման էր հիվանդի...

Ու փոքոս մեր հաղարի փակուղիներում
Մուրում էր աշնան հովին գրաշունչ,
Նա մերթ մոկտում էր աղիողում,
Ու մերթ էլ կաստղի ցնցում:

Նա ծվատում էր մացառ ու թուփ,
Ծեկեկում խուլ ու տրամաթախիծ,
Ամայի անտառում ու դեղնած դաշտում
Փնտռում էր զոնե մի ծաղիկ...

Անտառի տերեւներն էին խշխշում,
Մահանում դաշտերն ընդարձակ,
Ֆիտո՞ւմ ես, հիտո՞ւմ ես, աշուն է, աշուն,
Հոգեմը խուլ ու նախահարձակ...

Ու համիներն այդ խուլ եւ՝ աղեխարշ, եւ՝ խուլ,
Այդ համիները խենթ, այդ համիները չար...
Կարծես մի սեւ սողուն ուղեղումդ է սողում,
Եվ ուզում ես ճչալ, բայց չես կարող ճչալ...

Ու հոգնությունն այն խոր մեր ուսերին նստած,
Ու մտքիլներ սուտսայր, սիրտ ծվատող ու չար,
Երբ թվում էր կյանքը մի լուսնահար ոսան,
Ուր եղյամը ահա անհուսորեն իջավ...

2.

Ես հիմա հիտում եմ մեր բոլոր զոպյունները,
Մեր բոլոր ճամբաները անցած,
Այդ ամենը հիմա օրերում մտուզվել են,
Բայց դեռ խայթում են որոնես հանցանք:

Այո, մենք շատ շատ ջաղեցինք միասեղ,
Ու շատ բան մեռավ մեր սրտում,
Ու իրավ մեր ուղեղում տերեւաթափը
Մուտքոս, բաց ու տրտում:

Ու փտած մեր ոսքերը աններում հանցանքի պես
Ողողում են երակ առ երակ,
Ինչի՞ց մենք դժգոհ էինք, ինչի՞ց, այդ ես չգիտեմ,
Բացվել էր սեւ մի անդունդ անանց ու մռայլ...

Եվ օրոր էինք երգում խավարած մեր հոգսերին,
Որոնում ուրիշ երգ ու սեր,
Իջնում էր ծանր մի թաթ հոգնաանց մեր ուսերին
Ու թվում էր կյանքը ժանտ ու սեւ...

Նագանն էր օղու վերջը, իսկ օղին ինչո՞ւ համար,
Սիրտդ ինչի՞ց անբավական էր,
Եվ մի՞թե այդ չար վերը նագանից կառողջանար,
Բժի՞շկ էր միթե նագանը...

Ինչի՞ց մենք դժգոհ էինք, ախ, գուցե նոա համար,
Որ երկրի բոլոր դաշտերից
Հոսում են հորդ առուներ՝ կարոտյա ու լուսավառ,
Խնդությամբ առողջ ու բերրի՝:

Որ բոլոր հյուղերի մոտ ծաղկում է նոր մի սերունդ,
Աճում են նոր ծառեր անգին,
Եվ այն, որ տրտիում է երկիրը նո՛ր հույզերով,
Ու սնում նոր հունտեր կյանքի՝...

Էլ ինչո՞ւ մեր անիվը փերվում էր խառեխար,
Կորցրած դաշար ու հանգիստ.
Բանաստեղծ իմ բարեկամ, բանաստեղծ իմ բարեկամ,
«Մթին են խորհեր կյանքի»...

3.

Ես գիտեմ, որ ոչ մի «կին» չարժի մեր մեկ իսկ տողին,
Ոչ մի երգ այս տենդին մարող,
Կբուժվեմ, կբուժվեմ արնահոս մեր վերքերը,
Ու առաջ կանգնենք մենք զարհուրով:

Կգնդի միֆի նման այս հիմար զառանցանքը,
Կդառնանք մենք հաղարացի,
Լոկ պոետ լինելն հիմա անններում
մի հանցանք է,
Մենք ունենք դեռ ճամբա դարձի...

Ճ առաջ կերթար կյանքը առանց քեզ
եւ առանց ինձ,
Ներկա կդառնար առաջան,
Ու չկա մի արգելակ հին բենզի փլուզումին
Ու նոր երթին հաղթական...

Միայն մենք կմնայինք շրջված դիրքից դուրս,
Գալիքին խորթ ու անգիտակ,
Լոկ համին ոտքի երգեր մեր անկումն
ու կորուսը,
Մի օտար ցանկապատի տակ:

Բարեկամ, մարտիկ, ընկեր, ինչ լավ որ
մենք կանք դեռ,
Կարող ենք դեռ ուղի՛ հարթել,
խորտակել ինչ որ կյանքում թունոտ է
ու ժանտադեմ
Ու տնկել նոր կյանքի վարդեր:

- Ապրիլի բաներ, կասեր Գուրգեն Մահարին:

Ծանոթագրություններ

1. Գ. Մահարի, «Չարենց-նամե», երկեր, հ. 5, էջ՝ 475:
2. Այդ բանաստեղծության և դրան ուղեկցող հանգամանքների մասին տես «Գուրգեն Մահարու «գժվարին» տարիներից մեկը» հոդվածը: «Ազգ», եր., 2007, 10 փետրվարի, թիվ 25, հավելված «Մշակույթ», թիվ 3, էջ՝ Ա:
3. Հայկ Գյուլիխյանը (1885-1951) այդ տարիներին ՀԽԿ Կենտկոմում ղեկավարում էր մամուլի և գաղափարական աշխատանքները:
4. Ե. Չարենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարան, Հովսեփ Փուրմանի ֆոնդ, թիվ 56:
5. Գ. Մահարի, «Չարենց-նամե», երկեր, հ. 5, էջ՝ 477: ■

Ոչ թե լոկ փորձանք...

Դ էջից

Գալով արեւմտահայերենից եւ արեւելահայերենից փոխադարձաբար «թարգմանելու» խնդրին, ես դա համարում եմ մահից ծնած եւ նույնիսկ ծիծաղելի, անհեթեթ հարց: Որտեղի՞ց հնարեցիք, թե արեւելահայերենն ու արեւմտահայերենն ավելի են տարբերվում իրարից, քան ռուսերենը ուկրաիներենից: Մոսկվայի Գրական ինստիտուտում ուսանելիս, երբ արդեն սկսել էի էլ Դոստոյևսկու «Կարամազով եղբայրներ»-ը թարգմանել, փաստորեն բան չէի հասկանում, երբ ուկրաինացի դասընկերներս իրար հետ խոսում էին իրենց լեզվով: Իսկ արեւելահայն ու արեւմտահայը շատ լավ էլ հասկանում են իրար: Առաջվա՝ հազարավոր ու հազարավոր սփյուռահայեր այցելում են Հայաստան, նաեւ հայաստանահայեր այցելում են Սփյուռք կամ արտագաղթում են, եւ ոչ մի անգամ չեմ տեսել, որտեղ էլ տեսած չեմ լինի, որ նրանք որեւէ լեզվական դժվարություն ունենան իրար հասկանալու, եթե բարբառով կամ ժարգոնով չեն խոսում: Եղել է, որ հին մեղքոնյանցի դասընկերոջս հետ, այցելու սփյուռահայ, գյուղեր են գնացել ու ամեն տեղ էլ հասկանում էին իրար, իսկ երբ մի գյուղում լավաբ թխող կանայք մեզ հրավիրեցին ճաշակելու նորաթուխ լավաշը, տեսնեիք, թե ինչ զվարթ ու սիրալիր զրույց եղավ ընկերոջս ու այդ կանանց միջեւ: Գուցե ասեք, թե դա խոսակցականն է, հարպ գրականը: Պատասխանեմ: Ինչպե՞ս է, որ մեր թատրոններում խոտեռում լցված դահլիճը ոչ միայն հասկանում, այլեւ ափերդ ը ոչ միայն հասկանում, այլեւ ափերդ ը ոչ միայն հասկանում, այլեւ ափերդ

Հայվածներ «Կարմիր օրեր» օրագրությունից

ԼԵՈ ԿԱՄՍԱՐ

▼▼▼

Այսօր եվրոպայում տոնախմբություն է: Պետությունները ալեբերեր ձեռներին շնորհավորանքի են գնում Ֆրանսիա: Նա փրկվեց վերջապես իրեն մաշող պատերազմներից: Պետության գլուխ է անցել գենեռալ ը Գոլը որպես միապետ: Այլևս ո՛չ «աջ», ո՛չ «ձախ», «հառա՛ջ» իմ ետեւից, ասում է դիկտատորը, եթե ո՛չ...

Ու ամբողջ երկիրը վազում է նրա ետեւից, անգամ առանց հարցնելու, թե ո՛ր է տանում իրեն:

Նա հավատում է իր առաջնորդին, եւ առաջնորդը լիապես արդարացնում է նրա վստահությունը:

Մի օրվա մեջ ոտի հանեց գեներալ Ֆրանսիային, փոշին թափ տվեց վրայից ու կանգնեցրեց եվրոպական մյուս երկրների շարքը որպես իսկական մեծ պետություն:

Տեսնում եմ, ինչ կարող է անել խելացի անհատը եւ ինչ չի կարող անել հիմար ամբոխը:

Ը Գոլը իշխանության գլուխ անցնելով՝ իր մոտ է կանչել բոլոր կուսակցությունների ներկայացուցիչներին՝ չգիտեմ ինչ ասելու համար: Գնացել են ներկայացուցիչները, բացի կոմունիստական կուսակցությունից:

...Վախենում է:

Գիտի, որ առաջին հարվածը իր մեջքին պիտի իջնի, որպես երկրի թշնամու: Բայց կոմունիստները չեն կարողանալով՝ չեն ազատվի նրա ձեռից:

Հետաքրքիր է, ինչ պատիժ պիտի տա:

Սպանել չարժե, դա մեղմ պատիժ է կոմունիստի համար: Ավելի սարսափելին այն կլինի, որ անմահություն տա եւ ուղարկի Սովետական Միություն՝ արդելու իր եռագույն կոմունիստական կանոնով:

Խոլիկների դեմ վեր պիտի թռչի Ֆրանսիայի կոմդարտիան իր ամենազեղեցիկ պիտի գնեն, ու ինքը մնա կոմունիզմի ծիրանները...

- Կարիտայի՞ղմ, հոգուդ մատաղ,- պիտի գոռա,- ազատի՞ ինձ այս դժոխքից,- բայց լսող չի լինի, իհարկե:

Տեսնում եմ: Ես, որ անհատին ազատի դեր եմ հատկացնում պատմության մեջ, հաճ ամբոխի՝ ինձ մեղադրում են...

Համեցեք: Ը Գոլը չլիներ՝ Ֆրանսիան կփրկվե՞ր:

Կամ՝ Լենինը չլիներ, ռուս ժողովուրդը կարո՞ղ էր երկիրը այսպես հիմնահատակ կործանել: Ո՛չ, իհարկե:

Վա՜յ Ֆրանսիա, վա՜յ:

Ես բնավ հույս չունեի, թե նա մի օր ոտի պիտի կանգնի:

▼▼▼

Ինչքան մտածեցի՝ չկարողացա գլուխ հանել, թե ինչ տեսակ ժողովուրդ է եղել սա մեր հայ ազգը:

Եթե մենք միաբան, հզոր, մինչեւ իսկ ափսահակալ ազգ ենք եղել Հայկի, Արամի, Տիգրան Մեծի եւ Արաբաս Աշխարհակալի ժամանակ, պիտի ասեմ, որ դրանք առասպելախառն բաներ են ու եթե աթենք ջուրը՝ մեծ մասը դրանցից կկանգնի ջրի երես:

Անգամ եթե ճշմարիտ լինեն այդ բոլորը, պիտի ասեմ, որ մեծ նախահայրերը չմտածելով, որ հայ ազգը իր բնույթով երկպառակ է, սխալմամբ միաբան են եղել:

Որովհետեւ Հայաստանում բնակված չորս նախարարությունները հետագայում հերթեցին, չէ՞, հայոց միաբանության առասպելը:

Ընդհանրապես վերցրած՝ Հայաստանը մեր պետական շենքերի նման մի չորս հարկանի տուն է, որեղեր ապրել են Արծրունիք, Սյունիք, Բագրատունիք եւ Մամիկոնյաններ՝ պատերազմելով հանդերձ հարկում առանձին-առանձին, իրենց առանձին մուտքով, առանձին խոհանոցով ու արտաքնոցով:

Պատահել է՝ թշնամին բարձրացել, բռնել է չորրորդ հարկի նախարարության բլից, կամեցել է խեղդել՝ վերջինս հավար է կանչել, բայց շենքի մյուս երեք նախարարները դուռը կողպել մտել են ներս՝ թողնելով վերինին իր բախտին:

Այո՛, իսկական չորս հարկանի տուն՝ առանձին կվարդիաներով:

Այնքա՛ս, որ Արծունյաց Սենիքերիմ թագավորը իր տունը ծախեց հույներին, կամ ավելի ճիշտ փոխանակեց Պիզու հաղարի հետ:

Բնորոշելով դերձակային բառերով՝ Հայաստանը երբեմ միաձույլ կոստյում չի եղել, այլ չորս տարբեր գույնի կարկատաններից կարված արխալուղ, եւ հարեւան ազգերն երբ իրենց կոստյումի գույնի կարկատան են նկատել հայոց վրա, արձակ համարձակ որկել են այդ կտորը, տարել իրենց կոստյումը կարկատել:

Այսպես չկարվեց Շահ Աբասը. իրեն հայ արհեստավոր էր պետք, սրբեց ողջ հին Ցուղան, տարավ աթեց իր Նոր Ցուղան:

Եվ ամենագլխավորը՝ հայ ազգը դեմ չի ունեցել, դեմ:

Օձիքներից մեկը հունաց ձեռքն է եղել՝ միշտ, մյուսը՝ պարսից: Երբ հույնն է հաճել իր օձիքից՝ պարսիկին է օգնության կանչել, երբ պարսիկն է հաճել՝ հույնին պոռացել:

Երկու երես է ունեցել միշտ, մեկը հույնին դարձած, մյուսը պարսիկին: Եվ իրարից անկախ, երբ հունական երեսը ծիծաղել է՝ պարսկականը լաց է եղել, երբ պարսկականն է ծիծաղել՝ հունականը լաց է եղել:

Եվ որովհետեւ մարդիկ երկու երեսից ավելին չունեն, ուրեմն եւ Հայաստանը չի ունեցել իր սեփական դեմը՝ իր համար լալու, իր համար ծիծաղելու համար:

Ասում են՝ հայության պահպանումը հայերեն կարդալն է: Ինչպես՝ հայերեն կարդալ, երբ հայերեն գրքեր չեն եղել: Ինչպես՝ հայերեն կարդալ, երբ հայերեն գրքերը հրատարակվել են Վենետիկում, Ամստերդամում, Մադրասում, Կոստանդնուպոլսում, Թիֆլիսում, Մոսկվայում, Սանկտ Պետերբուրգում, Երեւանում, Բեյրութում, Փարիզում, Լոնդոնում, Նյույորքում, Բուենոս Այրեսում, Սան Պաուլոյում, Մոնտրեալում, Լոս Անջելեսում, Սան Ֆրանսիսկոյում, Բոստոնում, Սիդնեյում, Մելբուռնում, Թեհրանում, Բեյրութում, Դամասկոսում, Հալեպում, Կահիրեում, Ալեքսանդրիայում, Ադդիս Աբեբայում, Նիկոսիայում, Աթենքում, Սոֆիայում, Բուխարեստում, Բրյուսելում, Ամստերդամում, Հռոմում, Մադրիդում, Բեռլինում, Մոսկվայում, Սանկտ Պետերբուրգում, Ստամբուլում, Թբիլիսիում, Բաքվում, Ռոստովում, Ղրիմում, Ղարաբաղում, Նոր Ջուղայում, Սալմաստում, Խոյում, Մարաղայում, Մանազկերտում, Բաղեշում, Վանում, Սեբաստիայում, Կարսում, Ալեքսանդրապոլում, Գյումրիում, Ղազարապատում, Ղարաքիլիսայում, Ղարաբուրնում, Ղարսում, Ղարասունում, Ղարասարում, Ղարաղալայում, Ղարաղալանում, Ղարաղալանդում, Ղարաղալանդամում, Ղարաղալանդամանում, Ղարաղալանդամանանում, Ղարաղալանդամանանանում, Ղարաղալանդամանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանանանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանանանանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանանանանանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանանանանանանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանանանանանանանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանանանանանանանանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանանանանանանանանանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանանանանանանանանանանանանանանում, Ղարաղալանդամանանանանանանանանանանանանանանանանանանան

ԱԶԳ-ՆԵՐԴԻՐ

Սփյուռք

«Վենետիկյան թափառումներ»՝

Սեւրի «Սամուէլ Մուրատեան» վարժարանի հարկի ներքո

Մխիթարյան միաբանության նշանավոր կրթարաններից «Սամուէլ Մուրատեան» վարժարանը դեռեւս 19-րդ դարի կեսերից կրթական գործունեությամբ հայադարձիկ դեր ու նշանակություն է ունեցել եւ շարունակում է ունենալ արտերկրի հայության համար: Վարժարանը գտնվում է Սեւրում: Կալվածքի ազատական հետաքրքրական անցյալն առնչվում է ֆրանսիական թագավոր Լյուդովիկոս 15-րդի նշանավոր սիրուհուն՝ մարքիզուհի դը Պոմպադուրին: Այժմ իբրեւ ազատամտակրթային հուշարձան գտնվում է ֆրանսիական կառավարության հովանու տակ: Անցյալ տարվանից վարժարանի ընդհանուր տեսուչ նշանակվեց Մխիթարյան միաբան Հայր Հարություն Պզտիկյանը:

Վարժարանի գործունեության եւ ապագայի ծրագրերի մասին հաճախ էր իր մտահոգություններ կիսում վարժարանի նորանշանակ տեսուչը: Նկատի ունենալով ազատական անցյալի հարուստ ժառանգությունը, կրթական-կազմակերպչական ավանդույթներն ու փորձը՝ մտահոգանում էր վարժարանը համահայկական մշակութային կենտրոնի վերածել: Անցած ամռան այս օրերին, երբ հյուրընկալվել էի Մխիթարյան այս կրթահամալիրում, դասերն ավարտվել էին, աշակերտներ չկային, հատուկենտ այցելուներ միայն: Խաղաղ, մեկուսացված մի վայր է դա, որ վաղ առավոտյան օդի մաքուր թթուները մի կողմից ականջիդ են հասցնում թռչնի երգը, մյուս կողմից հանրակառքի ճիչխկոցն ու Սենի ջրերի խորհրդավոր լռությունը: Ազատական անցյալի մեջ ներծծված կառույցը ազատերի թանձր լռությամբ անհաղորդ էր դիական նյութերը ներկաներին հրաշալի առիթ են ընձեռել ծանոթանալու հայկական մշակույթի մի հատվածին: Լուսանկարների, վավերաթղթերի, քարտեզների, ազգագրական առարկաների ապակե փեղկերը դիտորդին տեղափոխում են անցյալ, հայկական Կիլիկիայի շրջան: Վենետիկը՝ հայկական ներկայությամբ ցուցադրված է Ս. Ղազարով, Մուրատ-Ռաֆայելյան վարժարանով, Ս. Խաչ հայոց եկեղեցիով: Մխիթարյան հայրերի գործունեության կարեւոր ասպարեզներից գրահրատարակչությունը ներկայացված է եղել վարժարանի հավաքածոյից եւ Փարիզի «Նոտարեան» գրադարանից փոխառված հնատիպ տպագրություններով:

Ցուցահանդեսի 2-րդ բաժինը նվիրված էր Վենետիկի Բարեկենդանի ազատությանը եւ դիմակների նշանակությանը: Իտալական միջավայր ստեղծել էին վենետիկյան մթնոլորտին բնորոշ «Կաֆե ֆլորիան», վենետիկյան նրբաճաշակ տարազներով ու դիմակներով մանեկենները: Շինվի ազատվո շքամուտքը եւ վենետիկյան տեսարաններով էր վերափոխված, ցուցադրված էին Ս. Ղազարի տպագրած հայկական առաջին քարտեզները, այստեղ ելույթ ունեցավ Պատրիկ Դեւեճյանը, որ չնայած մի քանի ժամ անց նախագահ Սարկոզիի շքախմբի հետ իր Լիբանան մեկնելուն՝ խոստման համաձայն ներկա էր վարժարանի հանդիսությանը, ուր տարիներ առաջ ինքը եւ ուսում առած էր: «Ուշադրությամբ նայում էի ազատերը, ուր հավաքվում էինք առավոտյան եւ երեկոյան աղոթքներ կատարելու ուսանողական վարդապետի առաջնորդությամբ: Տարիներ անց շատ ջերմ հիշողություններ եմ ազատվել վարժարանից եւ այսօր չափազանց ուրախ եմ, որ կրկին կյանք է սկսել այս հարկի ներքո: Վստահ եմ, որ Սեւրի քաղաքացիությունը, որ կողքիս է հիմա, հատուկ կիրգա եւ նեցուկ կկանգնի ձեր բոլոր ձեռնարկներին, քանի որ այս շրջանը շուտով դառնալու է Փարիզի ամենից հաճելի անկյուններից մեկը եւ նահանգապետությունը, որ հանձնված է իմ խնամքին, մոտիկից պիտի հետեւի ձեր ծրագրերին եւ նյութապես նպաստի դրանց»:

Ֆրանսուա Գոսիուան Մորիզեն խոսեց «Սամուէլ Մուրատեան» վարժարանի նշանակության մասին՝ որպես հարուստ անցյալով ժողովրդի մշակույթ եւ իմաստություն բերող կազմակերպության: «Այս շատ կարեւոր ձեռնարկը ցույց է տալիս, թե նոր շունչ եւ հոգի է թեւածում վարժարանում, ես պարտավոր եմ ուշադրությամբ հետեւելու ձեր ամեն քայլերին, թող ավելի ամրանա «Սամուէլ Մուրատեանի» ներկայությունը մեր քաղաքում, պատրաստ եմ կարելին անել»:

Վարժարանի տեսուչ Հայր Հարություն Պզտիկյանը ընդգծեց, որ քանորյա ձեռնարկը՝ ցուցահանդեսը եւ դասախոսությունների շարքը գործունեության նոր ասպարեզ են բացում, եւ որ Համագործակցումը երկրի տարբեր կազմակերպությունների հետ ավելի կզարգացնի հայ-ֆրանսիական հարաբերությունները: Ըստ նրա, Մխիթարյան հաստատությունը՝ որպես ակադեմիա լինելով ամենահին հայկական հաստատությունը Ֆրանսիայում, պարտավոր է կազմակերպել նաեւ մշակութային ձեռնարկներ:

Ցուցահանդեսի կազմակերպական աշխատանքներին աջակցել են Նելլի Տարտիվիեն, ՀԲԸՄ-ի, «Նոտարեան» գրադարանի տնօրենությունները, «Նոտրեան Ֆրենկեան» թանգարանի տնօրեն Ֆրեդերիկ Ֆրենկյանը:

«Վենետիկյան թափառումներ» ձեռնարկի կարեւոր բաժինը դասախոսությունների շարքն էր, որ սկսվեց պրոֆ. Ժերար Տեսեյանի «Հայերի դերը խաչակիրների շրջանում» բանախոսությամբ: Կլոդ Մութաֆյանի հետ Ժերար Տեսեյանը այն սակավ մտավորականներից է, որ տեւականորեն զբաղվել է Կիլիկյան Հայաստանի պատմության հարցերով՝ հարստացնելով այն նոր աղբյուրներով, հրատարակել է սկզբնաղբյուր երկհատորյակ:

Միջին դարերի հայ ստիպտի մշակութային դերին վերաբերող դասախոսությամբ հանդես է եկել Կլոդ Մութաֆյանը, որ ներկայացրել է Նոր Ջուղայի, Ղրիմի, Լեհաստանի, Հնդկաստանի հայկական մշակութային կենտրոններում ձեւավորված ավանդույթները: Հայկական մշակույթը միջին դարերում ծաղկել է նաեւ Տրանսիլվանիայում, Ռումինիայում, Բուլղարիայում, Մարոկոյում, Ռումինիայում, Բուլղարիայում, Մարոկոյում, Ռումինիայում, ձեռագիր մատյաններ էին ստեղծվում Իտալիայում Լիվորնոյում, Փարիզում, Ամստերդամում. հայկական առաջին տպագիր գրքի ծնունդը 1512-ին Վենետիկում եղավ: Հետաքրքրական եւ բովանդակալից է եղել նաեւ Մարինա Տեսեյանի Կիլիկյան կյանքին նվիրված զույգ վեպերի ներկայացումը:

Մարի-Աննա Շըվալիեն՝ ուսանած պրոֆ. Ժերար Տեսեյանի մոտ, զբաղվում է Կիլիկիայի հայկական թեսության հարցերի ուսումնասիրությամբ: Այս շարքի դասախոսություններն ավարտվեցին նրա ուշագրավ բանախոսությամբ՝ «Կիլիկիայի հայ թագավորների եւ զինվորյալ

թվում: Վարժարանի տեսուչը, սակայն, եռանդուն, գործունյա իր բնույթով փորձում էր նոր կյանք ու շունչ հաղորդել կառույցին, արդիականացնել՝ թարմացնելով հին ու նոր կարերը, ուշադրություն դարձնելով հիմնաձեռնություններով (ցուցահանդեսներ, հանդիպումներ) հետաքրքրական դարձնել հինավուրց Սեւրի հայկական այս անկյունը: Եվ ահա ուրախալի լուր Փարիզից՝ անցած ամսին վարժարանում անցկացված միջոցառումների ծավալուն ծրագիրը՝ «Վենետիկյան թափառումներ» գեղեցիկ խորագրով, ներառել է արժեքավոր ցուցահանդեսներ, դասախոսություններ: Բացումը տեղի է ունեցել հունիսի 6-ին բավականին շքեղ արարողությամբ եւ պատվելի ներկայությամբ Մխիթարյան միաբանության ընդհանուր աբբա Հ. Եղիա վրդ. Քիլաղբյանի, Օ դը Սենի նահանգի նախագահ՝ Պատրիկ Դեւեճյանի, Սեւրի քաղաքապետ եւ նահանգի փոխնախագահ Ֆրանսուա Գոսիուան Մորիզեի, Կլամարի եւ Մեսոնի փոխքաղաքապետերի, Լուվրի թանգարանից Նելլի Տարտիվիեի, Սեւրի Հախճապակիների թանգարանի տնօրեն Բարբարա դը Մոնթեյուի, ՀԲԸՄ Եվրոպական խորհրդի նախագահ Ալեխի Գովճյանի, ՀՀ դեսպանատան գործակատար Համլետ Գասպարյանի, «Սաբերատուի» տնօրեն Լետն Բաղդասարյանի, մամուլի ներկայացուցիչների («Յառաջ», «Նուվել դԱմենի», «Աշխարհ», «Ռադիո Այբ էֆէմ»), վարժարանի «Ծնողաց միություն» անդամների, Վենետիկի դիմակավորների ընկերակցության նախագահ տեր եւ տիկ. Ռաֆֆի Դամլճյանների, «Ֆրենկեան» թանգարանի տեր եւ տնօրեն Ֆրեդերիկ Ֆրենկյանի եւ բազմաթիվ հյուրերի:

Վարժարանի ընդարձակ ցուցասրահի բազմաբովանդակ եւ տարաբնույթ պատմական ու արվեստագիտական նյութերը՝ Մխիթարյան միաբանության նշանավոր կրթարաններից «Սամուէլ Մուրատեան» վարժարանը դեռեւս 19-րդ դարի կեսերից կրթական գործունեությամբ հայադարձիկ դեր ու նշանակություն է ունեցել եւ շարունակում է ունենալ արտերկրի հայության համար: Վարժարանը գտնվում է Սեւրում: Կալվածքի ազատական հետաքրքրական անցյալն առնչվում է ֆրանսիական թագավոր Լյուդովիկոս 15-րդի նշանավոր սիրուհուն՝ մարքիզուհի դը Պոմպադուրին: Այժմ իբրեւ ազատամտակրթային հուշարձան գտնվում է ֆրանսիական կառավարության հովանու տակ: Անցյալ տարվանից վարժարանի ընդհանուր տեսուչ նշանակվեց Մխիթարյան միաբան Հայր Հարություն Պզտիկյանը:

Վարժարանի գործունեության եւ ապագայի ծրագրերի մասին հաճախ էր իր մտահոգություններ կիսում վարժարանի նորանշանակ տեսուչը: Նկատի ունենալով ազատական անցյալի հարուստ ժառանգությունը, կրթական-կազմակերպչական ավանդույթներն ու փորձը՝ մտահոգանում էր վարժարանը համահայկական մշակութային կենտրոնի վերածել: Անցած ամռան այս օրերին, երբ հյուրընկալվել էի Մխիթարյան այս կրթահամալիրում, դասերն ավարտվել էին, աշակերտներ չկային, հատուկենտ այցելուներ միայն: Խաղաղ, մեկուսացված մի վայր է դա, ուր վաղ առավոտյան օդի մաքուր թթուները մի կողմից ականջիդ են հասցնում թռչնի երգը, մյուս կողմից հանրակառքի ճիչխկոցն ու Սենի ջրերի խորհրդավոր լռությունը: Ազատական անցյալի մեջ ներծծված կառույցը ազատերի թանձր լռությամբ անհաղորդ էր դիական նյութերը ներկաներին հրաշալի առիթ են ընձեռել ծանոթանալու հայկական մշակույթի մի հատվածին: Լուսանկարների, վավերաթղթերի, քարտեզների, ազգագրական առարկաների ապակե փեղկերը դիտորդին տեղափոխում են անցյալ, հայկական Կիլիկիայի շրջան: Վենետիկը՝ հայկական ներկայությամբ ցուցադրված է Ս. Ղազարով, Մուրատ-Ռաֆայելյան վարժարանով, Ս. Խաչ հայոց եկեղեցիով: Մխիթարյան հայրերի գործունեության կարեւոր ասպարեզներից գրահրատարակչությունը ներկայացված է եղել վարժարանի հավաքածոյից եւ Փարիզի «Նոտարեան» գրադարանից փոխառված հնատիպ տպագրություններով:

Ցուցահանդեսի 2-րդ բաժինը նվիրված էր Վենետիկի Բարեկենդանի ազատությանը եւ դիմակների նշանակությանը: Իտալական միջավայր ստեղծել էին վենետիկյան մթնոլորտին բնորոշ «Կաֆե ֆլորիան», վենետիկյան նրբաճաշակ տարազներով ու դիմակներով մանեկենները: Շինվի ազատվո շքամուտքը եւ վենետիկյան տեսարաններով էր վերափոխված, ցուցադրված էին Ս. Ղազարի տպագրած հայկական առաջին քարտեզները, այստեղ ելույթ ունեցավ Պատրիկ Դեւեճյանը, որ չնայած մի քանի ժամ անց նախագահ Սարկոզիի շքախմբի հետ իր Լիբանան մեկնելուն՝ խոստման համաձայն ներկա էր վարժարանի հանդիսությանը, ուր տարիներ առաջ ինքը եւ ուսում առած էր: «Ուշադրությամբ նայում էի ազատերը, ուր հավաքվում էինք առավոտյան եւ երեկոյան աղոթքներ կատարելու ուսանողական վարդապետի առաջնորդությամբ: Տարիներ անց շատ ջերմ հիշողություններ եմ ազատվել վարժարանից եւ այսօր չափազանց ուրախ եմ, որ կրկին կյանք է սկսել այս հարկի ներքո: Վստահ եմ, որ Սեւրի քաղաքացիությունը, որ կողքիս է հիմա, հատուկ կիրգա եւ նեցուկ կկանգնի ձեր բոլոր ձեռնարկներին, քանի որ այս շրջանը շուտով դառնալու է Փարիզի ամենից հաճելի անկյուններից մեկը եւ նահանգապետությունը, որ հանձնված է իմ խնամքին, մոտիկից պիտի հետեւի ձեր ծրագրերին եւ նյութապես նպաստի դրանց»:

Ֆրանսուա Գոսիուան Մորիզեն խոսեց «Սամուէլ Մուրատեան» վարժարանի նշանակության մասին՝ որպես հարուստ անցյալով ժողովրդի մշակույթ եւ իմաստություն բերող կազմակերպության: «Այս շատ կարեւոր ձեռնարկը ցույց է տալիս, թե նոր շունչ եւ հոգի է թեւածում վարժարանում, ես պարտավոր եմ ուշադրությամբ հետեւելու ձեր ամեն քայլերին, թող ավելի ամրանա «Սամուէլ Մուրատեանի» ներկայությունը մեր քաղաքում, պատրաստ եմ կարելին անել»:

Վարժարանի տեսուչ Հայր Հարություն Պզտիկյանը ընդգծեց, որ քանորյա ձեռնարկը՝ ցուցահանդեսը եւ դասախոսությունների շարքը գործունեության նոր ասպարեզ են բացում, եւ որ Համագործակցումը երկրի տարբեր կազմակերպությունների հետ ավելի կզարգացնի հայ-ֆրանսիական հարաբերությունները: Ըստ նրա, Մխիթարյան հաստատությունը՝ որպես ակադեմիա լինելով ամենահին հայկական հաստատությունը Ֆրանսիայում, պարտավոր է կազմակերպել նաեւ մշակութային ձեռնարկներ:

Ցուցահանդեսի կազմակերպական աշխատանքներին աջակցել են Նելլի Տարտիվիեն, ՀԲԸՄ-ի, «Նոտարեան» գրադարանի տնօրենությունները, «Նոտրեան Ֆրենկեան» թանգարանի տնօրեն Ֆրեդերիկ Ֆրենկյանը:

«Վենետիկյան թափառումներ» ձեռնարկի կարեւոր բաժինը դասախոսությունների շարքն էր, որ սկսվեց պրոֆ. Ժերար Տեսեյանի «Հայերի դերը խաչակիրների շրջանում» բանախոսությամբ: Կլոդ Մութաֆյանի հետ Ժերար Տեսեյանը այն սակավ մտավորականներից է, որ տեւականորեն զբաղվել է Կիլիկյան Հայաստանի պատմության հարցերով՝ հարստացնելով այն նոր ուսումնասիրությամբ՝ հարստացնելով նոր աղբյուրներով, հրատարակել է սկզբնաղբյուր երկհատորյակ:

Միջին դարերի հայ ստիպտի մշակութային դերին վերաբերող դասախոսությամբ հանդես է եկել Կլոդ Մութաֆյանը, որ ներկայացրել է Նոր Ջուղայի, Ղրիմի, Լեհաստանի, Հնդկաստանի հայկական մշակութային կենտրոններում ձեւավորված ավանդույթները: Հայկական մշակույթը միջին դարերում ծաղկել է նաեւ Տրանսիլվանիայում, Ռումինիայում, Բուլղարիայում, Մարոկոյում, Ռումինիայում, Բուլղարիայում, Մարոկոյում, Ռումինիայում, ձեռագիր մատյաններ էին ստեղծվում Իտալիայում Լիվորնոյում, Փարիզում, Ամստերդամում. հայկական առաջին տպագիր գրքի ծնունդը 1512-ին Վենետիկում եղավ: Հետաքրքրական եւ բովանդակալից է եղել նաեւ Մարինա Տեսեյանի Կիլիկյան կյանքին նվիրված զույգ վեպերի ներկայացումը:

Մարի-Աննա Շըվալիեն՝ ուսանած պրոֆ. Ժերար Տեսեյանի մոտ, զբաղվում է Կիլիկիայի հայկական թեսության հարցերի ուսումնասիրությամբ: Այս շարքի դասախոսություններն ավարտվեցին նրա ուշագրավ բանախոսությամբ՝ «Կիլիկիայի հայ թագավորների եւ զինվորյալ

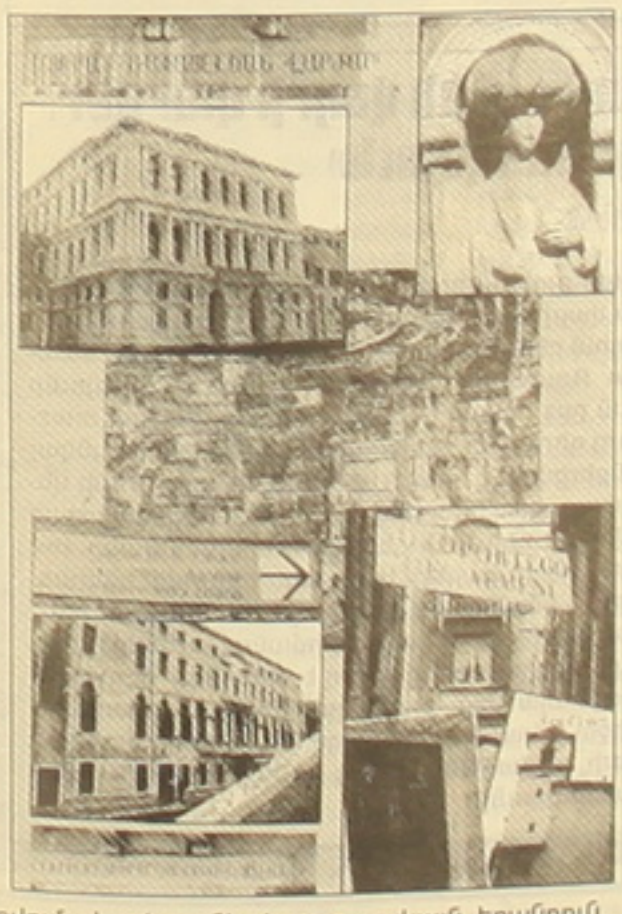

կրոնական միաբանությունների մասին» խորագրով: Բանախոսն անդրադարձավ առաջին խաչակրության շրջանում ի հայս եկած միաբանություններին, ինչպես «Տաճարական ասպետները» (11-րդ դ.), ապա «Տեւտոնական ասպետությունը» (12-րդ դ.): Ըստ նրա, կան հայկական Կիլիկիայի եւ այդ միաբանությունների միջեւ ձեւավորված հարաբերությունները հաստատող բազմաթիվ վկայություններ: Բանախոսը ներկայացրել է այդ միաբանությունների՝ հայկական թագավորություններում ունեցած դերը, նրանց տիտղոսները եւ երետպի դրդապատճառները: Ս. Ղազարից հրավիրված Հ. Վրթանես Ուլոհոգյանը ներկայացրել է «Շարականների ծագումը հայ ծեսում», իսկ Հարություն վրդ. Պզտիկյանը «Վենետիկի հանրապետությունում հայոց դերի մասին» բանախոսությունը: Ելույթ ունեցողը պատմական ընդարձակ ակնարկ է արել հայերի ներկայությանը Վենետիկում, սկսած միջին դարերից՝ մասնավորապես եկեղեցաշինության, առեւտրային հարաբերությունների մեջ: Նա նշել է, թե ինչպես հայերը 1645-1669 Կրետեի պատերազմի տարիներին տիրապետող էին՝ լինելով Վենետիկի եկամտի միակ աղբյուրը: Պաշտոնական փաստաթղթերում հաճախ հիշատակվում են իբրեւ «արժանավոր եւ սիրելի ազգ»: Այս հանգամանքը մեծապես նպաստել է հայերի՝ հետագայում Վենետիկի մշակութային կյանքում առավել նպաստաբեր դրությանը, ինչպես Մխիթարյան միաբանության հաստատումն էր Ս. Ղազարում: Բանախոսը անդրադարձել է Վենետիկի նշանավոր հայերին՝ Անտոն Սուրյան (դեղագործ եւ գյուտարար), Շահրիմանյաններ (վաճառականներ), Վիկտորյա Աղանուր (բանաստեղծուհի), Անջելա Էֆրիկյան (երաժշտագետ), Հակոբ Ցամչյան (գիտնական), Հուսիկ Ասրաֆյան (մոդեռնարտի մասնագետ, կինոգետ) եւ այլք:

Վարժարանի տարեկան դաշտահանդեսի օրը տեղի է ունեցել դիմակահանդես, եղել են նաեւ երաժշտական տոնական միջոցառումներ՝ գեղեցկորեն խնամված պարտեզներում:

«Սամուէլ- Մուրատեան» վարժարանը «Վենետիկյան թափառումներ» այս ձեռնարկով մշակութային կենտրոնի լուրջ հավակնություններ է ցուցաբերում, նման շարունակությունը դպրոցի ավանդույթները պահպանելու միջոցներից մեկն է: Վարժարանի՝ ինչպես կենսագրությունը, նաեւ ոսկեմատյանը հարստացավ նոր էջով, բազմաթիվ տպավորություն-բարեմաղթանքներով:

Ցուցահանդեսի հետաքրքրությունները ֆրանսիական միջավայրում բազմաթիվ դրսեւորումներ ունեցավ, մասնավորապես Բուրգոնի նահանգապետից «Վենետիկյան թափառումները» արժեն ստացել է ցուցադրության հրավեր:

Պատրաստեց
ՄԵԼԻՆԵ ԲԱՂԴԱՍԱՐԸ

ՊՍԲՍԲՎԵՍ

Դասական պարի Փրոմեթեոսը...

Ջ էջից

Ուրեմն, Տիգրանի բացառիկ արուեստագիտութիւնը օժանդակեց իր ասպարէզի յառաջացումին: Այսպէս ան նախապայմանը ունեցաւ Զիկֆրիտի դերապարով հանդէս գալու «Կարպներու լիճին» մէջ եւ այնուհետեւ առաջին անգամ կը պարէ Նաթալիա Գալինիչենոյի հետ, Ռոմէոյի դերով: Յաճախ կ՚ըլլայ հրաւէրներով Պոսթոնի եւ Ամերիկայի այլ դասական պարարուեստի խումբերու հետ՝ որպէս մենակատար: Իսկ սովորական պարող չէ: Տիգրան իր ազատ պահերուն կը սիրէ ընթերցել՝ մանաւանդ փիլիսոփայական հմտութեամբ լեցուն գիրքեր, որոնք զինք աւելի կը հասունցնեն կատարելու համար ողբերգական դերապարեր: Այս վերջերը ան կարող եղաւ յայտնաբերել, թէ ո՞ր դերերուն մէջ ինքզինք լաւագոյնը կը զգայ: Իրեն համար հաճոյք է հանդիսատեսին ներկայանալ ողբերգական մեկնաբանութեամբ, երբ վերջատրութեան հերոսը կը մահանայ՝ ինչպէս Ռոմէոն: Տարբեր դերեր՝ տարբեր զգացողութիւններ... բեմի արուեստագէտը հարկ է որ կերպարանափոխուի, հաւատարմօրէն ներկայացնելով պարագրութեան հերոսը, զարգացնելով անոր բնատրութեան գիծերը, հնարամիտ եւ ինքնատիպ լուծումներ տալով ամբողջ ներկայացման ընթացքին: Օրինակ, «Վարդի ուրուականին» մէջ Թամարա Քարսավինան եւ Վասլաւ Նիժինսքին անմոռանալիօրէն անձնատրած են մէկը՝ Վոտուայէի պատմուածքին պարահանդէսէ դարձող աղջկան եւ միաը՝ ֆունին մէջ անոր ձեռքէն ինկող պարահանդէսին յիշատակ վարդէն յառնող վարդի ուրուականը: Կամ Տրիւիսի «Շահատեսի մը յետմիջօրէն» ուր Նիժինսքի կանձնատրէր Մալարմէի ֆերբուածին պարը: Պարարուեստի գործը հետեւաբար հոս յօրինուած է կեանքէ, բնականէ առնուած շարժուձեւերէ, որոնք կը պահեն իրենց բնական կեանքի մէջ ունեցած նշանակութիւնը: Միայն թէ այս շարժուձեւերը պարադրողին կողմէ զտուած են, գաղափարացուած, ոճաւորուած, եւ այդ է որ բնական կեանքէն վեր արուեստի մը մակարդակին կը հասնէ այդ ընդհանուր գործողութիւնը: Ամէն շարժուձեւ կարելի չէ պար անուանել: Քսանմէկերորդ դարու սկզբին կարգ մը պարագրողներ եւ պարադրողներ ժամանակին շունչը դառնալու փառասիրութեամբ անիմաստ, հակագեղեցկագիտական, հակապար, գռեհիկ ձեւեր կը յայտնաբերեն, իրենց անձնակութիւնը առաջնորդելով տգեղութեան-անբանութեան: Այս կերպը պարարուեստը կը տանի ոչնչացման: Թատերապարի դասականութիւնը պահելով հանդերձ կարելի է նորարարութիւն հնարել, ինչպէս զբօսանքի ձեւով: Վերացական շարժումներ, որոնք ի յայտ գալով դասական ոճաբանութեամբ՝ հանդիսատեսին մօտ կը ստեղծեն գեղեցիկին բիւրեղացած զգայնութիւնը: Տիգրան՝ Լուչիա Լաֆարայի եւ Սիրիլ Փիէռի հետ կ՚ապրեցնի «Երկրին երգը» թատերապարի նախապայմանին միտումով: Աշխատանքին սկիզբն է դեռ... ուրագծային քայլերը նոր սորվելու ընթացքին մէջն են: Տոնըլս Մաքիրի գաղտնաբար եսի պիտի մշակեն շարժումները եւ հիմնական միտքը պիտի ճնարկեն: Թատերապարի Պրոմէթէոսին՝ Տիգրան Միքայէլեանի հրաշալի բեմելները զիս խորապէս կը յուզեն եւ կ՚երջանկացնեն, քանզի ինքզինքս արտակարգ պարող է եւ իր արուեստը իր էութեան հոգեպատկերն է: ...

Պտուղը ծառէն հեռու չինկաւ: Իր ծնողաց նման քարտ, կորովի, նորարար եւ գեղեցիկին որոնման սպասարկու:

Կումայրի

Գրքերի տեսություն

Ներկայացնում է ՀՐԱՉՅԱ ՍԱՐԻԲԵԿՅԱՆԸ

Վիգեն Իսահակյան. «Փարիզ. Քոչար. Անցած օրեր»

Եր., «Տիգրան Մեծ», 2006թ., 332 էջ:

«Փարիզ. Քոչար. Անցած օրեր» սահնչելի հուշագրությունը Վիգեն Իսահակյանի երկրորդ գիրքն է: Առաջինը՝ «Հայրս», Ավետիք Իսահակյանի մասին հուշագրությունն է: «Փարիզ. Քոչար. Անցած օրերը» արժեքավոր է ոչ միայն խորությամբ ճանաչելու համար հանճարեղ նկարչին եւ հանդգնագործին՝ իր խոհերով, աղոտումներով, նախասիրություններով ու հեռատեսական կենսագրությամբ, այլեւ անցած դարի 20-30-ական թթ. մոդեռնիստական շարժումներն ու Փարիզի բոհեմական միջավայրը: Այստեղ է «Լա Սուրս» սրճարանը, որ հավաքվում է Փարիզի՝ այդ թվում հայ մտավորական վերնախավը՝ նկարիչներ Էդգար Շահինը, Վարդան Մաթոսյանը, որին Վիգեն Իսահակյանը համարում է Այվազովսկուց հետո լավագույն ծովանկարիչը, Արսեն Շաբանյանը, երկուսն էլ «Պատվո լեգեոնի» շահնշանակիր, Ֆրանսիայում ճանաչված նկարիչներ: Այստեղ է «Կուտոլ» սրճարանը, որ խմբվում են սյուռռեալիզմի պարագլուխներ Անդրե Բրեթոնը, Լուի Արագոնը, Պոլ Էլյուարը, Անտոնեն Արտոն, Անդրե Մալրոն ու Լուի Ֆերդինանդ Սելինը: Այստեղ է հեղինակը ծանոթանում հայազգի Արթուր Ադամովի հետ, որ Սամուել Բեքեթի եւ Էժեն Իոնեսկոյի հետ միասին համարվում է անտիթատրոնի հիմնադիրներից մեկը, այստեղ է հանդիպում նոբելյան Իլյա Էրենբուրգին, որ «Իզվեստիայի» թղթակիցն էր Փարիզում, մեր աչքի առաջ են ֆեմինզուելյն ու ֆիցցերալդը: Ընթերցողին թվում է՝ սրճարանում նստած ինքն է լսում Լուի Ադամոքոնգի երաժշտությունը, ինքն է հանդիպում Սալվադոր Դալիին, այցելում երեկոյթ, որ հավաքված են գրող Միգել դե Ունամունոն, բանաստեղծ Գարսիա Լորկան, սյուռռեալիստ կինոռեժիսոր Լուի Բունյուելը, նկարիչ Ման Ռեյը կնոջ՝ Փարիզի նկարիչների մուսա, հանրահայտ բնուժուհի Կիկիի՝ Ալիսա Տրենի հետ, որ նկարահանվել է «Ծովի աստղը» կինոյի սյուռռեալիզմի մանիֆեստը հանդարող կարճամետրաժում, այցելում աբստրակտ հանդգնագործության վարպետին Կոստանդին Բրանկուսին: Համաշխարհային ճանաչում ունեցող արվեստագետների կողքին կանգնած լսում է երվանդ Քոչարի «Նկարչություն տարածության մեջ» մանիֆեստը, որ իր հետեւողներն ունեցավ. անգամ Պիկասոն կարճատեւ մի ժամանակաշրջան տարվեց այդ ուղղությամբ: Հայ մտավորականները կեսամբում էին Քոչարին իր մոդեռնիստական ուռուցների համար, բայց «նեռղամից» էին, ուստիեւ Քոչարը կարող էր նկարել նաեւ դասական ոճով: Սյուռռեալիստները Քոչարին համարում էին իրենց ուղղության հետեւող. նրանք բոլորը ճանաչում էին Քոչարին եւ հավատում նրա մեծ առաջադիմին: Քոչարը համաշխարհային ճանաչման շեմին էր, եթե չկայացներ խորհրդային Հայաստան գալու վճիռը: Հայաստանում նրան հալածում էին, համարում էին «ֆորմալիստ» եւ դպիրում էին նրա «ձեւաբաբասական» արվեստի դեմ: Մեր հայացքի ներքո անցնում է Քոչարի կյանքը, սերերը, ամուսնությունները, Փարիզն ու հին Երեւանը: Վիգեն Իսահակյանը դաստում է անբռնազբոսիկ, գեղարվեստական գրականության դպիրանականությունների ազատ, կարծես մեր մեջ զուգում է ընթերցողի հետ, բայց ոչ դեպի հետեւների ընտրությամբ, շրջիններով հասնում է գեղարվեստական ամբողջականության՝ հասկանալ նկարագրություններում՝ այնքան որ Փարիզի տեսանելիության եւ շոշափելիության կինեմատոգրաֆիկ դասրանի է ստեղծում: Պատմությունը ժամանակի մեջ հեռանալով է անում, իսկ սա հիշողության ֆենոմենի գեղարվեստական գրականությանը մատուցած ծառայություններից մեկն է, որ ամենավառ կերպով դրսեւորվել է լատինամերիկյան արձակում:

Գիրքը բաղկացած է երկու բաժնից՝ «Մաս առաջին. Փարիզ» եւ «Մաս երկրորդ. Երեւան»: Բնագիրը հրատարակության է պատրաստել, խմբագրել եւ առաջաբանը գրել է Ավետիք Իսահակյանը: Գրքում ժամանակների շունչն արթնացնող արժեքավոր նկարներ կան, որ ավելի դյուրավոր են դարձնում այս հուշապատումվեպի ընթերցումը:

Գիրքը լույս է տեսել երկու տարբերակով՝ սովորական կազմով եւ կաշեկազմ՝ սուտրեռամիկով:

Ինտրա. «Ներաշխարհ»

Եր., «Ոսկան Երեւանցի» 2006 թ., 208 էջ:

Հայ գրականության գլուխգործոցներից մեկը՝ արեւմտահայ գրող Ինտրայի (Տիրան Ցոռյան) «Ներաշխարհը» Հայաստանում հրատարակվել է մեկ անգամ միայն՝ 1981 թ. «Սովետական գրող» հրատարակչությամբ լույս տեսած «Երկեր» ժողովածուով: Այս վերահրատարակությունն արժեքավոր է նաեւ նրանով, որ ջնջվել են բնագրային անհամապատասխանությունները, լրացվել է 1981 թ. հրատարակությունից գաղափարախոսական պատճառներով դուրս մնացած կարեւոր մի հատված: Փաստորեն այն 1906 թ. Կ. Պոլսի հրատարակության բնագիրն է(գիրը վերահրատարակվել է լույսընծայման հարուրամյակի առթիվ): Գիրքը բացվում է Կ. Պոլսի դարասկզբի առաջին հրատարակության՝ Տիրան Ցոռյանի ուսուցիչ, գրող, մանկավարժ Ռեթեոս Պերոյեանի նախաբանով, որ ինչպես «Կազմողի խոսքում» գրում է Պ. Դեմիրճյանը՝ «100 տարիների ընթացքում «Ներաշխարհին» երբեւէ տրված ամենաանաչառ եւ խորունկ գնահատականներից մեկն է»:

Այս հանճարեղ գլուխգործոցը արեւելահայ ընթերցողների հնարավորինս լայն զանգվածներին առավել հասու դարձնելու նպատակով տպագրվել է արեւելահայ ուղղագրությամբ:

Քիարան Քարսոն. «Ցնցող լուր»

Եր., «Զանգակ 97», 2006թ., 80 էջ:

«Աշխարհը հայերեն» ծրագրի շրջանակներում տպագրվող հերթական գրքում առի իռլանդական պոեզիան ներկայացնում է անգլիալեզու ժամանակակից, հետաքրքրաշարժ(պոստմոդեռնիստ) բանաստեղծներից մեկը՝ բազմաթիվ նշանավոր, այդ թվում եւ անգլիագիր պոետների շրջանում ամենահեղինակավորը համարվող Թոմաս Էլիոթի անվան մրցանակի 1993 թ. դափնեկիր Քիարան Քարսոնը: Լուսինե Հարությանի հաջողված թարգմանությամբ պոեզիայի սիրահար հայ ընթերցողի սեղանին դրվող «Ցնցող լուրը»(2003) հեղինակի վերջին ժողովածուն է, որն արժանացել է «Տարվա լավագույն բանաստեղծությունների ժողովածու» մրցանակին:

Ժողովածուի բանաստեղծությունների լայմոտիվը պատերազմի անհեթեթությունն ու մղձավանջն է: Քարսոնն ըստ պատերազմի տրամաբանության, համոզիչ կերպով տրոհում է պատկերների ամբողջականությունը, խախտում բնության ներդաշնակությունը եւ սանում աբստրակտ ցնցող պատկերներ: Դրանից հետո նրա պոեզիա է թափանցում մի ավելի խոր շերտ՝ թարգմանչուհու դիտակետի ձեւակերպմամբ՝ «հավատի անկումը առ դատողություն», որ տանում է դեպի լեզվի՝ պոստմոդեռնիզմի տեսաբանների եզրաբանությամբ դեկոնստրուկցիա: «Քարսոնն ընդլայնում է լեզվի դեմ՝ այն բաժանելով ամենաանիմաստ բաղկացուցիչ մասերի, կլինիկական աչքով զննելով պատերազմի՝ հաճախ հիսթերիայի հասնող սահմոկեցուցիչ տեսարանները»:

Մարկ Արեն. «Այնտեղ, որտեղ ծաղկում են վայրի վարդեր. անատոլիական պատմություն»

Եր., «Տիգրան Մեծ», 2008թ. 296 էջ:

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչությունը վերջերս լույս ընծայեց Մարկ Արենի «Այնտեղ, որտեղ ծաղկում են վայրի վարդեր. անատոլիական պատմություն» վեպը: Մարկ Արենը Մոսկվայում բնակվող հայ է, մասնագիտությամբ՝ տնտեսագետ: Գրում է ռուսերեն: Ռուսական «Գելեոս» հրատարակչությունը տպագրվել է նրա «Ավետարան ըստ Հուդայի» վեպը: «Անատոլիական պատմությունը» հեղինակի երկրորդ գիրքն է, որ բացառապես սյուժեի անակնկալ զարգացումների շնորհիվ ընթերցվում է հետաքրքրությամբ: Մարկ Արենի վեպը ուշագրավ է նաեւ գաղափարական հղացքով: Ինչ կլինի, եթե հայասյաց թուրքը, որ իր ողջ կյանքը նվիրել է Թուրանի գաղափարախոսությանը, ում զավակը թուրք ազգայնական՝ «Գորշ գայլեր» կազմակերպության պարագլուխներից մեկն է, օր ծերության իմանա... որ ինքը հայ է: Ցանկացած թուրք Մուսաֆա Ղազիի փոխարեն օրերից մի օր կարող է իմանալ, որ ինքը հայ է: Միայն այսպես անցյալում կատարված ոճիրը կարող է «պատժել» ժամանակակից մարդուն՝ այդ պատիժը հայասյաց «թուրքական հոգու» եւ պատաղդված «հայկական արյան» միջեւ երկաժման տարաբնույթ է: Վեպը գուցե թե մղում է խորհրդածությունների, որ ժամանակակից թուրքը կրում է իր նախնիների ոճիրի պատասխանատվությունը:

Ստորագրություններ «փորձի եւ փորձանքի» կատակությամբ

Մենք ընտելացել ենք թարգմանության այն ըմբռնմանը, որ վերաբերում է խոսքի բովանդակային, ոճական եւ կառուցվածքային փոխադրմանը տարբեր լեզուների միջեւ: Բայց մոռանում ենք, որ թարգմանությունը կարող է լինել նաեւ նույն լեզվի սահմաններում՝ բարբառից գրական լեզու, հին տարբերակներից նորը, գրական լեզվի մի ոճից մյուսը, մի անհասի լեզվից մի այլ անհասի լեզուն, մի ձեւակերպումից մյուսը փոխադրելը կարելի է դիտարկել որպես թարգմանություն:

Դրա նպատակը տվյալ խոսքը լիարժեք հասկանալի դարձնելն է: Եթե խոսքը հասկանալի չէ հասցեատիրոջը, ապա կա երկու ճանապարհ, կամ տվյալ խոսքը թարգմանել հասցեատիրոջ լեզվով, կամ հասցեատիրոջը սովորեցնել այն լեզուն (կամ դրա տարբերակը), որով շարադրված է տվյալ խոսքը:

Անշուշտ, ցանկալի կլիներ, որ բոլոր հայերը իմանային հայերեն: Ովքեր չգիտեն, (իսկ դրանք հայերի մեծ մասն են), նրանց համար սահմանված են հայ գրողներին թարգմանել ռուսերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, վրացերեն, թուրքերեն, իսպաներեն եւ այլն: Սրա դեմ ոչ ոք չի առարկում:

Անշուշտ, երանելի կլիներ, եթե ամեն մի հայախոս տիրապետեր հայերենի ոչ թե մեկ տարբերակի, այլ բոլորին, կամ գոնե նրանց, որոնցով դասական գրականություն կա, այսինքն՝ գրաբարին, միջին հայերենին, ազխարհաբարի արեւելահայ եւ արեւմտահայ ձյուղերին, Թիֆլիսի, Քանաքեռի, Նոր Նախիջեւանի բարբառներին եւ այլն: Բայց դա ավելի անհավանական է, քան բոլոր հայերին հայախոս դարձնելը:

Լավ, գոնե դպրոցը իր շրջանավարտների համար աղահովեր արեւելահայերենի կողքին նաեւ արեւմտահայերենի եւ գրաբարի բավարար իմացություն: Այդ դեպքում ոչ ոք չէր նստի եւ գրական արեւելահայերենի թարգմանի Նարեկացուն գրաբարից, Ռ. Պատկանյանին Նոր Նախիջեւանի բարբառից, Սայաթ-Նովային Թիֆլիսի բարբառից, խ. Աբովյանին Քանաքեռի խոսվածքից:

Բայց այսօրվա դպրոցի հետ ոչ ոք նման հույսեր չի կապում: Մյուս կողմից՝ հո չենք կարող հաշտվել այն մտքի հետ, որ միայն Հայաստանում ամեն տարի հազիվ մի 20-30 աշակերտ է մեծ ջանքերի գնով «կարդում» խ. Աբովյանի «Վերք Հայաստանի», այն էլ միայն բանասիրական կրթություն ստանալու հեռանկարով: Մյուսները ոչ այնքան չեն ուզում, որքան ի վիճակի չեն, ֆիզիկապես անկարող են կարդալու եւ հասկանալու այդ վեպը: Ով չի հավատում, թող հենց հիմա ճարի եւ ընթերցի կամ վերընթերցի այդ վեպը այսօրվա միջին դպրոցականի աչքերով:

Շահնուրի, Չոհրաբի, Պարոնյանի արեւմտահայերենն այսօրվա դպրոցականների զգալի մասը ի վիճակի է թեկուզ դժվարությամբ հաղթահարելու: Բայց որտեղի՞ց գտնենք այնքան ցանկություն, խանդավառություն, շահագրգռություն, որ համակարգչային խաղերով, մարաֆիլմերով, «Աղնակլասնիկի»-ներով տարված դպրոցականը հաղթահարի լեզվական խոչընդոտը եւ կարդա ու հասկանա այդ հեղինակներին: Իբր Ռաֆֆի, Մուրացան, Դեմիրճյան, Մաթեւոսյան ա՞ռ են կարդում...

Երբ ընկույզը կոու է (դժվար ջարդվող) եւ մեծ դժվարությամբ է մարվում, մարդիկ նույնիսկ ծառի տակից չեն հավաքում, եթե անգամ ընկույզի ախորժակ ունեն. ճարում են հետեւ մարվող եւ որակյալ ընկույզ:

Դե, ուրեմն ինչո՞ւ կոու ընկույզի նման անմատչելի պատյանի մեջ դնենք մեր դասական արժեքները եւ մեր երեխաներին դրանցից օտարենք դեռի օտար մշակույթ: Գոնե լուսահոգի խ. Աբովյանի խոսքերը ականջներիս օղ անենք. «Աքար որ ազգը էն լեզվովը չի խոսում, էն լեզուն չի հասկանում, սաղի հենց բերնիցդ էլ ոսկի վեր աթի՛ր, ո՞նմ պետք է ասես: Քո դաբլու փլավն ինձ ի՞նչ օգուտ, որ ես չեմ սիրում»:

Հնանալ կարող է գրական ստեղծագործության ոչ միայն լեզուն, այլեւ ոճը, մտածելակերպը, նույնիսկ բովանդակությունը: Այդ դեպքում տվյալ երկը կամ պետք է մոռացվի, կամ արդիականացվի:

Մեզնից շատ ավելի հարուստ գրականություն ունեցող ժողովուրդները նախընտրում են երկրորդ ուղին՝ տարբեր եղանակներով արդիականացնելով թեկուզ մի փոքր հնացած երկերը:

Իսկ մենք՝ հայերս, առանց մտածելու հնդարան ենք նետում այն, ինչ հնացած ենք դիտում՝ փոխանակ թարմացնելու, նորովի մատուցելու դրանք: Եվ այդ դեպքում այսօրվա սերունդները հանգիստով կկարդային թե՛ Նար-Դոսի «Սպանված աղավնին», թե՛ Ծերենցի «Երկունք Թ դարու»-ն, թե՛ Ռաֆֆու «Խաչագողի հիշատակարանը», թե՛ Մուրացանի «Խորհրդավոր միանձնուհին»...

Ավելի մտածված փոխադրումների եւ վերամշակումների դեռքում այսօր կկարդացվեին նաեւ Ռ. Պատկանյանի, Ղ. Աղայանի, Պ. Պռոշյանի արձակը, անգամ Ս. Տյուսաբի սիրավեպերը:

Նորովի մատուցման կարիք ունեն նույնիսկ Ս. Զորյանը, Կ. Զարյանը, Ե. Օշականը եւ այլն: Անգամ Բակունցի պատմվածքների թեթեւակի գեղահարդարումը միայն նրա օգտին կլիներ:

Եկե՛ք նկատենք, որ մենք այժմ նման ենք Ռաֆֆու «Ոսկի ատաղձի» նախապատվաված Մասիսյանցին, որ թույլ չէր տալիս իր տունը նորոգել, որտեղ էլ այն ավերվեր...

Իսկ մի՞թե դասական գրողի երկի բնագիրը կտուժի, եթե նրա կողքին հայենվեն տարբեր բնույթի հավաստումներ, վերամշակումներ, փոխադրումներ, վերապատումներ... Մանկ բնագրի համեմատ, անշուշտ, կունենան որոշ կորուստներ, ինչպես ցանկացած թարգմանություն: Բայց դա պատճառ չէ, որ հրաժարվենք դրանց օգտակարությունից:

Հ. ՇԱՀՆՈՒՐ,
Լեզվաբան
«Տարեւ» գիտակրթական հասարակ

ԱԶԳ **Միջազգային**

«Մեր եկեղեցիները ախոռի են վերածել, խանդում են գերեզմանները»

Վկայում է «Հայ սասունցիների միության» հիմնադիրը եւ ավելացնում՝ «բայց ես սասունցի եմ, չեմ թողնի իմ գերեզմանը»

«**Ազգ**» դեռեւս հունիսի 3-ի համարում «Սասունցիները հայերի միություն են ստեղծել Թուրքիայում» վերնագրով նշել է, որ նրանք պահանջում են իրենց իրավունքների վերականգնումը Սասունի հայկական եկեղեցիների եւ գերեզմանների վրա: Եկեղեցիների պարագայում խոսքը Մարութա սարի Սուրբ Պետրոս առաքյալի վանքի եւ Սուրբ Աստվածածին եկեղեցու մասին է, իսկ գերեզմանները պատկանում են Գոմի եւ Արծվիկ գյուղերին:

Հարցազրույցի համար հիմք է ծառայել թուրքական ATV հեռուստատեսության կայքէջը, որն իբրեւ սկզբնաղբյուր օգտագործել է ներկայումս Սասունը ներառող Բաթմանի վիլայեթի տեղական «Բաթման փոստ» թերթի մայիսի 26-ի համարը: «Բիթլիսի, Բաթմանի, Մուշի, Վանի վիլայեթների, գյուղերի եւ գավառների հայ սասունցիների սոցիալական փոխօգնության, մշակույթի եւ համերաշխության» միությունը թեեւ 2006-ին Սամսունում է ստեղծվել, սակայն նրա նախագահ Ազիզ Դաղջը եւ մյուս ղեկավարները բնակվում են Բաթմանում: Հետաքրքրական է, որ նրանց թուրքական անուն-ազգանունները ամենեւին չեն խոչընդոտում, որ հավատարիմ մնան իրենց հայկական ինքնությանը եւ պահպանեն դա:

Միության հարցին «Անատոլիայի հայերը հարգանք են պահանջում սեփական արժեքների նկատմամբ» վերնագրով «Էվրենսել հայաթ» հանդեսի հունիսի 30-ի համարում անդրադարձել է Էլիֆ Գյորգունը: Նա հոդվածին ծանոթացել եմ Սամսունի «Հայաթերթ» կայքէջում: Գյորգունը հոդվածն սկսում է հետեւյալ կերպ. «Անատոլիայում մահմեդական ծերունին Հրանտ Դինքին հարցրել է հայերի թողած ոսկիների ու գանձերի մասին, իսկ նա պատասխանել է. «Կան, բա գանձեր կան, բայց ոչ թե հողի տակ, այլ գետնի վրա: Այդ գանձերը մարդիկ են»: Տավոր, խարականության դրսեւորումն այնպիսի իրավիճակ է ստեղծել երկրում, որ դարեր շարունակ միենույն հողում բնակվող ժողովուրդներից մեկը կարողանում է անտեսել մյուս ժողովուրդների մշակութային, պատմական կամ հոգեւոր արժեքները»:

Այնուհետեւ հոդվածագիրը հակիրճ ներկայացնում է «Հայ սասունցիների միության» ստեղծման պատմությունը, նշում է, որ հիմնադիրների ճնշող մեծամասնությունն ունեն Սասունում բնակվող նաեւ ազգականներ, առայսմիս է նրանց անունները՝ Ազիզ Դաղջը, Էրալ Յըլըդըրմ, Ռահիֆ Յըլըդըրմ, Բահրի Գեզ, Էսսո Օչալ, Խալլատուր Քեբաբջը եւ Տիգրան Դեմիրջի:

Գյորգունը, պայմանավորելով միության ստեղծումը «հայրենի հողի ազգային արժեքները փրկելու» հայ սասունցիների նպատակամղվածությամբ, շարունակում է. «Հայ են եւ հանկարծ հեռանում են լինում իրենց իրավունքների վերականգնմանը: Ծանր գործ է: Հայ հոդվածագիրն անտեսման պատճառը պարզաբանելու համար դիմում է միության հիմնադիրներից Էրալ Յըլըդըմին եւ ստանում հետեւյալ պատասխանը. «Ժամանակին (1915-ին) գյուղում հայտնված նոր աղաները մեզ՝ հայերիս բաժանել են միմյանց մեջ: Մեր ընտանիքի եւ Ազիզ եղբոր ընտանիքի աղաները տարբեր են: Քանի որ այդ տարիներին փրկել են մեզ, ուստի մեր սեփականությունը համարում են իրենցը: Եթե մենք թողնենք-հեռանանք, այդ մեր ունեցվածքը իրենց է մնալու: Այդ աղաները նույնիսկ մեզ են համարում իրենց սեփականությունը եւ անհարգալից վերաբերմունք են ցուցաբերում մեր եկեղեցիների եւ գերեզմանների նկատմամբ: Երբ գյուղում մեր պապերն էին բնակվում, մահմեդականներ չկային: Հետո են եկել, հաստատվել: Ասում են, որ հիմա հայ չի մնացել, ինչպես թե: Չէ՞ որ մեր եկեղեցիները հազարամյա պատմություն ունեն: Մնացել են նաեւ մեր գերեզմանները, չենք ուզում, որ կորչեն գնան: Եթե աղաները ժամանակին փրկել են մեզ, այդ միայն այն բանի համար, որ մենք արհեստավորներ ենք եղել, որոնց խիստ կարիքն են ունեցել: Այնուամենայնիվ փրկելու համար երախտապարտ ենք, սակայն արհամարհանքը վշտացնում է: Իրականում մասնատվել են նաեւ մեր ընտանիքները: Մի մասը մնացել է Իրանում, մյուսը՝ մահմեդականություն ընդունել: 1915-ից ի վեր մեր գյուղը Բահանայի երես չի տեսել: Չենք կարողանում կնքել մեր երեխաներին: Կնքվելու եւ պսակադրման համար սխրված հասնում ենք Սամսուն: Մենք չենք հեռացել Սասունից, որպեսզի կան ընտանիքներով բնակվող հայեր: Բիթլիսում 8 գյուղ ունենք, որոնց մի մասը գրանցված է իբրեւ մաքառուս: Որքան էլ ավերված լինեն, ունենք հարյուրավոր եկեղեցիներ: Ամեն տարի հուլիսի 25-ին ուխտագնացություն ենք կատարում Մարութա սար: Սուրբ Աստվածածին եկեղեցին այնտեղ է: Հիմա ախոռի է վերածված: Բուլդոզերներով քանդում են մեր գերեզմանները եւ կադաստը իբրեւ գերեզման չի գրանցում: Բայց ես սասունցի եմ, չեմ թողնի իմ գերեզմանը»:

ՀՐԱՆՏ ՉԵԼԵՔՅԱՆ,

Ամազոնն այնուամենայնիվ ամենաերկար գետն է

Բրազիլիայի տիեզերական հետազոտությունների ազգային կենտրոնի հաղորդման համաձայն, Ամազոնն այնուամենայնիվ աշխարհի ամենաերկար գետն է:

Կենտրոնի փորձագետներն արբանյակային տվյալների հիման վրա ուսումնասիրել են Ամազոնի հոսանքը: Իրենց հաշվարկներում նրանք հիմք են ընդունել անցյալ տարի Բրազիլիայի եւ Պերուի գիտնականների իրականացրած գիտարշավի արդյունքները: Այն ժամանակ գիտնականները հասել էին Ամազոնի ակունքին, որը գտնվում է Պերուական Անդերում, 5000 մետր բարձրության վրա:

Փաստորեն առաջին անգամ լուծվել է աշխարհագրական մեծագույն առեղծվածներից մեկը՝ հայտնաբերվել է այն վայրը, որտեղից սկիզբ է առնում Պերուն, Կոլումբիան եւ Բրազիլիան հատող ջրառատ Ամազոնը: Անցյալում կարծում էին, թե գետի ակունքը գտնվում է Պերուի հյուսիսում, բայց պարզվում է, որ հարավում է:

Գիտնականների տեղակայած արբանյակային փարոսները զգալիորեն դյուրացրել են նրանց խնդիրը: Բրազիլիայի տիեզերական հետազոտությունների ազգային կենտրոնի հետազոտությունների համաձայն, Ամազոնի երկարությունը 6992,06 կմ է, Նեղոսից (6852,15 կմ) 140 կմ-ով ավելի:

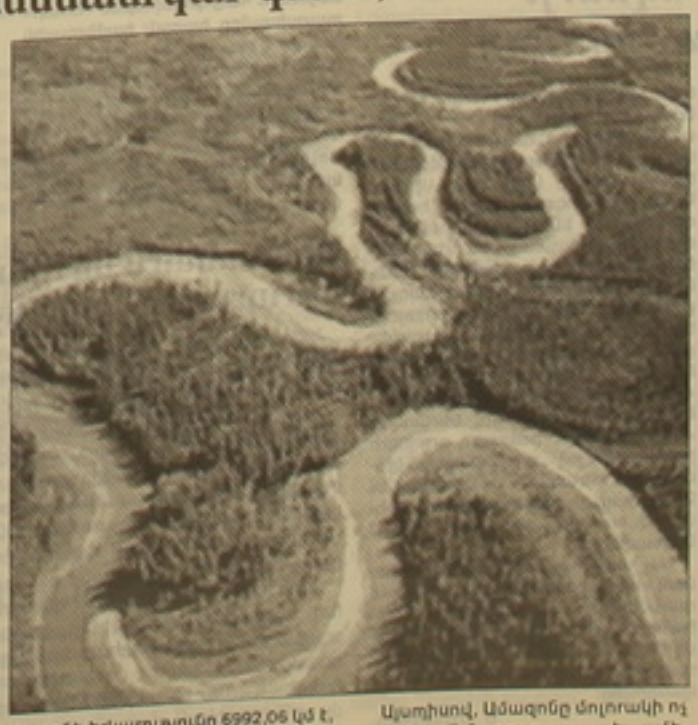

Այսպիսով, Ամազոնը մոլորակի ոչ միայն ամենաջրառատ, այլեւ ամենաերկար գետն է:

ՄԻՆՍԿ

Պայթյուն տոնական համերգի ժամանակ

Բելառուսի անկախության օրվա առիթով երեկ գիշեր մայրաքաղաք Մինսկի կենտրոնում տեղի ունեցած բացօթյա համերգի ժամանակ որոտացել է պայթյուն: Վիրավորվել է 50 մարդ: Ոմանց վիճակը ծանր է: Այդ մասին հաղորդում է Ինտերֆաքս գործակալությունը, վկայակոչելով Բելառուսի պաշտպանության նախարարության ներկայացուցիչներին:

Նրանց խոսքերով, հիվանդանոցներում առնվազն 47 վիրավոր կա: Նրանց մեծ մասը ստացել է ծեղերի եւ աչերի վնասվածքներ:

Պայթյունը տեղի ունեցել «Հերոս քաղաք Մինսկ» հուշարձանի մոտ՝ Հաղթողների եւ Մաշերովի պողոտաների խաչմերուկում: Իրավապահների հարարակած նախնական տվյալների համաձայն, պայթուցիկ սարքի մեջ եղել են հեղույսներ եւ պտուտակներ:

Մինսկի ՆԳԳՎ պետ, գեներալ Անատոլի Կուլեշովը հայտարարել է, որ խոսքն այն անձանց «խուլիգանության» մասին է, ովքեր դժգոհ են Մինսկում գեղեցիկ տոնի անցկացումից:

Միջադեպի փաստի առթիվ հարուցված է քրեական գործ: Պայթյունի կազմակերպիչներին փնտրում են գլխավորապես տուժածների մեջ:

Չնայած պայթյունին, համերգը շարունակվել է, նշում է Ռոյթեր գործակալությունը:

Բելառուսի նախագահ Ալեքսանդր Լուկաշենկոն ներկա է եղել միջոցառմանը եւ այցելել է պայթյունի վայր: Նա որոշել է անձամբ վերահսկել գործի քննությունը:

Բրիտանացիների համար 3 գլխավոր վտանգներն են «Ալ Ղաիդան», Իրանը եւ Ռուսաստանը

Մեծ Բրիտանիայի անվտանգության ծառայությունները Ռուսաստանը համարում են երկրին սպառնացող երրորդ մեծ վտանգը: Այդ մասին հայտնի է դարձել ՌԴ նախագահ Մեդվեդեւի Լոնդոն կատարելիք այցի նախօրեին: Լոնդոնի «Թայմս» թերթը գրում է, որ անվտանգության ծառայությունները բրիտանացիներին սպառնացող առաջին երկու գլխավոր վտանգներն են համարում «Ալ Ղաիդա» միջազգային ահաբեկչական ցանցը եւ Իրանի միջուկային ծրագիրը:

Անվտանգության բրիտանական ծառայությունները երկյուղներ ունեն, որ Ռուսաստանի գլխավոր հետախուզական գործակալությունները Մեծ Բրիտանիան հեղեղել են գործակալներով:

Բրիտանացիները դժգոհ են, որ հարկ է լինում կենսականորեն կարեւոր ռեսուրսներն օգտագործել ռուսների արդյունաբերական եւ ռազմական լրտեսության դեմ պայքարելու նպատակով: Վերջին օրերին աճում է դժգոհությունը նաեւ օտարերկրացի ներդրողների, մասնավորապես «Բրիտիշ փեթրոլիում» նավթային ընկերության նկատմամբ Ռուսաստանում վարվող հաղթականությունից: BBC-ն երեկ հաղորդեց, որ վարչապետ Վլադիմիր Պուտինը որոշել է հարկատու դարձնել արտերկրից դրամաշնորհներ ստացող միջազգային կազմակերպություններին (բնապահպաններ, Կարմիր խաչ եւ այլն):

Իսրայելի վարչապետը կոչ է անում Սիրիայի հետ ուղղակի երկխոսությանը

Իսրայելի վարչապետ Էհուդ Օլմերտը Սիրիայի հետ ուղղակի երկխոսություն սկսելու կոչ է արել: Ներկայումս երկու երկրներ դիվանագիտական շփումներն իրականացնում են Թուրքիայի միջնորդությամբ: Միջնորդ երկում Սիրիա-Իսրայել բանակցությունների հերթական փուլը տեղի կունենա օգոստոսին, հաղորդում է ԻՏԱՐ-ՏԱՍՍ գործակալությունը:

Էլյաթ քաղաքում կազմակերպված տնտեսական կոնֆերանսում վարչապետ Օլմերտը հայտարարել է. «Սիրիացիների հետ մենք լուրջ խոսակցություն ենք սկսել: Իմ գնահատմամբ, շատ շուտով բանակցությունները պետք է դառնան անմիջական»:

«Խնդիրներն այնքան բարդ չեն, որքան թվում են», ավելացրել է Օլմերտը՝ ընդգծելով, որ Սիրիայի հետ հաշտության համաձայնագրի կնքումը շատ կարեւոր հետեւանքներ կունենար Իսրայելի անվտանգության համար: «Կարծում եմ, նման հայտի ռազմավարական նշանակությունը չի կարելի անտեսել», ասել է վարչապետը:

Սիրիա-Իսրայել ուղղակի բանակցությունները վերջին անգամ ընդհատվել էին 2000 թվականին, Իսրայելի օկուպացրած Գոլանի բարձունքների հետ կապված տարաձայնությունների պատճառով: Սիրիան պահանջում է վերադարձնել այդ տարածքը:

Օլմերտն առայժմ չի խոսանում վերադարձնել Գոլանի բարձունքները: Որպես հաշտության համաձայնագրի կնքման պայման, Իսրայելը Սիրիայից պահանջում է խզել կապերը Իրանի, Լիբանանյան «Հզբոլլահ» եւ պաղեստինյան «Համաս» արմատական շարժումների հետ:

Մշակույթ

Էմիլ Գազազի հորինվածքների երևակայական աշխարհը

Ժամանակակից արվեստի թանգարանի նորակառույց տաճի առաջին հարկում շարունակվում է ծնունդով գյուղացի Էմիլ Գազազի գեղանկարչական ափսեաանների ցուցադրությունը: Տարիներ առաջ նա ադրում եւ աշխատում է ԱՄՆ-ում: Գազազի երեւանյան նախորդ ցուցահանդեսը «Արամ» դպրոցասրահում էր: Այս վերջինը շատ ավելի շահեկան է ոչ միայն խանկական, ծավալաբոնզ) ժանրում: Դանվի հիմնականում փորձարարվել են՝ տեսված արտահայտչաձեւերով, զգացմունքի տրավորիչ ցուցադրությամբ, ինչպես, օրինակ, կիրի՝ «Վայրի սեր» աշխատանքում: Կերպարային ընդգծվածությամբ այդի է ընկնում «Հոտիթը»՝ հաղթողի ինքնաբավ գոհունակությամբ, վանիչ մեծամտությամբ, անհոգտես դեալների տեսվածությամբ: Ցուցադրվածներից ամենախոսը այս գործը ժամանակակից արվեստի թանգարանին նվիրել է Լոս Անջելեսից Գրիգոր Մուրադյանը: Հետաքրքրական են «Այծեմարդ», «Խնձորով մարդ», «Թագուհու նավը» գործերը:

Գազազի գեղանկարչության հանդեպ վերաբերմունքը ըստ դիտորդի նախասիրության, կարող է լինել շատ հակասական՝ գեղագիտական ընկալման տեսակետից: Կյանքի ձեւերի անբնական միակցումները եւ կերպախեղումները մարդկային բնույթի անկատարության հետեւանք է, կոնտրաստները՝ մտածողական եւ գունային, ավելի ցայտուն են, շատ ավելի փիչ է նեղությունակ մթնոլորտը («Ընտանիք»): Պակերեսի ինչ նաեւ արվեստագետի նկարչական մտածողությանը ծանոթանալու տեսանկյունից: Ներկայացման էմոցիոնալությունը հնարավորություն է տալիս հստակ ընկալելու նրա գեղանկարչական եւ խորհրդանշային մտի մոտիվացիան՝ ֆանտազիայի աշխարհը: Թանձր վրձնահարվածներով, մուգ գունային շերտերով յուրաքանչյուր գործերն ավելի տիրապետող են: Գազազի արվեստային մտածելուն առհասարակ բնորոշ է գեղարվեստի մեջ ընդունված ժամանակային դպրոցականությունների կիրառումը, այսպես կոչված «տեղափոխությունները»: Պատմական անցյալը ներկային միաձուլված միաձույլ, միֆական կերպարները յուրահատուկ մոտեցում է աշխարհի անընդհատական փոփոխություններին: Կերպարային ձեւախեղումները «անցնում են» մարդկության վաղագույն շրջանի կոմունիստական դպրոցական դրսեւորումների միջով՝ արտահայտելով դեֆորմացված, աղճատված փոխհարաբերություններ: Ուստ հայտնվում, ընդգծված կեցվածքով բազմազան ֆիգուրները դրսեւորված են բատերայնությամբ, երբեմն՝ ծիսականության մեջ: Իր նկարչական հորինվածքին, բազմաբնույթ դերասանական ամենից հակասականը հեգնախառն մթնոլորտն է: Թեմատիկ առումով նրան սնում է հին ավանդի «մարդաբանության» դպրոցությունը՝ միախառնված միֆոլոգիային: Մարդու դեռեւս «չմաղակոված» դրդումները, վայրի, անբռնազբաս դպրվածը, բիրտ ինքնավստահությունը, տոտեմիզմին հատուկ տարրերը՝ կենդանական աշխարհի բնաջին մտերմությամբ, արտահայտված են բազմաթիվ կտավներում («Խոսող ձուկ», «Ցեզ», «Կարդալ ոչխարի գլուխ»): Մարդու անօգնական վիճակը՝ բախվելի նուրբ գույներով առկա է «Օգնություն», «Սուրբ Անտոնիոյի կանչը», «Լավանոյի երգիկը» եւ այլ գործերում: Դանվի շատ ավելի թեթեւ են դիտվում գրաֆիկական աշխատանքներում: Էմիլ Գազազի գեղագիտությունը առավել արտահայտված է հանդակի (նյութը՝ բամբակ) ժանրում: Դանվի հիմնականում փորձարարվել են՝ տեսված արտահայտչաձեւերով, զգացմունքի տրավորիչ ցուցադրությամբ, ինչպես, օրինակ, կիրի՝ «Վայրի սեր» աշխատանքում: Կերպարային ընդգծվածությամբ այդի է ընկնում «Հոտիթը»՝ հաղթողի ինքնաբավ գոհունակությամբ, վանիչ մեծամտությամբ, անհոգտես դեալների տեսվածությամբ: Ցուցադրվածներից ամենախոսը այս գործը ժամանակակից արվեստի թանգարանին նվիրել է Լոս Անջելեսից Գրիգոր Մուրադյանը: Հետաքրքրական են «Այծեմարդ», «Խնձորով մարդ», «Թագուհու նավը» գործերը:

Գազազի գեղանկարչության հանդեպ վերաբերմունքը ըստ դիտորդի նախասիրության, կարող է լինել շատ հակասական՝ գեղագիտական ընկալման տեսակետից: Կյանքի ձեւերի անբնական միակցումները եւ կերպախեղումները մարդկային բնույթի անկատարության հետեւանք է, կոնտրաստները՝ մտածողական եւ գունային, ավելի ցայտուն են, շատ ավելի փիչ է նեղությունակ մթնոլորտը («Ընտանիք»): Պակերեսի ինչ նաեւ արվեստագետի նկարչական մտածողությանը ծանոթանալու տեսանկյունից: Ներկայացման էմոցիոնալությունը հնարավորություն է տալիս հստակ ընկալելու նրա գեղանկարչական եւ խորհրդանշային մտի մոտիվացիան՝ ֆանտազիայի աշխարհը: Թանձր վրձնահարվածներով, մուգ գունային շերտերով յուրաքանչյուր գործերն ավելի տիրապետող են: Գազազի արվեստային մտածելուն առհասարակ բնորոշ է գեղարվեստի մեջ ընդունված ժամանակային դպրոցականությունների կիրառումը, այսպես կոչված «տեղափոխությունները»: Պատմական անցյալը ներկային միաձուլված միաձույլ, միֆական կերպարները յուրահատուկ մոտեցում է աշխարհի անընդհատական փոփոխություններին: Կերպարային ձեւախեղումները «անցնում են» մարդկության վաղագույն շրջանի կոմունիստական դպրոցական դրսեւորումների միջով՝ արտահայտելով դեֆորմացված, աղճատված փոխհարաբերություններ: Ուստ հայտնվում, ընդգծված կեցվածքով բազմազան ֆիգուրները դրսեւորված են բատերայնությամբ, երբեմն՝ ծիսականության մեջ: Իր նկարչական հորինվածքին, բազմաբնույթ դերասանական ամենից հակասականը հեգնախառն մթնոլորտն է: Թեմատիկ առումով նրան սնում է հին ավանդի «մարդաբանության» դպրոցությունը՝ միախառնված միֆոլոգիային: Մարդու դեռեւս «չմաղակոված» դրդումները, վայրի, անբռնազբաս դպրվածը, բիրտ ինքնավստահությունը, տոտեմիզմին հատուկ տարրերը՝ կենդանական աշխարհի բնաջին մտերմությամբ,

«Մեկ ազգ, մեկ մշակույթ» համահայկական փառատոնի մեկնարկը՝ գրողների համահայկական 4-րդ համաժողովով

Երեկ ՀՀ մշակույթի նախարար Հասմիկ Պողոսյանը ասուլիսի ընթացքում նեց, որ Գրողների 4-րդ համահայկական համաժողովով կնքվի «Մեկ ազգ, մեկ մշակույթ» համահայկական փառատոնի մեկնարկը հուլիսի 7-ին, որին անմիջապես կհետեւի «Ոսկե ծիրան» ամենամյա կինոփառատոնը, այնուհետեւ՝ բատերական փառատոնը, մշակութային ժառանգության, ժուռնալիստիկայի համաժողովները: «Այսօր մեկ կատարողական խնդիր է դրված «Մեկ ազգ, մեկ մշակույթ» համահայկական փառատոնի առջեւ՝ որպեսզի կայանան համահայկական ծրագրերը բոլոր ոլորտներում: Դրանց նախաձեռնները կարծես թե արդեն կան եւ արդյունքում կունենանք համահայկական մի ծրագիր, որտեղ համախմբված կլինեն բոլոր բնագավառները», նեց Նախարարը: Փառատոնի ձեռքբերումներից է «Գրի համահայկական առաջին տոնավաճառը», որը կլինի ամենամյա: Այսուհետեւ տարին երկու անգամ՝ հուլիսին եւ հոկտեմբերին կանցկացվեն հայ գրի ու բարգմանական գրի ցուցահանդես-տոնավաճառներ, որոնք կնպաստեն գրող եւ հրատարակիչ կապերի ամրապնդմանը:

Հայաստանի գրողների միության նախագահ Լեւոն Անանյանը լրագրողներին ծանրամասն տեղեկատվություն տվեց գրողների 4-րդ համահայկական համաժողովի մասին եւ հաստատեց կարտուրեց, որ այն անց է կացվում «Մեկ ազգ, մեկ մշակույթ» համահայկական փառատոնի շրջանակներում ու ֆինանսավորվում է կառավարության կողմից (18 միլիոն): ՀԳՄ-ն, Արցախի իշխանությունները նաեւ իրենց աջակցությունն են գուրարել հաստատվածին, որպեսզի երեւանում, Ծաղկաձորում ու Արցախում անցկացվող համաժողովի պատվիրակները կարողանան համաձեռ կարտուրագույն հարցեր քննարկել ու դրանց լուծումների բանալին գտնել: Արդեն ժամանում են սփյուռքից հայտեր ներկայացած մոտ ինը տասնյակ գրողներ, որոնց շարքում 27-ը երիտասարդ գրողներ են, ովքեր տարբեր համայնքներում քարոզում են հայրենիքի ու հայրենասիրության գաղափարը: Ինչպես նեց Անանյանը. «Սփյուռքյան գրական կապերը շատ կարեւոր արդյունքներ են տվել: Եթե նախորդ համաժողովները ունեին ճանաչողական բնույթ, գրական ունեցվածքի գուրագրման բնույթ, այժմ շատ ավելի խորքային հարցեր են արծարծվում: Կարողացել ենք ստեղծել սփյուռքի հայոց գաղթօջախներում կառույցներ, միություններ, մասնաճյուղեր (Իրան, Լիբանան, Սիրիա, ԱՄՆ), որոնց հետ ակտիվորեն համագործակցում ենք: Արդյունքում՝ հայ գրողները գեղադասում են իրենց գործերը տպագրել Հայաստանում»: Անանյանը ցավով նեց, որ շատ գաղթօջախներում, հատկապես Եվրոպայում եւ ԱՄՆ-ում երիտասարդ գրողներ չկան: Բացառություն են կազմում Թեհրանը, Բեյրութը եւ Հալեպը. «Մշակույթի նախարարի առաջարկով համաժողովի ծրագրում ներառվեց «Սփյուռքահայ երիտասարդ գրողների խորհրդաժողով», որի ընթացքում կքննարկվեն «Գրական նոր սերունդը եւ 21-րդ դարի մարտահրավերները» թեմայով հարցերը, տեղեկացրեց ՀԳՄ նախագահը:

Նա հույս հայտնեց, որ որոշ ժամանակ անց Հայաստանը կկարողանանք դարձնել գրի միջազգային ցուցահանդեսների երկիր ու մեր ընթերցասերներին եւ գրասեր ժողովրդին կվերադարձնենք ընթերցանության ավանդույթը:

Մ. ՄԱՐՏԵՍՅԱՆ

«Հուշի» պարախմբի 15-ամյակի տնտակատարությունը Երեւանում

Նյու Յորքի (ԱՄՆ) սուրբ Վարդան Մայր տաճարի «Հուշի» պարախումբը հիմնադրվել է 1992-ին գեղարվեստական ղեկավար ու բալետմայստեր Սեդա Պասկալյան-Քանդարջյանի ջանքերով: Սկզբնական շրջանում պարային համույթը բաղկացած է եղել մի խումբ պատանիներից, որոնք Հայաստանի տահմանների դուրս ներկայացրել են հայ մշակույթը: Իսկ երբ հեռավոր Ամերիկայում լուր է հասնում, որ Արցախի սիրտը՝ Հուշին ազատագրվել է ազերիներից, հայրենասեր մի խումբ պատանի ու ավագ սերնդի ներկայացուցիչներ ոգեւորված որոշում են, հատուկ նախապատրաստվում ու 1995-ին՝ Հուշիի ազատագրման 3-րդ տարեդարձի առիթով հայկական պարախումբը անվանում «Հուշի»:

15 տարվա ճանապարհ անցած պարախումբը մեծ ճանաչում է ձեռք բերել՝ բազմաթիվ հյուրախաղեր տալով տարբեր երկրներում ու մշտապես արժանացել ներկաների ջերմ ընդունելությանը՝ հայ արվեստն ու մշակույթը արժանավայել ներկայացնելու համար: Նշենք, որ համույթի 110 սաները 5-25 տարեկան են եւ նրանց մեջ խանդավառությունը երբեք չի թուլանում, այլ ընդհակառակը, ընդլայնում են շրջագայությունների աշխարհագրությունը: «Հուշի» պարային համույթը բազում ելույթներ է ունեցել թե՛ հայ, թե՛ օտար հանդիսատեսի առջեւ՝ Կանադայում, ԱՄՆ-ի տարբեր նահանգներում եւ այլուր: Պարախմբի երազանքը մշտապես եղել է մայր հայրենիքում հանդես գալը: Եվ ահա նրանց երազանքը իրականացավ 2000-ին, երբ խոր Վիրապում իրենց համերգը նվիրեցին հիսունհնությունը Հայաստանում պետական կոչ հոչակելու 1700-ամյակին, իսկ 2005-ին՝ Մեծ եղեռնի 90-րդ տարելիցին: Հայկական պարախումբը համերգային ծրագրով բազմիցս հանդես է եկել երգիչներ Պարոնի Պողոսյանի, Հուլան Պետրոսյանի, Տիգրան Պետրոսյանի եւ այլոց հետ: Իսկ 2006-ին Փասադենայում ու Կալիֆորնիայում «Հուշի» պարախումբը հատուկ համերգային ծրագիր է պատրաստել ու նվիրել Թեֆեյան մշակութային միության 60-րդ տարեդարձին, որին մասնակցում էին երգիչներ Հովիկ Գրիգորյանը, Սալոմի Մայիլյանը, Հերմինե Թումանյանը, Ռուբեն Թելունցը, Արմեն Հովհաննիսյանը, բանաստեղծուհի Նունե Ավետիսյանը:

2007-ի սեպտեմբերին Բրազիլիայի «Միլենիում» թատրոնում «Հուշի» պարային համույթի համերգը նվիրված էր իրենց գործունեության 15-ամյակին, իսկ հոկտեմբերին Նյու Յորքում «Հայաստան» հիմնադրամի 15-ամյակին նույնպես մի հրաբալի համերգ էին նվիրել:

Հայաստան երրորդ այցը նվիրված էր հենց «Հուշի» պարախմբի 15-ամյակին: Հուլիսի 3-ին Ալեքսանդր Սպենդիարյանի անվան օպերայի եւ բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի բեմը լեցուն էր հանդիսատեսներով: Տոմսերը մի քանի օր առաջ արդեն սպառվել էին եւ մեծ դժվարությամբ կարողացա երկու տոմս գտնել: Հաջորդ օրը միայն **«Ազգը»** ստացավ հրավեր ու մասնակցեց համերգին: Պետք է ասեմ, որ գեղեցիկ կազմակերպված համերգային շատ խիտ ծրագիրը թերեւս կարելի էր մի քիչ կրճատել, քանզի մոտ 4 ժամ շատ դժվար է ամառվա շոգին դիմանալ: Հայկական պարի էլեմենտները պահպանված, նազանոթով ու հեզությամբ իրար էին հաջորդում պարերը, որոնք զուգահեռաբար ընթանում էին անվանի հայ երգիչներ Հովիկ Գրիգորյանի, Սոսե Մարտիրոսյանի, Արմեն Հովհաննիսյանի, Հերմինե Ամիրյանի, Սալբի Մայիլյանի, Լեյլա Մարիբեկյանի հրաբալի կատարումներով: Համերգին ելույթ ունեցավ նաեւ Նյու Յորքի օպերային թատրոնի երգիչ Վաղարշակ Օհանյանը եւ ասմունքող Անահիտ Իշկանյանը: Համերգին բազմաթիվ հյուրեր ու օտարերկրացիներ էին եկել: Ներկա էին նաեւ ՀՀ ԱԳ սփյուռքի հարցերով կոմիտեի նորանշանակ նախագահ Հրանուշ Հակոբյանը, գրականագետ, ՀՀ մշակույթի նախարարի խորհրդական Երվանդ Ազատյանը: Ցավոք, համերգի ծրագիրը տրված էր անգլերենով եւ ներկաներին այդ փաստը վրդովեցրեց, քանզի ՀՀ-ում պետական լեզուն հայերենն է:

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի հովանու ներքո Նյու Յորքի ս. Վարդան մայր տաճարի «Հուշի» պարախմբի մի քանի տասնյակ սաներ՝ 7-25 տարեկան, հայրենի բեմում, չնայած սիրողական մակարդակին, մեկ անգամ եւս առաջացրեցին, որ զորու են մշտապես վառ պահել հայրենի մշակույթի նկատմամբ հատուկ սերն ու ջերմությունը, օտար ափերում հայեցի դաստիարակվել ու այն փոխանցել սերունդներին:

Մարիետա Մուրադյան

Դիմանկարն արդիականության եւ նորարարության մեջ

ՆՓԱԿ-ի երեկվա ցուցահանդեսի նյութակն էր ի մի բերել 90-ականներից մինչ օրս ձեւավորված դիմանկարային գարգացումները, որոնք արվեստագետների եւ նորարար կենտրոնների համագործակցության արդյունք են:

«Ինչ է դիմանկարը՝ հիշողություն, ճանաչելիության փաստ, ակամաս, ժամանակի հավաքական կերպար, թե՛ պարզապես պատկեր, որի միջոցով երեւակայությունը հնարավորություն է ստանում կառուցել ինչ-որ միջավայր, ժամանակ», ասաց ցուցահանդեսի համադրող Արեւիկ Արեւշատյանը՝ հավելելով, որ արվեստն անհատական, անստանդարտորեն ճանաչելի կերպարների, դիմանկարների կարիք է զգում: Ցուցահանդեսում ներկայացված կերպար-արվեստը հետաքրքրական է ու տպավորիչ:

Որպեսզի սեւագրեմ մոր վախվորած հայացքը, հեկեկացող կնոջ աչքերի ու դողդողացող շուրթերի, մինչեւ խելագարության սահմանը հասող տրամադրու աչքերի արտահայտությունը դիտողների մոտ առաջացնում է զգացողություն, որ նման է փշաքաղության կամ զառանցի: Արվեստագետները կարծես փշում են նախկին կարծրացած պատկերացումները դիմանկարի մասին՝ ստեղծելով ընդհանրացված սոցիալական բողոքի պատկեր:

< <

Աբրամովիչը հրավիրում է Արշավինին, «Չենիթը» նոր պայմանագիր է առաջարկում

Ֆուտբոլի Եվրոպայի առաջնությունում ՌԴ հավաքականի եւ «Չենիթի» հարձակվող Անդրեյ Արշավինի խաղը գրավել էր առաջատար մի քանի թիմերի մարզիչների ուշադրությունը: Լրատվամիջոցները շտապեցին հայտնել, որ «Բարսելոնը» պատրաստ է 15 մլն եվրո վճարել Արշավինի տեղափոխման դիմաց: Շատերը թերահավատորեն վերաբերվեցին այդ տեղեկատվությանը, քանի որ Արշավինը բնավ էլ առաջին մեծության «աստղերի» շարքին չի դասվում: Ճիշտ է, «Չենիթի» ղեկավարությունը հաստատել է «Բարսելոնից» նման առաջարկ ստանալու փաստը:

Ստեղծված իրադրության վրա լույս է սփռում օրերս իսպանական El Mundo Deportivo թերթում հրապարակված հոդվածը: Հոդվածագիրը հաստատում է, որ «Բարսելոնի» նախագահ Ժոան Լապորտան հրահանգել է չշտապել Արշավինի հարցով բանակցություններում: Ակումբի համար ներկայում առաջնահերթը Լոնդոնի «Արսենալի» հարձակվող Էմանուել Ադեբայորի եւ կիսապաշտպան Ալեքսանդր Գլեբի ձեռքբերումն է:

Արշավինը որոշակի դժվարություններ ունի գործակալի՝ Պավել Անդրեեւի հետ, որը բոլորից լավ է տեղեկացված, որ Ֆուտբոլիստին վաճառեն 15 մլն եվրոյով: Նա հույս ունի, որ Արշավինի տրանսֆերային գինը պետք է զգալիորեն բարձր լինի: Իսկ այդ դեպքում Ֆուտբոլիստի տեղափոխման հարցում հնարավոր են բարդություններ ծագեն:

Ըստ բրիտանական Sun թերթի, Արշավինով հետաքրքրվում է նաեւ Լոնդոնի «Արսենալը», որի գլխավոր մարզիչ Արսեն Վենգերը շտապ է ցանկանում իր թիմում տեսնել ռուս ֆուտբոլիստին: Սակայն Արշավինը հավանաբար տեղափոխվի Լոնդոնի այլ ակումբ՝ «Չելսի», որի սեփականատեր Ռոման Աբրամովիչը 12 մլն ֆունտ ստերլինգ է առաջարկել «Չենիթին»: Ըստ Daily Mirror-ի, «Չենիթի» ղեկավարությունն ու Արշավինը նախնական համաձայնություն են տվել եւ շուտով պետք է մեկնեն Լոնդոն՝ բանակցություններ:

Սակայն այս տեղեկատվությանը հետեւեց հաջորդը: Արշավինը հանդիպել է «Չենիթի» նախագահ Ալեքսանդր Դյուկովի հետ, որը նրան առաջարկել է ավելի լավ պայմաններով եւս երկու տարով երկարաձգել պայմանագիրը: Արշավինի ներկայիս պայմանագիրը գործում է մինչեւ 2010-ի դեկտեմբերի 31-ը: Ֆուտբոլիստը տարեկան մոտ 3 մլն եվրո է ստանում:

Հայաստանից «Միկան» ու «Փյունիկը»

Անգլիայի չեմպիոն ու չեմպիոնների գավաթակիր «Մանչեսթր Յունայթեդ» արդեն 3 ամիս գլխավորում է ափսարհի 350 ուժեղագույն ակումբների ցանկը: Նախորդ ամսվա համեմատ 2-րդ հորիզոնականում տեղ է զբաղեցրել Լոնդոնի «Չելսին»: Իսկ 2-րդ տեղը զբաղեցնող «Բոկա Խունիորսը» նահանջել է 9-րդ հորիզոնական: Լավագույն տասնյակի կազմը մնացել է անփոփոխ: Փոփոխություններ են տեղի ունեցել միայն տասնյակի ներսում:

Ինչպես եւ նախորդ ցուցակում, այս անգամ էլ Հայաստանը ներկայացնում են «Միկան» ու «Փյունիկը»: «Միկան» 9 հորիզոնականով բարձրացել է եւ այժմ 74 վարկանիշով զբաղեցնում է 249-րդ տեղը: Իսկ ահա «Փյունիկը» 5 հորիզոնականով նահանջել է՝ 62,5 վարկանիշով հանգրվանելով 342-րդ տեղում:

Նախկին ԽՍՀՄ հանրապետությունների թիմերից լավագույն ցուցանիշն ունի ՌԴ չեմպիոն եւ ՈւԵՖԱ-ի գավաթակիր «Զենիթը», որը չորս տեղով նահանջել եւ զբաղեցնում է 26-րդ հորիզոնականը: 100 լավագույն ակումբների շարքում տեղ են զբաղեցնում նաեւ Դոնեցկի «Շախտյորը» (36-րդ տեղ), Մոսկվայի «Սպարտակը (65-րդ տեղ), Տալլինի «Լեւադիան» (74-րդ տեղ) եւ Կիեւի «Դինամո» (77-րդ տեղ):

Ներկայացնում ենք լավագույն տասնյակի ցուցանիշները:

1. «Մանչեսթր Յունայթեդ»	Անգլիա	286
2. «Չելսի»	Անգլիա	258
3. «Բավարիա»	Գերմանիա	252
4. «Գլազգո Ռեյնջերս»	Շոտլանդիա	251,5
5. «Բարսելոն»	Իսպանիա	251
6. «Ռոմա»	Իտալիա	248
7. «Լիվերպուլ»	Անգլիա	243
8. «Արսենալ»	Անգլիա	237
9. «Բոկա Խունիորս»	Արգենտինա	231
10. «Ինտեր»	Իտալիա	226

Ընտանեկան եզրափակիչ

Թենիսի Ուիմբլդոնի մրցաշարում կանայք որոշեցին եզրափակիչի մասնակիցներին: Վճռորոշ խաղը կվերապահվի Ուիլյամս քույրերի մրցավեճի: Ելենա Լիխովցեւան էլ չհաջողվեց կասեցնել Վինուս Ուիլյամսի հաղթարշավը Դեմեստեւային էլ չհաջողվեց կասեցնել Վինուս Ուիլյամսի հաղթարշավը: Դա մրցակիցների 8-րդ հանդիպումն էր: Նախորդ մրցախաղերում Ելենան կը: Դա մրցակիցների 8-րդ հանդիպումն էր: Նախորդ մրցախաղերում Ելենան միայն 2 անգամ էր հաղթել ամերիկուհի թենիսիստուհուն: Այս անգամ Վինուսը 2 անգամ էր հաղթել ամերիկուհի թենիսիստուհուն: Այս անգամ Վինուսը հաղթեց 2 խաղափուլում (6-1, 4-6): Սերենան էլ առավելության հասավ՝ չին թենիսիստուհի Չժեն Ցզիի նկատմամբ (6-2, 7-6):

Պորտուգալացիները հրավիրում են Կեյրուշին

Պորտուգալիայի ֆուտբոլի ֆեդերացիան առաջարկել է «Մանչեսթր Յունայթեդ» գլխավոր մարզչի օգնական Կեյրուշին սանձնել երկրի ազգային հավաքականի ղեկը: Նա պետք է փոխարինի «Չելսի» տեղափոխված գալին հավաքականի ղեկը: Նա պետք է փոխարինի «Չելսի» տեղափոխված գալին հավաքականի ղեկը: Լուիս Ֆելիպե Սկոլարիին: Կեյրուշը մտածելու համար ժամանակ է խնդրել: Լուիս Ֆելիպե Սկոլարիին: Կեյրուշը մտածելու համար ժամանակ է խնդրել: Ֆուտբոլի ֆեդերացիայի նախագահ Միգելը մտադիր է մեկնել Մանչեսթր եւ տեղում ակումբի ղեկավարության հետ քննարկել Կեյրուշի տեղափոխման դիմաց վճարելիք փոխհատուցման գումարի չափը:

Մականն արժանի տեղը կգտնի Գինեսի ռեկորդների գրքում

Հուլիսի 14-ին Գինեսի ռեկորդների գրքում իր արժանի գրանցումը կստանա ափսարհի ամենաերկար հոկեյի մականը: Դունկան Բաթերսոնը գանվող փայտաբեկորի ամենաերկար հոկեյի մականը: Դունկան Բաթերսոնը գանվող փայտաբեկորի ամենաերկար հոկեյի մականը: Այդ յուրօրինակ տյա այդ մականի երկարությունը 63 մետր է, իսկ՝ 33 տոննա: Այդ յուրօրինակ տյա այդ մականի երկարությունը 63 մետր է, իսկ՝ 33 տոննա: Ցուցանմուշը դեռեւս 1986-ին զարդարում էր Վանկուվերում կազմակերպված ցուցանմուշը դեռեւս 1986-ին զարդարում էր Վանկուվերում կազմակերպված «Էքսպո-86» համաշխարհային ցուցահանդեսում կանադական տաղավարը: «Էքսպո-86» համաշխարհային ցուցահանդեսում կանադական տաղավարը: Ավելի քան 20 տարի Դունկանի բնակիչները պայքարում էին յուրօրինակ ցուցանմուշը Գինեսի ռեկորդների գրքում գրանցելու համար: Չգիտես ինչու, ցուցանմուշը Գինեսի ռեկորդների գրքում գրանցելու համար: Չգիտես ինչու, ցուցանմուշը Գինեսի ռեկորդների գրքում գրանցելու համար: Գինեսի ռեկորդների գրքի հրատարակմամբ սկսեց զբաղվել Կանադացի Ջիմի Պեթիսոնը, Դունկանի բնակիչներից մեկին հանդիպելով հանդիպել նրա հետ ու պատմել հրաշք մականի մասին:

Հաղթեց անձնական ռեկորդով

Աթենքի օլիմպիադայի արծաթե մրցանակակիր Բրայան Քլեյը տասնամարտում նվաճեց ԱՄՆ-ի չեմպիոնի տիտղոսը՝ սահմանելով անձնական ռեկորդ: Նա վաստակեց 8832 միավոր: Այդ արդյունքը սպորտի պատմության մեջ 10-րդն է: Իսկ ռեկորդը պատկանում է չեխ Ռոման Սեբրլեին, որը 2001-ի մայիսի 27-ին Գեսցիսում անցկացված մրցումներում վաստակել էր 9026 միավոր:

Գեյը մտադիր է գերազանցել ափսարհի ռեկորդը

Ամերիկացի առագավազորդ Թայսոն Գեյը մտադիր է հուլիսի 25-ին Լոնդոնում կայանալիք մրցումներում կրկնել 100 մ վազքում ռեկորդային իր ցուցանիշը, որն ուժեղ համու պատճառով չդրանցվեց որպես ափսարհի ռեկորդ: Հիշեցնենք, որ հունիսի 29-ին նա ցույց էր տվել 9,68 վրկ արդյունք, ինչը 0,04 վրկ-ով գերազանցում է ճամայկացի Ուսեյն Բոլտի համաշխարհային ռեկորդը: Սակայն համու արագությունը մրցումների ժամանակ 4,1 մ/վրկ էր, ինչը երկու անգամ գերազանցում էր թույլատրելի նորման: «Իմ առաջին նպատակը Պեկինի օլիմպիական խաղերի ուղեգիր նվաճելն էր, ինչը հաջողությամբ կատարեցի: Զգում եմ, որ կարող եմ կրկնել ցույց տված արդյունքս: Հուլիսի 25-ին շատ լավ մրցակից կունենամ հանձին ճամայկացի Ասաֆա Պաուելի: Հուսով եմ, որ մենք երկրպագուներին կհամոզենք շատ հետաքրքիր մրցում», հայտարարել է Թայսոն Գեյը:

Ափսարհի ռեկորդ 100 մ վազքում մեկ ամիս առաջ է բարելավել ճամայկացի Ուսեյն Բոլտը՝ ցույց տալով 9,72 վրկ արդյունք: Դա 0,02 վրկ-ով գերազանցում է նրա հայրենակից Ասաֆա Պաուելի ռեկորդը:

ՏՊԱԿՈՒՅԹԵՐ

Էդգար Մանուշարյանը կխաղա «Նեյմեգենում»

«Ազգն» արդեն տեղեկացրել է, որ Ամստերդամի «Այաքսը» տրանսֆերի է հանել Էդգար Մանուշարյանին: Եվ ահա հայտնի դարձավ, որ հայ ֆուտբոլիստը մեկ տարվա վարձավճարով հանդես է գալու Հոլանդիայի առաջնության մասնակից մեկ այլ ակումբում՝ «ՆԵԿ-Նեյմեգենում»: Ինչպես նշել է «Այաքսի» տեխնիկական տնօրեն Դանի Բլինդը, «Նեյմեգենում» խաղալով, Էդգար Մանուշարյանը խաղային անհրաժեշտ փորձ կկուտակի եւ բարելավելով ունակությունները, կվերադառնա նախկին թիմ: Հուսանք, որ այդպես էլ կլինի:

Էդգար Մանուշարյանի նոր թիմը՝ «ՆԵԿ-Նեյմեգենը» նախորդ առաջնությունում 18 թիմերի մրցավեճում զբաղեցրել է 8-րդ տեղը: 34 խաղում թիմը վաստակել է 49 միավոր (+14=7-13, 49-50):

Ինչպես հայտնի է, «Այաքսը» նոր մրցաշրջանում գլխավորելու է Հոլանդիայի հավաքականի նախկին գլխավոր մարզիչ Մարկո վան Բաստենը: Նա արդեն թիմ է հրավիրել «Հերենվենի» եւ Սերբիայի հավաքականի հարձակվող Միրալեմ Սուլեյմանիին, ով հետաքրքրում է նաեւ «Չելսիին»:

Պետրոս Մեծի շանսան Արթուր Աբրահամին

Կոլումբիացի բոնցֆամարտիկ Էդիսոն Միրանդային նոկաուտով հաղթելուց հետո Արթուր Աբրահամը ժամանել է Հայաստան: Պրոֆեսիոնալ ռինգում նա տոնած 27-րդ հաղթանակի առիթով ՌԴ պատասխանության, անվտանգության եւ իրավակարգի ակադեմիան Արթուր Աբրահամին պարգեւատրել է Պետրոս Մեծի շանսանով:

Բարաբյանը զիջեց մրցակցին

Ուկրաինայում բնակվող հայազգի բոնցֆամարտիկ Յուրի Բարաբյանին չհաջողվեց նվաճել WBA-ի վարկածով կիսածանր քաշային կարգում ափսարհի չեմպիոնի թափուր տիտղոսը: Բուենոս Այրեսում կայացած մենամարտում Բարաբյանը միավորներով զիջեց արգենտինացի Հյուգո Գարային: Երեք մրցավարներն էլ նախապատվությունը տվեցին արգենտինացուն (120-108, 118-110, 118-111):

Հալիլ Մութլուն հրաժարվեց օլիմպիադայից

Ծանրամարտի պատմության մեջ օլիմպիական խաղերի քառակի առաջին չեմպիոնը դառնալու Հալիլ Մութլուի երազանքն անկատար մնաց: Թուրք ծանրոցը խորհրդակցելով երկրի սպորտի նախարարի հետ, հրաժարվել է Պեկինի օլիմպիադայի մասնակցությունից:

54 կգ քաշային կարգում 1996-ի Ատլանտայի եւ 56 կգ քաշային կարգում 2000-ի Սիդնեյի ու 2004-ի Աթենքի օլիմպիադաների չեմպիոնը մինչ այդ ծրագրել էր մասնակցել նաեւ իր չորրորդ օլիմպիադային: Սակայն մարզումներից մեկի ժամանակ նրան չհաջողվեց բարձրացնել պատվիրած նախնական քաշը եւ Մութլուն հասկացավ, որ Պեկինում չի կարող պայքարել չեմպիոնի տիտղոսի համար:

Հիշեցնենք, որ Մութլուն 2005-ին արգելված խթանիչների օգտագործման համար 2 տարով որակազրկվել էր: Այս տարվա արդիլին կայացած ծանրամարտի եվրոպայի առաջնությունում 34-ամյա թուրք ծանրոցը վերջին 13 տարիների ընթացքում առաջին անգամ պարտություն կրեց՝ ոսկե մեդալը անձնական ավելի ծանր քաշի պայծառով զիջելով մոլդովացի Բոտուին:

Դոմենեկը կշարունակի ափսատանքը

Թեեւ եվրոպայի առաջնությունում Ֆրանսիայի հավաքականին չհաջողվեց հաղթահարել նույնիսկ խմբային մրցաշարի արգելքը, սակայն երկրի ֆուտբոլի ֆեդերացիան շարունակում է վստահել գլխավոր մարզիչ Ռայմոն Դոմենեկին: Նրա պայմանագիրը մինչեւ 2010-ն է: 56-ամյա մասնագետը հանդիպել է ֆուտբոլի ֆեդերացիայի նախագահ Ժան Պիեռ Էսկալեթի հետ: Վերջինս առաջարկով տնօրենների խորհուրդը հավանություն է տվել Դոմենեկին թողնել հավաքականի գլխավոր մարզչի պաշտոնում մինչեւ ափսարհի 2010-ի առաջնության ավարտը:

Դոմենեկը հավաքականի ղեկը սանձնել է չորս տարի առաջ՝ փոխարինելով ժակ Սանտինիին: Նրան հաջողվեց հավաքականին ափսարհի առաջնության եզրափակիչ փուլի ուղեգիր պարգեւել: Ֆրանսիացիները հաջող հանդես եկան առաջնությունում՝ հասնելով մինչեւ եզրափակիչ, որտեղ 11 մ հարվածներով զիջեցին իսպանցիներին: 2010-ի ափսարհի առաջնության ընտրական մրցաշարում Ֆրանսիայի հավաքականի մրցակիցներն են լինելու Սերբիայի, Լիտվայի, Ավստրիայի, Ռումինիայի եւ Ֆարերների ընտրանիները:

Ալվեսը տեղափոխվեց «Բարսելոն»

Բրազիլիայի հավաքականի եւ իսպանական «Սեւիլիայի» աջ պաշտպան Դանիել Ալվեսը տեղափոխվեց «Բարսելոն»: Նրա տրանսֆերը կատալոնցիներին 29 մլն եվրո արժեցավ: Ալվեսը հառաջա պայմանագիր է կնքել կատալոնյան ակումբի հետ:

«Կատարվեց երազանքս եւ շատ երջանիկ եմ: Ցանկանում եմ հնարավորինս շուտ խաղադաշտ դուրս գալ, որպեսզի բոլորին ապացուցեմ, որ «Բարսելոնը» ճիշտ ընտրություն է կատարել: Շատ ֆուտբոլիստներ կան, որոնք կցանկանան իմ տեղը հայտնվել: Սա ինձ համար հիանալի պարգեւ է, թանկագին մի հզոր ակումբից դուրս: Ես այժմ «Բարսելոնի» մի մասնիկն եմ եւ ուրախ եմ ափսարհի լավագույն ակումբ տեղափոխվելու համար», հայտարարել է 25-ամյա ֆուտբոլիստը պայմանագիրը ստորագրելուց հետո:

«Բարսելոնի» նոր գլխավոր մարզիչ Խոսեպ Գվարդիոլան գոհ է ձեռքբերումից. «Լիոնել Մեսին ու Ալվեսը իրենց դիրքերում լավագույններից են: Եթե նրանց միասին օգտագործենք, ապա աջ եզրում ուժեղ երկրակ կունենանք: Ալվեսին խաղալու համար տարածք է անհրաժեշտ: Հույս ունեմ, որ նա իր լավագույն խաղը կցուցադրի»:

Հանդիպումը կրկին հետաձգվել է

Հուլիսի 6-ին պետք է կայանար «Միկա»-«Փյունիկ» հանդիպումը, որը հետաձգվել էր դեռեւս 4-րդ տուրից: Սակայն պատճառաբանելով չեմպիոնների լիգայի առաջիկա մրցախաղին նախապատրաստվելու անհրաժեշտությունը, «Փյունիկ» ակումբի խնդրանքով «Միկայի» հետ հանդիպումը կրկին հետաձգվել է: Հաջող խաղը «Փյունիկը» կանցկացնի հուլիսի 10-ին՝ հյուրընկալելով «Արարատին»:

Էջը պատրաստեց ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

Երեւանյան երթեւեկն ու եղանակով, ժամանակով թելադրված գազ ու բենզինի գները...

Մեգապոլիսի բոլոր հասկանիները երեւանցն ասիճանաբար սովորանացնում է: Եվ այդ պրեսսինին իրականությունում աննկատ չէ կանոնազուրկ երթեւեկի դեռակատությունը: Ու որքան էլ հակասական է, սակայն երեւանյան ամբիցիոզ երթեւեկը բացառում է կանոններով երթեւեկող վարորդի ապահովությունը, հետեւաբար՝ ուղեւորի ու հետիոտնի: Անպատկերացնելի խուսավարումները մեր առօրյա երթեւեկի, եւ ոչ միայն, անհակտելի մաս են դարձել: Իսկ Երեւանին հատուկ եղանակային կտրուկ փոփոխությունները ու անակնկալ դրսեւորումները, որքան էլ դիտարժան, այնուամենայնիվ, խնդրահարույց են: Նման դեպքերում լիովին կաթվածահար է լինում մայրաքաղաքի տրանսպորտային կյանքը: Անհնար է դառնում հասարակական տրանսպորտից օգտվելը, քանի որ քաղաքացիս դարարում են երթուղի դուրս գալ եւ տեխնիկապես ոչ այնքան վաս վիճակում գտնվող, եւ անհուսորեն մաշված երթուղային տաքսիները: էլ ուր մնաց՝ ձյան ու կարկուտի դեպքում: Դա մի խնդիր է, որ առանձնապես չի հուզում գնահատողներին: Քաղաքաթեսարանն էլ իր հերթին որոշակի բացատրություն է ներկայացնում ու հուսադրում, որ պակերը կտրականապես կգիտնվի սեղրցնյա անցումների բացումից հետո:

Իսկ մինչ այդ պակերի անհավասարի կտրական փոփոխությունը եղանակային նորմալ պայմաններում ամեն քայլափոխի հանդիպող տաքսիները դրանց բացակայության դեպքում գերադասում են չանալ՝ պասպիրելու դեպքում տեղ չեն հասնում, քանի որ ի սկզբանե չէին էլ պատրաստվում, չնայած օրերաստի ինդումներին, թե դա ոտքի հարց է, պասաթելու դեպքում էլ աշխատում են այլ՝ անտրամաբանական գնացուցակով: Եվ փասսն այդ վարորդների կարիքով արժանի չէ դժգոհության: Բացատրություն էլ ունեն, որ ներկայացնում են ամենայն հանգստությամբ. «Դե, աղձրեւին... աշխատում եմ, աղբ կամ քոր ջան», կամ «Ժամը ուշ ա, բա ինչ ասեմ», ու պահանջում է առնվազն կրկնակի ուղեվարձ: Մնացյալն արդեն ըստ հայեցողության... Այդ տրամաբանությամբ կարելի է ենթադրել, որ աղձրեւտ եղանակին չափման միավորները փոփոխության են ենթարկվում, իսկ գազ ու բենզինի գներն աճում են նաեւ օրվա ժամին համապատասխան:

Սա էլ մի այլ խնդիր է, որ առանձնապես չի հուզում տաքսի ծառայությունների տերերին:

Եվ այսպես, ոչ սեփական մեքենայով երթեւեկող երեւանաբնակը պարտադրված դրսեւորում է ամբիցիաների մի տեսակներ՝ տաքսիստ, վերջինս՝ պեսավոտեսության անհարկի շորթմանը չարժանանալու համար եւ երեւանաբնակը երթեւեկության 3 դեռակատարություններից՝ վարորդ, ուղեւոր, հետիոտն, որն էլ սանձնաթ լինի, չի մտածում ո՛չ կանոնի, ո՛չ էլ զիջման մասին: Անպատժելիությունն ու ամբիցիաներն են կառավարում երեւանյան երթեւեկը:

ՆԵՌԼ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

«Անի Տուր» պատմաճանաչողական տուրիստական գործակալությունը կազմակերպում է 7-ից 10-օրյա բարձրակարգ շրջագայություններ դեպի պատմական Հայաստան՝ նվիրված ամենթիկահայ մեծանուն գրող Վիլյամ Սարոյանի ծննդյան 100-ամյա հոբելյանին:

Շրջագայության ծանոթագիրները բացի մեծ գրողի ծննդավայր **Բիբլիսից**, կայցելեն նաեւ **Կարս, Անի, Բագին, Բայազետ, Վան, Մուշ, Խնուս, Երզրում, Արդահան** քաղաքները:

Օգտվեք Ձեզ ընձեռված եզակի հնարավորությունից եւ ծանոթացեք դարձեք մեր այս հիշարժան ուխտագնացությունները:

Մանրամասների համար կարող եք զանգել մեզ հետեւյալ հասցեով՝
Երեւան,
Իսահակյան 28, սենյակ 20
Հեռ. (091) 203 206,
(094) 203 206:

ԱՆԻ ՏՈՒՐ

Կենտրոնական բանկի նախագահի այցը Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն

Այսօր Կենտրոնական բանկի նախագահ Արթուր Ջավադյանը մեկնելու է Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն՝ մասնակցելու Հայաստանի բանկերի միության խորհրդի արտագնա նիստին:

ՀԲՄ խորհրդի նիստում ներառվելու են բանկային համակարգի կողմից մատուցվող ծառայությունների տրեկտրի ընդլայնման հարցերը:

ԿԲ հասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

EUROPEAN UNION
Delegation of the European Commission to Armenia

VACANCY: ICT post

Reference: 35789 (please quote the reference number in your application)

Job definition: To ensure, under the supervision of the ICT Service Officer, the correct operation of ICT desktop systems and provide support to the end-users of these systems.

Functions and Duties

- Operational IT Management
- IT Support in service management
- Web site development in cooperation with web site provider
- IT training and coaching

More detailed information on functions and duties can be found on the Web site of the Delegation: www.delarm.ec.europa.eu

Job requirements

- Post-secondary education attested by a diploma, or
- Secondary education attested by a diploma giving access to post-secondary education and appropriate professional experience of five years, prefarably in the following fields: server administration, network administration, IT security management, information systems, IT hardware.

Competencies

Thorough knowledge of English. If you whish to apply for this job, please send your CV and application letter in English, with the mention application for ICT position by 25 July 2008 to:

Ms. Rozina Asatryan
Administrative Officer
Delegation of the European Commission to Armenia
21 Frik street, Yerevan, Armenia
Fax: (+ 374 10) 546495
E-mail: Rozina.Asatryan@ec.europa.eu

Due to the large amount of applications expected, we will only be able to notify you if you have been selected for the interview. Interviews will be taking place in Yerevan between 01 and 10 August 2008. We are looking forward to your application.

Council of Europe

800 million Europeans 47 member States

The Council of Europe, based in Strasbourg, France, is a political organisation founded in 1949 to promote greater unity among its member States. Today its membership numbers 47 States across Europe, working together to promote democracy, human rights and the rule of law and to develop common responses to political, social, cultural and legal challenges.

Competitive examination open to

Armenian-speaking Secretarial Assistants

for the Registry of the European Court of Human Rights in Strasbourg, France

Fixed-term position (initial two year contract)

Vacancy Reference: e51/2008

The European Court of Human Rights was set up in 1959 by the Council of Europe as one of its principal mechanisms for enforcing the obligations entered into by contracting states under the European Convention of Human Rights which protects the civil and political rights and freedoms of Europe's 800 million citizens.

The role. This opportunity for Secretarial Assistants has arisen within the Registry of the European Court of Human Rights and is open to qualified nationals of member States of the Council of Europe. In this role, you will provide wide ranging secretarial support to the Court. Your duties will include processing documents, preparing correspondence, decisions and judgments, answering requests for information and maintaining databases.

The candidate. With formal secretarial training/qualifications, you must have at least two years' secretarial experience and the ability to use computers. Very good knowledge of Armenian and of one of the official languages (English or French) including typing ability, as well as some knowledge of the other official language is necessary. The work demands order and discretion, a methodical approach and a flair for teamwork.

To apply. Applications must be made **in English or French** using the Council of Europe on-line application system. By connecting to our website **www.coe-recruitment.com** you can consult the detailed vacancy notice and create and submit your on-line application.

Closing date for receipt of applications: 7 August 2008.

Under its equal opportunity policy, the Council of Europe is aiming to achieve parity in the number of women and men employed in each category and grade.

The Council of Europe welcomes applications from all suitably qualified candidates, irrespective of gender, disability, marital or parental status, racial, ethnic or social origin, colour, religion, belief or sexual orientation.

COUNCIL OF EUROPE COMMISSION DE L'EUROPE

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմելյան կենտրոնի բենզին վաճառող տվյալ են վերանորոգված գրասենյակային տարածքներ՝ ապահովված բոլոր անհրաժեշտ հարմարություններով, պահպանության ծառայությամբ, ջեռուցմամբ, ավտոկայանատեղիով: Կենտրոնն ունի նաեւ 2 կոնֆերանս դահլիճներ եւ պակերատարածք՝ պատշաճ միջոցառումների անցկացման համար:

Դասցեն՝ Խանջյան 55, հեռ.՝ *573 057, 572 422, 575 823:*

ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ բնապահպանության նախարարության ՀՀ քաղաքացիական ծառայության կառավարման գրասենյակում կազմվել է ՀՀ քաղաքացիական ծառայության մասին օրենքի եւ ՀՀ կառավարության 07.09.99 թ. N 217-Ն եւ N 218-Ն որոշումների պահանջների համաձայն: Հայտարարվում է ՀՀ Արմավիրի մարզի Լուսագյուղ համայնքում հողի սեփականաբար վաճառքի թեմայով բոլոր հասանելի վարչական քաղաքի տարածքներից 42.0 լայնքի քաղաքի քաղաքացիների քննարկման նպատակով:

Բոլոր շահագրգիռ անձինք, ովքեր կցանկանան մասնակցել նախագծի նախնական ստորագրմանը, կարող են անհատապես տեղի ունենալ 17-18-ը դեկտ. ՀՀ քաղաքացիական ծառայության կառավարման գրասենյակում (հասցեն՝ Կառավարական 3-ի տուն, 5-ի հարկ, 541 սենյակ):

Հասարակությունը կարող է նախնական ստորագրի նախնական ստորագրի լրացնելու մասին տեղի կունենա 2008 թ. հուլիսի 11-ին, ժամը 16-ին Կառավարական 3-ի տուն, 5-ի հարկ, 541 սենյակ:

ՀՀ քաղաքացիական ծառայության կառավարման գրասենյակում

ՁՈՒԱԳԻՐ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏԵՑՈՒՄԵԼ՝ 58-29-60

Լուսանկարները՝ «Ազգ» օրաթերթ» ՍՊԸ, Երեւան, Հանրապետության 47: Պետական գրանցման վկայական՝ 02 Ա N 047261, տրված՝ 17.02.00 թ.:
Ցուցակային գրանցման համար, գին. ինք. Յակոբ Անթիեան: Տպաքանակ՝ 3000, ստորագրված է տպագրության՝ 4.07.2008, գինը՝ 100 դրամ, տպագրում է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարանում՝ Արշակունեաց 2: